

BISERICA ORTODOXĂ ROMÂNĂ

REVISTĂ PERIODICĂ ECLESIASTICĂ

A

SFÂNTULUI SINOD AL SFINTEI BISERICI AUTOCEFALE ORTODOXE ROMÂNE

ACTE OFICIALE

I.

Copie după adresa Sf. Sinod cu No. 112 din 27 Mai 1914, către Onor. Minister al Cultelor și Instrucțiunii—Administrația Cassei Bisericii.

Domnule Ministru,

Sf. Sinod, singurul depozitar al Sfintei Scripturi și al tuturor cărților cultului ortodox, încă din anii trecuți, observând că vechile edițiuni ale Sfintei Scripturi (Biblia românească complectă), tipărite din vechime cu litere cirilice, exemplarele devenind foarte rari, nu se mai puteau procura nici ceti cu ușurință de către noile generațiuni, a decis *revizuirea* și imprimarea din nou cu litere latine a întregii Biblii românești—Vechiul și noul Testament—, care lucrare începându-se în toamna anului 1908 și continuându-se regulat, acum ne aflăm la sfârșitul Vechiului și începutul Noului Testament.

Deci, Sf. Sinod, în ședința din 9 Mai curent, ascultând raportul Comisiunii privitor la lucrările în continuare, făcute pentru revizuirea textului Bibliei, au luat act de ultimile lucrări, cari s'au făcut de Comisiune, cu începere dela 10 Iunie 1913 până la 25 Aprilie 1914, cari lucrări sunt arătate detailat în un dosar cu 80 procese-verbale,

anexate pe lângă aceasta în copie, împreună cu raportul Comisiunii amintit mai sus.

Totodată Vă aducem la cunoștință, că Comisiunea terminând cu revizuirea întreg Vechiului Testament, și-a îndeplinit însărcinarea ce i s'a dat de către Sf. Sinod, întru cât în ședința din 5 Mai curent, Sf. Sinod a hotărât ca Noul Testament să nu se mai revizuiască din nou, ci să se retipărească în noua ediție a Biblei, întocmai după ediția tipărită în anul 1905, cu aprobarea Sf. Sinod, fiind deja revizuit atunci de o comisiune aleasă ad-hoc, care comisiune, conform votului dat de Sf. Sinod, l-a revizuit având ca normă textul Noului Testament tipărit la Mănăstirea Neamțului, în anul 1818. Observându-se totodată că în ceea ce privește lucrarea de *tipărire* a noiei edițiuni a Biblei, ea s'a început în anul 1911 și până acum s'a tipărit întreg Vechiul Testament, în număr de 84 coale urmând a se continua și cu Noul Testament după ediția mai sus arătată, executându-se lucrarea sub îngrijirea P. S. Director al Tipografiei Cărților Bisericești, ajutat și de P. C. Director al Cancelariei Sf. Sinod, potrivit votului dat de Sf. Sinod în ședința de mai sus arătată.—Astfel că în curând Sf. Scriptură întreagă va eși la lumină și se va putea pune în mâinile credincioșilor ca ediție revizuită și aprobată de Sf. Sinod al Sfintei noastre Biserici Autocefale Ortodoxe Române.

Dar fiindcă lucrarea aceasta este de o importanță foarte mare, recunoaștem că este de nevoie, de a Vă adăoga și următoarele lămuriri: 1) Toată lucrarea aceasta grea și anevoioasă s'a început în toamna anului 1908, anume după săvârșirea sfințirii apei în sala ședințelor cu rugăciuni de ajutorul lui Dumnezeu, la carele au asistat întreg Sfântul Sinod, în complectul său, au început lucrarea de revizuire, având înainte toate edițiunile de până acuma apărute românește și Septuaginta cu Vulgata și Ebraica etc.

De astfel, Sf. Sinod, în complectul său și în fiecare zi ținând ședinți regulate, au revizuit cartea I (Facerea) In-
treagă și a doua (Eșirea) aproape toată într'un număr de
19 ședințe.

După care, văzându-se greutățile cu care se poate în-
truni în complect Sf. Sinod, Chiriarii Eparhioți trebuind
să stea la Eparhie, s'au hotărât alegerea unei comisiuni
ad-hoc, compusă din 7 membri, între cari amândoi I. P. S.
Mitropoliți, cu 2 P. S. Episcopi și 3 P. S. Arhierei, cari
au continuat lucrarea revizuirii până la Mai 1911.

Apoi Comisiunea reinnoindu-se în parte și complectân-
du-se sub președenția subsemnatului, au continuat lucra-
rea până în prezent, ținându-se în total peste 200 șe-
dințe dela începutul lucrării până la sfârșitul Bibliiei (Ve-
chiul Testament, anume 257, oșebit de Noul Testament,
care se revizuisse deja.

Lucrarea aceasta au necesitat multă străduință, activi-
tate și râvnă, făcându-se cu cea mai mare luare aminte
și îngrijire, spre a se putea da înțelesul corect al textu-
lui după original, consultându-se în paralel toate edițiile
vechi românești, verset cu verset, urmărindu-se pretutin-
denea exactitatea ideilor și curățenia limbei. Vechile e-
diții românești consultate sunt: Cea din București (1688),
cea de Blaj (1795), de Petersburg (1819), de Sibiu (1855)
și cea de Buzău (1854), ajutându-se membrii Comisiunii
atât prin textul Septuagintei Eline și al Vulgatei Latine,
cât și cu textul Ebraic, dicționare, comentare, etc.

Astfel s'a urmat, D-le Ministru, cu revizuirea noiei e-
dițiuni oficiale a Bibliiei românești, prin cea mai de aproape
îngrijire a Comisiunilor Sf. Sinod și prin ajutorul material
dat de Ministerul Cultelor pentru tipărirea unei asemenea
monumentale lucrări, care va rămâne de cea mai mare
însemnătate pentru Sfânta noastră Biserică și pentru limba
a tot neamul românesc, etc.

Primiți, Vă rugăm, d-le Ministru, încredințarea deosebitei noastre considerațiuni și Arhierasca binecuvântare.

Președinte, † *Konon Mitropolit Primat.*

Director, *Econ. Ovidiu Musceleanu.*

II.

Deosebit de cele arătate prin adresa de mai sus imprimată despre Bibliile românești și celelalte lucrări de care Comisiunea Sf. Sinod, s'a servit la ultima revizuire a Bibliei ediția Sf. Sinod, se mai pot da și următoarele lămuriri spre orientarea tuturor:

I. Sfântul Sinod nu au dat însărcinare Comisiunii Biblice de a face o *nouă traducere* completă după Septuaginta etc., ci i-au dat însărcinarea de a face numai o *revizuire și corectare* a texturilor Bibliilor românești, începând cu cea mai veche de București (1688) și până la cele mai noi de Buzău și Șaguna (1856). Sf. Sinod nu a voit să facă o traducere nouă, care ar fi reclamat unele schimbări în limbă și în ceea ce privește împărțirea capitolelor și a versetelor, dintre care unele nu se potrivesc între Bibliile vechi românești și între Septuaginta; ci a voit să facă numai o revizuire, stabilind un text credincios Bibliilor vechi românești, cu corectarea posibilă a texturilor mai întunecate. Astfel că, în noua ediție a Sf. Sinod s'a putut respecta *împărțirile pe capitole și versete*, cum sunt aflătoare prin toate Bibliile noastre și citate după asemenea împărțiri prin toate scrierile de cult și de învățământ bisericesc.

II. Sfântul Sinod chiar dela începutul lucrării de revizuire a Bibliei, fiind în complectul său, a hotărît ca în Biblia revizuită și tipărită de către Sf. Sinod al Sfintei noastre Biserici Autocetale Ortodoxă Română, ca ediție a sa, să se țină seamă de următoarele:

a) Să nu se pună nici în cuprinsul textului, nici în note subliniare *explicări* sau *parafrasări*, cari s'ar fi aflând în alte edițiuni ale Bibliilor românești și chiar în unele edițiuni de Septuaginta etc., ci să fie numai textul Biblic curat.

b) *Paremiile*, fiind răspândite prin aproape toate cărțile cultului ortodox la Românii de pretutindenea, să se păstreze așa după cum se află în Triod și Minei, tipărite din vechime, reproduse în edițiile dela Sf. Mănăstire Neamțul și aprobate de Sf. Sinod.

c) Deși în Septuaginta nu se află *rezumaturi*, la titlurile fiecărui capitol, a cărților sfinte, cari compun atât Vechiul cât și Noul Testament, totuși în vedere că în vechile ediții românești, afară de cea de București (1688) și de Petersburg (1819), celelalte, precum cea de Blaj, Buzău și Șaguna, toate au asemenea rezumaturi la capitole; și în vedere că asemenea rezumaturi, fără a face parte integrantă din text, înlesnesc cetitorilor ca să se orienteze mai repede asupra cuprinsului fiecărui capitol, pentru aceste motive s'a admis menținerea rezumaturilor la capitole, după vechiile ediții Românești, însă mai scurte pe cât ar fi cu putință.

d) Asemenea, deși în Septuaginta și în edițiile vechi românești, cea de București (1688) și de Petersburg (1819) nu se află *paralelisme*, nici în marginea textului, nici în note subliniare, totuși, în vedere că în celelalte ediții tot vechi românești și chiar în noul Testament tipărit în anul 1905 ca ediție a Sf. Sinod, se află paralelisme, cari pot folosi Teologilor, Predicatorilor, Autorilor de cărți didactice religioase; pentru aceasta s'au admis a se pune asemenea paralelisme în note subliniare, dar nu pe marginea texturilor, cum se găsesc în unele ediții, de pildă cea de Buzău, etc., ci numai jos, subliniar.

e) *Corectările* textului revizuit s'au făcut după Septua-

ginta, avându-se în vedere: a). Mai multe ediții ale ei, dintre cele mai autorizate; b). Toate vechile ediții românești, întrebuintate la noi până acum; c). Biblia Vulgata; d). Textul Ebraic etc. iar notele cu corecturile făcute s'au hotărât a se scrie pe un exemplar din Biblia cea mai nouă, adică ediția de Buzău. Care exemplar, cuprinzător de toate corectările făcute după ce va servi la complecta tipărire a noiei edițiuni a Bibliei oficiale a Sf. Sinod se va păstră legat cu îngrijire în Arhiva Sf. Sinod, spre a se putea oricând confruntă sau controla reproducerea exactă la tipărirea acestei noi edițiuni.

1) *Orthografia și punctuația* care se va observă la tipărirea noiei ediții a Bibliei Românești, va fi aceea stabilită oficial de către Onor. Academia Română.

III. In ceea ce privește *greutățile de stil și de împărțiri din nou*: a) Cunoscută fiind de oamenii competenți marea greutate de a pătrunde preste tot adâncimea cugetărilor Sfinților Scriitori ai Cărilor Sfintei Scripturi scrise cu atâtea secole îndărăt și în deosebi Proorocii etc.,—Comisiunea Sf. Sinod au avut în vedere cu deamăruntul tot materialul Bibliilor Vechi românești, cu cărțile de ritual aprobate de Sf. Sinod, deosebit de tâlcuirile vechi ale Sfinților Părinți Ortodoxi, precum și dicționare etc., lămurind greutatele locurilor întunecate, cu ajutorul tuturor opurilor arătate mai sus; păstrând însă pretutindenea ca normă, a nu se depărtă de textui Original, dar a exprima totdeauna ideia corectă, atât în privința moralei cât și a dogmelor de credință, în cea mai curată și clasică limbă românească.

b) Iar în ceea ce privește *împărțirile pe capitole și versete*, trebuie să repetăm că, Comisiunea întâmpinând multe nepotriviri între împărțirile aflătoare în Septuaginta și între împărțirile Bibliilor românești, ea a fost nevoită, după o matură chibzuire, de a luă de bază împărțirile pe ca-

pitole și pe versete a celei mai vechi Biblii românești, adică cea de București (1688), pe care au respectat-o și toate edițiile vechi românești, mai ulterioare acesteia. Notăm totodată că, această respectare a împărțirii pe capitole și pe versete, a edițiilor vechi românești, a trebuit să o admită comisiunea în vedere că: Sf. Sinod nu a hotărât a se face o nouă traducere a Bibliei după Septuaginta, aceea ce nu era necesar, și în vedere că, dacă s'ar fi admis oarecari schimbări în aceste împărțiri, s'ar fi născut o mare confuzie între citatele cărților făcute conform acelor vechi împărțiri și între acelea făcute conform noilor împărțiri, precum de exemplu; în cărțile de învățământ religios, în cuvântările predicatorilor, în toate cărțile cultului și în alte cărți de cuprins religios, etc.

IV. Pentru cunoștința generală și spre a se înlătură orice critici neîntemeiate, sau pornite din patimi ascunse, nu găsim de prisos de a lămuri și aceasta, că dintre toate cărțile ce compun Vechiul Testament, singură Psaltirea și Paremierul au fost admise așa după cum au fost retipărite în cărțile cultului, aprobate de Sf. Sinod după ediția dela Mănăstirea Neamțu. Deci dar, acestora, nu li s'au făcut o revizuire amănunțită ca celorlalte cărți care compun Vechiul Testament, ci Comisiunea întâia aflătoare în lucru au găsit de bine, ajungând cu revizuirea până la acestea, de a le da numai o simplă cetire peste tot și a le lăsa așa precum au fost admise, aprobate și retipărite de Sf. Sinod după edițiile anterioare. Și aceasta în vedere că astfel se găsesc reproduse în toate cărțile noastre de ritual,—se înțelege anumite părți sau versete dintr'însele, ori anumiți psalmi, luate adeseori nu în întregimea lor și totodată fiind obicinuit auzul nu numai al clericilor ci și al tuturor credincioșilor cu limba aceea curată românească. Deși unii ar avea poate pretențiunea, că în unii psalmi mai ales, s'ar fi găsit o traducere nu tocmai rigu-

ros exactă după original; dar acei pretențioși critici vor trebui să aibă în vedere, că toți psalmii în original sunt poezii religioase, având multe locuri și lucruri figurate și de inspirație, pe care după mii de ani este foarte cu nevoie a fi cu totul pătrunse astăzi, rămânând acestea numai pe seama comentatorilor speciali.

V. Tot pentru cunoștința generală se amintește în fine și aceasta, că deși la tipărirea nouei edițiuni a Bibliei românești ca ediția Sf. Sinod s'a dat o mare îngrijire spre a nu se strecură nici o eroare de tipar, totuș, dacă se vor găsi oarecari mici erori, cetitorii vor avea în vedere greutatea tipăririi unei cărți mari și monumentale cum este Biblia, și nu se vor sminti din pricina unor mici greșeli de tipar, căutând a le justifica cu duhul blândețelor și a le notă științific pentru ajutorul viitoarelor edițiuni a Sfinței Scripturi românești.

Acestea sunt toate lămuririle necesare, pe care Comisiunea Sf. Sinod, în loc de o introducere anumită, a găsit de cuviință a le comunica tuturor cetitorilor binevoitori, spre a lor edificare sufletească în tot ce privește aparițiunea unei edițiuni (oficiale) a Bibliei românești.

Președinte, † *Konon Mitropolit Primat.*

PACEA INTRU IISUS CIIRISTOS ¹⁾

«Acestea am grăit vouă, ca intru mine pace să aveți. In lume necaz veți aveă; ci îndrăzniți; eu am biruit lumea.»
Ioan. 16. 33.

Acestea sunt cuvintele pe cari Iisus le adresează uce-
nicilor săi, terminând una din ultimile sale învățături date
lor. Cum trebuie să înțelegem aceste cuvinte ale Mântui-
torului?

Pacea sceasta are un înțales spiritual. Pacea intru Iisus
Hristos este pacea intru simțimintele sale mari și sfinte,
în raporurile sale cu dumnezeirea, cari trebuie să devie și
ale noastre. Dacă ne spune Mântuitorul, apoi negreșit că
vom aveă pace. Dar cu cine? Pentru ca să se încheie o
pace, trebuie să fi precedat o neînțelegere, o împerechere,
și aceasta s'a întâmplat prin neascultarea și căderea celui
dintâi om. De atunci omul păcătos trăește în dușmănie cu
el însuș, cu soarta sa nemuritoare, cu Dumnezeu. Pacea
prin Iisus Hristos este dar pacea cu Dumnezeu, Părintele
nostru, este armonia cu menirea noastră nemuritoare, cu
noi înșine.

¹⁾ Cu articolul de față începând a scri iarăși la această revistă,
rog pe onorații cetitori, să considere publicațiunile mele ca pre-
lucrări.

Pacea în Iisus este preamărirea sufletului omenesc începută din această lume încă prin puterea credinței. Sufletul nostru dobândește această preamărire, când aruncă toate impuritățile, cari ridicându-se de pre pământ, se lipesc oarecum de dânsul, turburându-l și întunecând chipul lui Dumnezeu în el. Această curățire se îndeplinește, când sufletul iese biruitor în lupta înverșunată împotriva josnicului materialism, când scapă din noianul grijilor deșerte, al hotărârilor nesocotite, și al tuturor simțimintelor necuviincioase, cari sunt în contradicere cu adevărata pietate.

Sufletul ieșit dela Dumnezeu, știe bine ceeace îi întunecă lumina și-i ruinează demnitatea. Chiar când se lasă aservit de afecțiunile sale, de farmecele plăcerii, de mânie, de pizmă,—de pasiunile cele mai violente,—îndată ce reflectează, se rușinează de lanțul său. Sufletul chiar al unui hoț, al celui mai scârbos nelegiuit, ori la ce adâncime de degradare se pogoară, uitând ceeace a învățat despre bine, nu poate să uite cine este, ceeace trebuie și ar putea să fie, și care îi este nobila lui origină.

Vedem rând pe rând înroșindu-se și pâlind fața aceluia, a cărui conștiință îi impută o crimă, și căruia îi este teamă să se vadă descoperit; aceasta e dreapta mânie a sufletului împotriva propriei sale nevrednicii.

Ochii lăsați în jos ai vinovatului sunt expresiunea disprețului ce îl are de sine însuș, învinovățirea ce-i face sufletul său, în care amintirea asemănării cu Dumnezeu nu poate să fie cu totul ștearsă. Fiecare turburare tainică a omului nedrept, fiecare spaimă a criminalului, fiecare efortare a păcătosului de a-și masca rușinea sa, descopere indignarea sufletului său și muștrarea intimă a lui pentru păcatul care-l degradează. Toate meșteșugirile pe cari omul animalic le pune în joc spre a se abrutiza cu desăvârșire, sunt deșerte și nule; el nu poate să-și renege dum-

nezeasca sa origină. Glasul unei ființe superioare se rădică cu putere înlăuntrul lui. Conștiința vorbește, și acesta este graiul sufletului.

Omul, în general, nu-și găsește pace, nici odihnă decât în biruința de sine; orice înfrângere nouă, când el se lasă pasiunii sale, îi agravează starea lui de netrebnicie. De câte ori se întâmplă ca păcătoși, prea lași ca să se tragă din tina viciului, dar în același timp doborâți de greutatea și de rușinea ticăloșiei lor morale, au preferat să renunțe la viață, mai degrabă de cât să suporte greaua și dureroasa luptă a spiritului lor. Nici o pace nu putem avea, cât timp nu am biruit violența înclinărilor și dorințelor, cari, nesatisfăcute, întretin în noi o nemulțămire continuă, iar satisfăcute, ne lasă, în locul unei bucurii trecătoare, grele și continue remușcări. Nici o pace nu putem avea, decât numai întru Iisus, în sublimitatea simțimintelor și învățăturii sale. Dacă voim să ne apropiăm de Dumnezeu, dacă trebuie să ne recunoaștem ca fii ai săi, creați după chipul și asemănarea sa, trebuie ca sufletele noastre să se curățească în apele mântuitoare ale renașterii întru Iisus Hristos, trebuie să se spele de poftele și înclinările lor pământești. Numai astfel putem căpăta pacea întru Iisus, fără care, nici averea, nici afecțiunea, nici mărirea, nimic pământesc, nu ne poate da fericirea.

In lume întristare veți avea, le mai zice Iisus ucenicilor săi. Toate experiențele noastre nu confirmă ele oare aceste cuvinte? Nu este odihnă pe pământ. Tot ce ne înconjoară înaintea, se grăbește să ajungă la termenul care făgăduiește odihna, la pragul eternității. Totul se schimbă, totul se transformă; zilele fug, sfârșitul a tot lucrul se apropie. *In lume strâmtorare veți avea!* Unde este omul care să se poată lăuda că este cu totul fericit? Și dacă vreunul atinge scopul cel mai înalt al dorințelor sale, dacă a realizat un câștig considerabil, dacă dobândește o mare

avere, o demnitate înaltă, dacă îi reușesc întreprinderile, dacă biruește pe dușmani, dacă evită și este la adăpost de turburările și furtunile lumii, dacă în amețeala bucuriei sale își zice: iată-mă acum pe deplin fericit; nu mai am nimic de dorit. Cât va dură acest farmec, această răpire? După câteva ceasuri, scade; după câteva zile, vine calmul; după câteva săptămâni, răceala; iar obicinuița, aduce indiferența. Se descopere că acești trandafiri au și spinii lor, că lângă plăcere stă durerea. Se formează alte dorinți, alte speranțe, se creiază griji noi. Posesiunea noilor bunuri apoi se plătește, se ispășește cu alte temeri, cu alte îngândurări, cu alte necazuri. Nu este odihnă în lume!

Lumea este cu totul pământească, și sufletul fiind de altă natură, nu găsește adăpost statornic în ea. În zadar ar căută în ea mângâerea sa, fericirea sa, căci acestea nu i le poate da. De aici provine starea lui de strâmtorare. Dorește o soartă mai bună, și rămâne cu această dorință până când părăsește lumea. Nu o poate satisface pe câtă vreme privirile sale, fixate pe această lume cu deșărtăciunile ei, nu se ridică spre regiunile înalte, dumnezeiești, adevărata sa patrie. Nu o poate satisface atâta timp cât se desconsideră pe sine, și socotindu-și firea sa mai mult animalică decât spirituală, își caută mulțămirea supremă în lucrurile ce i le dă lumea. Și izvorul mulțămirii nu este aici. Nu este în onoruri pentru cel ambițios, nu este pentru libertin în plăceri, pentru îmbuibat în felurimea mâncărurilor, pentru lacom în momeala câștigului. Când fiecare din aceștia ajunge în posesiunea lucrurilor ce doriă, și pentru cari sacrificase timp și odihnă, găsește în ele cel mult săturarea momentană a poftelor sale pământești, dar nu fericirea, nici sfârșitul dorințelor sale. Ceeace a obținut conține sămânța unor noi dorințe, unor noi agitațiuni și strâmtorări. Și în această rătăcită cale, cu cât omul se depărtează de obiectul ce trebuie să și-l propue,

adică de tot ceea ce poartă într'însul o pecete dumnezească, cu atât necazul, strămtorarea crește, se mărește. De aceea Iisus, cercetătorul adânc al tainelor vieții și descoperitorul adevăratei fericiri, le zice ucenicilor săi: *În lume strămtorare veți avea.*

Dar, adaugă Mântuitorul, îndrăzniți; eu am biruit lumea. El a biruit în adevăr, luminând cu faclia adevărului vecinic părțile slabe și întunecoase ale lucrurilor pământești, arătând muritorilor, că ei nu ar putea să afle aici nici mângâere reală, nici adevărată fericire. El a biruit lumea, nu pentru dânsul, ci pentru noi, pentru sufletele păcătoase pentru tot neamul omenesc. El a biruit lumea înălțînd sufletele noastre mai presus de jocurile întâmplării și de soarta oarbă. Precum în fiecare om, spiritul înzestrat cu rațiune este mai presus de nevoile trupului și de pasiunile cari adeseori se opun dreptei judecăți și conștiinții,—astfel pare să fie așăzarea vastei stăpîniri a spiritelor puse între Dumnezeu și lumea fizică. O gradățiune, pentru a zice așa nesfârșită, umple spațiul nemăsurat între pulberea neinsuflețită și Dumnezeirea. Pe diferitele trepte ale acestei frumoase scări sunt așăzate diferitele spirite. Cu cât omul este mai simțual, dedat plăcerilor lumii, cu atât este pus pe trepte mai inferioare și mai depărtate de Dumnezeu. Cu cât spiritul omenesc este mai stăpân pe sine, și posedă forța de a evita ceea ce-i este oprit, de a înăbuși dorințele josnice, cari pătează conștiința, în sfârșit cu cât știe să-și impue privațiuni și chiar jertfe pentru a contribui la fericirea altora, cu atât el este mai curat, mai fericit și mai aproape de origina sa, de Dumnezeu Părintele său și al luminii.

Cauza principală care duce pre oameni în căi rătăcite, este că ei nu se cunosc pe sine și nu înțeleg, ori mai bine nu-și dau seamă de ceea ce inima lor este muncită. Ei se pogoară și se înjosesc, în loc să se înalțe spre ade-

văr, spre dreptate, spre sfințenie. Oamenii slabi și vani-toși dau preste multe neazuri în lume, fiindcă ei uită că pacea nu se găsește decât în moderațiune, în dreptate, în curăția inimii. Cu cât ne vom așteptă mai puțin dela lume, cu atât mai bună și mai asigurată ne va fi răsplata. Cu cât ne vom gândi mai puțin la ticna vieții, la plăcerile pământești, la averi și onoruri, și cu cât ne vom sili să fim onești, de bună credință, cumpătați în dorințe, îndatoritori cătră toți oamenii,—cu atât ne vom pregăti o fericire independentă de întâmplările vieții, o liniște pe care nu o poate turbură furtunile veacului. Astfel este pacea întru Iisus. Pentru a ne bucură de această pace, a binevoit el să ne aducă învățătura și descoperirile sale. El este lumina lumii, este calea adevărului și vieții care duce la Dumnezeu. Lipsurile noastre, greșalele noastre, au adus un fel de inimizție, ori mai bine zis o depărtare între Dumnezeu și noi. Fără Dumnezeu însă, nu este pace; o aflăm numai prin Iisus Hristos Mântuitorul nostru, mielul lui Dumnezeu, care rădică păcatele lumii.

Fiul lui Dumnezeu a intrat în viața pământească pentru a căută pre frații săi rătăciți, pentru a face pacea lor cu Dumnezeu și a le câștigă titlul de fii ai săi, astfel ca și ei să fie una cu Părintele. Nu este dar mântuire pentru noi, nu este pace pre pământ, decât numai prin Iisus Hristos.

Dacă ființa mea, dacă viața mea îmi sunt mai intim unite cu lumea, decât cu Iisus, aturci în zadar aș mai căută să-mi schimb relațiunile mele, să-mi îmbunătățesc starea mea socială. Nu voi află decât întristare și neaz în lume și în tot ce pot să aștept dela dânsa. Căci aici bucuria chiar pe care copiii o fac părinților lor, plăcerile prietiniei sau ale unei iubiri curate, nu sunt decât întristare și neaz; tot ce viețuește sub soare, este supus schimbării și morții; părinții trebuie să se despartă de fii lor, iar inimile duios unite prin prietenie și prin iubire sunt derubite cu cruzime de moarte.

Iisus a biruit lumea. Pacea este cu dânsul. După pilda sa, și noi trebuie să ne silim a birui lumea, ca să putem afla adevărata odihnă și fericirea. Căci dacă nu ne întoarcem din căile rătăcite, și dacă suntem încă în prada agitațiilor de tot felul, în griji, în supărări, în chinul dorințelor nesfârșite, atunci știm că nu viețuim întru dânsul, ci după lume, și suntem în contradicere cu noi înșine și cu Dumnezeu.

Acela care cugetă și lucrează în spiritul învățaturii și vieții lui Iisus, acela este întru El și are viața vecinică. Cum însă ochii omului mai totdeauna sunt greoi, și inima lui pururea plecată spre învârtoșare, nimic nu poate face el mai de seamă, fără de sprijinul și ajutorul lui Dumnezeu. Să ne rugăm dar ca Dumnezeu însuș să ne deschidă mintea și inima, ca să putem înțelege cum se cuvine învățăturile sale, singurele în stare a ne risipi întunerecul vieții noastre.

Cel ce a deschis ochii orbului, ca să se bucure de vederea frumuseții creațiunii, Cel ce a deschis urechea și gura surdo-mutului, ca să asculte imnul firei și să preamărească pre Ziditorul ei, Acela însuș să lumineze căile cari trebuie să ne conducă pre toți, dar mai ales pre materialști, la izvorul luminii și al vieții, la Dumnezeu.

† *Teofil M. Ploșteanu*

REVIZUIREA CONSTITUȚIEI

De regulă legiferanții tuturor popoarelor se slujesc, în alcătuirea normelor, ce urmează a le stă ca conducătoare în guvernare, fie de nevoile locului, ce n'au nici o legătură cu alte neamuri, fie de trecutul prudent al dezvoltării istorice a popoarelor înaintate. Și un sistem și altul este bun, dar de preferat este sistemul produs din combinarea celor două de mai sus. Ori care ar fi sistemul, însă, și ori cât de perfect ar fi, pentru aplicarea lui se cere un lucru: să nu se ciocnească ceea ce ai legiferat azi, cu ceea ce ai susținut și ai promulgat ieri. Nimic nu poate face mai mult rău unui stat decât ciocnirea legilor, și mai ales a acelor legi, care, prin natura lor, sunt sortite să stea la baza și perpetuarea solidă nu a unui stat, dar a omenirii întregi.

Orice lege are în vedere dreptul și dreptatea, dar dreptul este tot ce e just, regula acestui just, precum și realizarea lui. Acestea sunt aspectele principale, sub care el se manifestă față de noi. Examinând dreptul din punctul de vedere al izvoarelor sale, vom vedea că el are două surse, care, ca două ramuri,

pleacă din acelaș trunchiu. Un izvor sunt faptele sociale, altul este legea morală. Elementele primului izvor sau factor sunt: proprietatea, familia, sexul, etatea și în fine toate actele emanate din voință. Fiecare din aceste elemente sau acte implică în sine oarecari consecințe juridice, pe care urmează să le determine rațiunea. Dar cum va proceda rațiunea în determinarea lor? De sigur că astfel, după cum ea va pricepe că e drept. În linie generală și sănătoasă, aci e timpul și locul să intervină simțul moral, acel cineva ce este înăscut, care ne slujește ca directivă și ne cărmuește în întuneric, chiar atunci când n'avem după ce ne conduce ca ceva văzut. De aci putem vedea strânsa legătură, care unește dreptul cu morală. Acești factori, deși în elemente s'ar părea deosebiți, în fond sau în esență, însă, sunt uniți în mod indizolubil. Dreptul privește chiar natura lucrurilor, iar legea morală este principiul, care sancționează dreptul, care-i dă o putere, o existență reală. Legea morală tinde către realizarea a tot ce este bine, a tot ce este bun. Ea, deși se relevează numai în conștiință, deși se mișcă în ideal, totuși ajută și la aplicarea dreptului, pentru a cărui realizare se cere și o forță exterioară, o autoritate. Autoritățile, care nu sunt mănate de conștiință, care nu au simțul moral dezvoltat, care nu sunt stăpânite de ideea de divinitate, fac din drept numai un cuvânt și aplicarea lui trece în domeniul arbitrarului. Iată, dar, modul cum amândouă ramurile își găsesc plecarea din acelaș trunchiu.

Prin urmare, chestiunile sociale, ca să poată corespunde unui scop bun, trebuie să fie însuflețite de spiritul moralității. Dar morala nu-și poate avea sancțiunea decât în religione, fiindcă, orice s'ar zice, morala filosofică a dat de mult faliment și toate spiritele luminate nu mai văd azi nici un «*imperativ*,» Cantian, dacă acest imperativ nu se reazemă pe un transcendent. Din acest punct de vedere privity lucrurile, iată religia o problemă socială, și încă una din acele probleme, care sunt întotdeauna și pretutindeni. Ea, prin urmare, este generală sau universală și în ceeace privește spațiul sau locul, și în ceeace privește timpul sau durata.

Mai departe, principiile religiunii creștine sunt neschimbabile, fiindcă ele sunt desăvârșite sau perfecte; prin urmare orice stat, care dorește să-și aibă legi solide, trebuie să caute ca, în materie de legiferare, să-și acomodeze vederile particulare cu dispozițiunile generale ale Bisericii. La noi, întrucât Biserica face parte integrantă din stat, urmează că principiile și dispozițiile sale, care nu se pot schimba, să fie respectate și să nu fie încălcate cu alte legi, de oarece atunci se creează o anomilie și se aduce o perturbare în spirite, care perturbare va produce mai târziu o împedicare inevitabilă a dezvoltării sănătoase a unui stat. Căci una din două: ori ții religia de element predominant, necesar și preponderent în progres și statornicia unui stat, și atunci, recunoscută fiind ca lege, trebuie să o respecti și să te supui prescripțiunilor și arătărilor ei; ori nu o so-

cotești astfel, și atunci urmează să o înlături din legile tale de guvernare și să nu-i mai dai mijloacele necesare pentru existență. Aceasta este datoria tuturor guvernelor și tuturor legiuitorilor: ori o cale, ori alta «*tertia non datur*». A o declara, însă, de necesară și de parte integrantă a temeliei statului, ca mai apoi să vii cu legi care uzurpă principiile și prescripțiunile Bisericii, asta înseamnă că s'au se pune multă grabă în alcătuirea legilor, sau se voește înlăturarea, pe cale piezișă, a dictatelor ei. Și un procedeu și altul sunt condamnabile și nu sunt demne de un popor, care voește să-și crească cetățenii sinceri și decizi. Sub imperiul unui astfel de procedeu nu se pot naște în suflete decât nestatornicii și neclaritate de principii.

Acestea spuse înainte, să venim la o chestiune particulară, dar care a fost obiectul multor desbateri, în cursul vremii noastre și care nu s'a clarificat nici acum, tocmai pentru faptul că problema se află în pactul nostru fundamental, căruia nu i se permite nici o atingere sub nici un motiv, dar care problemă, cu toată claritatea ei, a fost și este flagrant călcată, aducând prin aceasta un mare rău social. Vrem să vorbim de căsătorie.

Această instituțiune a fost dintru început și va fi până în sfârșit la toți oamenii și toate popoarele. Ea, deși are un caracter particular ca problemă a parte, totuși, prin origina ei, prin existența sa pretutindeni și în toate timpurile, este una din chestiunile generale și își are fundamentul în religie, iar în Biserica

creștină este proclamată de mister. Prin urmare, principiile sale s'au avut în deaproape observare de către sinoadele ecumenice și, pe baza și a naturii umane și a principiilor de morală, au stabilit regulile ce trebuiesc păzite la căsătorie și modul de a fi socotită în stat. Aceste reguli sunt urmarea unui studiu îndelungat și profund, de aceea au și devenit perpetue. E de datoria fiecărui stat, dar, de a nu le călca; ci, pentru binele și folosul său, a le observa cu strictețe.

Este drept că în țara noastră s'a avut în vedere importanța acestei instituțiuni și ca dovadă stă grija ce i-au purtat-o alcătuitoarii sau mai bine zis traducătorii codului nostru civil. Aceeași grijă i s'a păstrat și la confecționarea pactului nostru fundamental-constituția, ce i-a urmat după doi ani. Atât numai că, date fiind împrejurările, s'a pus prea multă grabă atunci și la o legiuire și la ceailaltă, și din această cauză rezultatul lucrurilor a făcut dovada mai târziu că nici timpul trebuincios n'a fost acordat, nici pregătirea celor chemați la lucru n'a fost desăvârșită în toate direcțiunile.

În adevăr, fără a insista asupra prescripțiunilor codului civil în această privință, care n'au căutat câtuși de puțin să se pună în concordanță cu nevoile pământului și cu legiuirile bisericesti, vom stărui numai asupra contradicțiunilor constituționale, amintind din când în când, pe unde trebuința va cere, câte ceva din alcătuirile codului civil.

Constituția noastră, în articolele 21 și 22, a făcut

loc și Bisericii, ocupându-se și de căsătorie. Iată cum glăsuște:

«Art. 21. *Libertatea conștiinței este absolută. Libertatea tuturor cultelor este garantată, întru cât însă celebrațiunea lor nu aduce o atingere a ordinii publice sau a bunelor moravuri. Religiunea ortodoxă a răsăritului este religiunea dominantă a statului român.*

Biserica ortodoxă română este și rămâne neatârnată de orice chiriarchie streină, păstrându-și însă unitatea cu Biserica ecumenică a Răsăritului, în privința dogmelor. Afacerile spirituale, canonice și disciplinare ale Bisericii Ortodoxe Române se vor regula de o singură autoritate sinodală centrală, conform unei legi speciale.

Mitropoliții și episcopii eparhioți ai Bisericii ortodoxe române sunt aleși după modul ce se determină prin o lege specială.

Art. 22. *Actele statului civil sunt de atribuțiunea autorității civile. Intocmirea acestor acte va trebui să preceadă întotdeauna benedictiunea religioasă, care pentru căsătorii va fi obligatoare, afară de cazurile ce se vor prevedea prin anume lege.*

Am reprodus ambele articole în întregimea lor, pentru ca în discuție să nu poată fi nici o îndoială, fiindcă, în privința aceasta, ne găsim în fața unui amalgam nemai pomenit și care, spre mirarea noastră, pare că nici cu această ocazie nu are sorți de a fi înlăturat, punând problema întreagă în adevă-

rata ei lumină și făcând să înceteze toate cauzele producătoare de rele morale și jignitoare demnității persoanelor și poporului întreg chiar.

După cum se poate citi în art. 22, benedictiunea religioasă pentru căsătorii este obligatorie. Clar, deci că aci numai poate fi vorba de un echivoc oarecare, nici de vre-o confusie, textul fiind cu desăvârșire clar și imperativ.

Urmatu-s'a, însă, în cursul vremurilor, așa precum ne ordonă legea care nu permite atingere cât de mică a prescripțiilor ei? Nicidecum! Și doar e legea fundamentală, a cărei știrbire, fie aceasta cât de depărtată și chiar cu controverse dacă în adevăr s'a călcat ori nu vre-o iotă dintr'însa, a dărâmat guverne; dar, este drept, întotdeauna pe chestiuni de altă natură, nu pe cele de domeniul religios. De ce? Nu ne e îngăduit să cercetăm aci nici starea spiritelor a legiferanților după vremuri, nici cauzele, mărginindu-ne a pune totul în sarcina împrejurărilor, care sunt menite să suporte multe, cu sau fără dreptate. Dar să urmărim firul.

Mulți au văzut în redacțiunea art. 21 și 22 o confuziune de redacțiune, o lipsă de claritate, întru cât tot aci se vorbește și de libertatea conștiinței și de obligativitatea benedictiunii religioase la căsătorii. Libertate de conștiință *absolută* și benedictiune religioasă este drept că ar merge numai în virtutea principiului, că extremitățile se ating, dar altfel n'au ce căută la o laltă și, fiindcă e vorba de căsătorie, putem chiar spune că nu pot duce menaj împreună.

S'au legat, însă, de această aparentă confuziune de redacție, numai avocații cari, odată câștigând acest punct, îl puteau folosi pentru obținerea a ceea ce urmăreau: a nu găsi obligatorie benedictiunea religioasă.

Odată pornită discuțiunea, având la bază aceste confuziuni de redacțiune, se înțelege că jurisprudența, dată în această privință, nu putea fi mai clară; iar jurisconsultii, interpreții și avocații s'au certat în totdeauna și se vor certă la infinit, dacă nu se va remedia acest rău.

Această controversă a făcut pe însăși înalta Curte de Casație să adopte odată opiniunea unor avocați, altădată pe a altora, intru cât privește chestiunea valabilității sau nevalabilității unei căsătorii săvârșite numai la ofițerul stării civile. S'a întâmplat ca în acelaș an să stabilească două jurisprudențe contrarii în această chestiune; cea din urmă, și deci sub imperiul căreia ne aflăm, este că o căsătorie are toate caracterele legalității, numai cu îndeplinirea formelor cerute de ofițerul stării civile.

Așă interpretată dispozițiunea constituțională a fost și este nenorocită din mai multe puncte de vedere. A fost fiindcă a dat naștere la procese grave, la debateri lungi și aprinse înaintea instanțelor judecătorești, aducând, prin aceasta, cea mai mare scădere a simțului religios și moral în societatea noastră. Este nenorocită, fiindcă dăinuește disprețul de forme, înmulțind concubinajele, care lasă nenorocite și pe drumuri, lipsite de orice drepturi, o grămadă de ge-

nerațiuni, care n'au păcătuit nici prin faptul că s'au născut.

Pentru aceste motive, savantul profesor universitar, fost ministru în atâtea rânduri, odată chiar la Justiție și profesor de Dreptul Constituțional, d. C. Disescu, s'a ridicat cu toată puterea contra procedului de a se efectua căsătoria numai la ofițerul stării civile și a documentat în mod strălucit că asemenea căsătorii nu îndeplinesc toate caracterele legalității. Cu toate acestea, deși cel ce susține această temă era cel mai indicat, atât prin dreptatea pe care o evidențiază, cât și prin marea lui valoare de erudițiune, totuși răul n'a încetat nici azi și continuă a merge pe aceeași cărare, pe care am apucat de am alunecat dintru început. Dar de această chestiune mai este legată și o dispozițiune a codului nostru civil, care oprește căsătoriile între rude numai până la al patrulea grad, pe când dispozițiunea canonică a Bisericii noastre duce această oprire până la al șaptelea grad. Să fi fost oare și acesta un punct, ce a făcut pe unii să se silească a se deprinde cu ideea că sunt în lege, chiar aflându-se departe de Biserică? În trecut nu știu bine, actualmente, însă, această argumentare este fără fundament, întru cât slujitorul altarului nu mai cere la săvârșirea căsătoriei decât actul stării civile. De e bun sau rău acest procedeu, judece cei mai în drept. Noi semnalăm numai că o grea sarcină a stat pe umerii autorității eclesiastice și cu multă durere s'a putut hotări să admită procedeu de mai sus. Este drept că sunt u-

niî cărora le este indiferență binecuvântarea Bisericii, cum sunt liberii cugetători și, în consecință, respingerea dela sfânta împărtășire nu-i interesează câtuși de puțin. Dar sunt mult mai mulți care păstrează venerațiune către cele sfinte. Aceștia doresc și țin cu orice chip ca însoțirea sau căsătoria lor să fie binecuvântată și de Biserică, căci, fără această binecuvântare, li s'ar părea și ar fi convinși că unirea sau căsătoria lor n'ar purta pecetea deplinei legalități; în consecință doresc să fie admiși la toate practicile religioase și voesc să ducă o viață creștinească, conformă în totul cu preceptele învățaturii creștinești. Dacă li s'ar refuză împlinirea acestor dorințe, în cazurile de căsătorie necanonică, ei, certați cu Biserica, sustrași dela privegherea pe care clerul o exercită asupra faptelor necorecte din viața omului, și lipsiți de consiliile morale, ce se dau de către preot, într'un mod solemn, la confesiune, care, obișnuit, precede actul împărtășirii, ar uita datoriile lor de creștini, ar ajunge mai târziu să nu mai aibă nici rușine de oameni, nici temere de pedepse aci pe pământ, nici frică de Dumnezeu; astfel s'ar deda la fapte reprobate de morală și care sunt vătămătoare semenilor și chiar lor înșiși. Prin urmare, clerul desigur că găsindu-se în fața a două rele, în imposibilitate de a le evita în totul, a trebuit să prefere pe cel mai puțin rău, până când autoritatea civilă va simți gravitatea faptului și va observa tristele lui urmări; căci dacă este foarte ușor de înțeles că în noianul de lucrări, ce se grămădesc întotdeauna pe

umerii guvernelor după vremuri, oricât de perspicace ar fi un spirit, nu poate clasă chestiunile sau problemele spre deslegare după importanța lor, așa că prea adesea se dă preferințe unora care ar fi mai putut aștepta din toate punctele de vedere și să neglijează altele a căror întârziere este dăunătoare stărei morale a unui stat, tot așa de lesne de priceput este că guvernele au totdeauna și timpul și datoria de a reveni asupra unui fapt greșit și a-i da îndreptările cuvenite, căci în definitiv aceasta este și misiunea lor.

Iată-ne tocmai la timpul priincios să semnalăm încă odată gravitatea răului, rugând autoritatea respectivă să avizeze la mijloacele de îndreptare. Iată-ne la revizuirea constituției. De data aceasta, timpul este foarte priincios de a se pune toate problemele în întregimea lor, de a se lăsa o largă discuție, de a se profita de toate luminile și a nu se pune nici o grabă în hotăriri ce pot avea existență de scurtă durată; în schimb, însă, urmări regretabile și triste, ce se pot resimți departe în viitor. Când s'au mai făcut cele două revizuiți parțiale, am fost forțați să nu prelungim discuțiunile și să le închidem cu un moment mai de vreme, fiindcă atunci și autoritatea statului nostru era mai mică și influențele externe mai puternice și mai periculoase pentru punctele constituante adese în discuțiune. Azi nimic nu ne mai poate mână la grabă și înalții noștrii prelați au și datoria și puțința de a pune pe tapet, alături de celelalte două chestiuni aduse de guvern, și marea problemă a obligativității benedictiunii religioase,

împreună cu tot cortegiul ei, care-și găsește ramurile prin codul civil, prin canoanele bisericești și prin alte legiuiri ale vremii. Există dreptul nu numai de fond, de a aduce în discuție și a lămuri această importantă problemă, dar chiar de formă, fiindcă propunătorii revizuirii, atât în Cameră, cât și în Senat, citând articolele din Constituție, ce urmează a fi supuse debaterilor spre reformare, au adăugat: precum și altele ce se vor găsi cu cale. Cred că este foarte cu cale de a se veni și cu clarificarea articolelor 21. și 22.

Și nu uităm a ne arăta mirarea și surprinderea de care am fost isbiți, când am observat că în constituirea marelor comisiuni, ce s'au ales de ambele corpuri legiuitoare, pentru studierea chestiunilor în curs, nu figurează nici un înalt prelat, membrii pe viață ai maturului corp. Nu știu ce se va fi avut în vedere, înlăturându-se cu desăvârșire chiriarhii noștri delă participarea lucrărilor, ce se plămădesc în aluat și aproape se confecționează în întregime, în acel mare laborator, ce este chemat ca până la toamnă să-și spună cuvântul. Mai lesne ne vine a crede că e o scăpare din vedere, pe care Înălții noștri Prelați, din modestie, n'au relevat-o la timp. Cu câtă venerație și plăcere ne reamintim vremurile când conducătorii Bisericii și clerului nostru nu numai că luau parte la orice mare act din viața statului și neamului nostru, dar chiar se ținea cu tot dinadinsul, să fie prezidat de persoana unui înalt ierarh. Eră frumos, impunător și folositor. Și nu de puține ori, luminile

unor asemenea personalități au clarificat chestiunile cele mai dificile, întru cât, prin situația lor de a stă afară de luptele politice de partid, aveau toată posibilitatea de a fi desbrăcați de orice patimă și a pune în discuțiune numai ceea ce recea rațiune și sentimentul de bine și dreptate pentru neam și adevăr cereau în asemenea importante împrejurări. Dacă, însă, nu s'a făcut până acum, ceea ce trebuia să se facă dela început; mai este vreme la discuția principiilor, ce se vor făuri pe vară în numitul laborator, când vor veni în discuțiunea maturului corp.

Numai consuli să vegheze.

B. Mangâru

Ideea morală în lumea veche.

(Urmare)

Cele mai însemnate popoare care au jucat un întreit rol politic, artistic și filosofic pe continentul european, fără îndoială că au fost Elinii și Romanii. Istoria acestor popoare se identifică cu istoria Europei din timpul cât ele au existat și până atunci când altele le-au luat locul, ca să continue firul istoric al vieții omenești, care începuse să se desfășure de multă vreme. Înainte însă de a trece la filosofia religioasă, a poporului Elin, se cuvine să amintim de vechii Gali, locuitorii occidentului Europei și de Celți, strămoșii noștri cei mai îndepărtați. Sentimentul mândriei individuale și naționale stăpâniă pe acest neam, dar mai ales sentimentul național. Și această mândrie nu s'a pornit dintr'un sentiment, dintr'o sete neexplica-

bilă a vreunei impulsii oarbe, ci din sentimentul demnității de om și de popor. Această mândrie eră strâns legată de dorința lor de libertate națională, pe care o dobândiau prin sacrificiu, desprețuind ori ce neazuri și moartea chiar eră înfruntată cu mare dispreț. Ei au crezut în nemurirea sufletului, nemurire în care puteau să se bucure numai cei buni și cei demni prin virtutea ce o arătau în luptele cu vrăjmașii. Istoria poporului Dac, din neamul tracic—câci ea ne este mai bine cunoscută—este o dovadă eloquentă care ne atestă acest fapt. Poetul a sintetizat destul de bine virtuțile acestui popor,—în afară de orice considerente—când zice:

Viața asta-i bun pierdut
 Când n'o trăiești cum ai fi vrut.
 Și acum ar vrea un neam călău,
 S'arunce jug în gâtul tău.
 E rău destul că ne-am născut
 Mai vrei și al doilea rău.

Și acum venind la morala filosofică a Elinilor, e de trebuință să facem o mică observare. E necesar să luăm în seamă, că în filosofia greacă am putea face două distincțiuni, două direcții. Una care a tronat la început, și a nume filosofia lui Socrate, Platon, Aristot cu discipolii lor, acea filosofie idialistă, speculativă, care aveă de obiect înainte de toate necesitățile sufletului, și priveă pe om mai mult în partea sa psihică, bine înțeles însă fără a neglija și cealaltă parte a ființei umane. Și pe aceste le coordonă cu porunca Dumnezeiească, cu acea voce internă pe care Socrat o ascultă și o numeă «Demonul său». Vom mai putea deosebi a doua direcție filosofică, care se ocupă mai mult de viața materială a omului, față de orice eventualitate și de calea ce trebuie să urmeze. Acești filosofi practici, într'o măsură mai mare și-au luat ca izvor al doctrinei lor maxima: «Vivere secundum naturam», să

trăim conform cu natura. E ceva foarte firesc a trăi potrivit firei, dar nu firei celei neinsuflețite, căci regnul anorganic și nici chiar cel animalic nu ne poate în totul fi normă de conducere și pe lângă aceasta o asemenea apropiere, nici n'ar fi compatibilă cu demnitatea omenească. A urmări după natura firei noastre, da, e foarte adevărat, dar fără a face exces, căci dacă în pedagogie marii pedagogi între cari mai ales *Rousseau* recomandă ca învățământul să fie natural, asta nu înseamnă a urmări natura în totul, căci atunci reușita ar întârzi; tot așa și în chestii de morală, natura e o bună călăuză, dar nu singura și cea mai bună. Vivamus secundum naturam, dar nici așa ca Diogene filosoful, care deși locuia într'un poloboc și nu avea decât trei obiecte absolut necesare între care și o câniță de băut apă, pe care a stricat-o îndată ce a văzut, că se poate bea apă, și fără cană, așa cum bea omul la nevoie servindu-se de propria mână. De altfel se știe de întreaga lume că unile lucruri bune fiind, totuși devin rele dacă nu vătămătoare, prin o rea întrebuințare. Între mulțimea ideilor morale care au fost emise de diferiți filosofi greci, e bine să notăm câteva, ca să se vadă cam cu ce fel de precepte se hrănește societatea Elină, care a jucat un rol atât de important din toate punctele de vedere între națiile europene, și a cărui memorie supraviețuiește și până azi, după o vechime atât de îndepărtată. «E mai bine a erta, decât a pedepsi». «Cel mai rău dintre animalele sălbatice este tiranul, iar dintre cele domestice este lingușitorul» zice *Pittacus*. «Adevăratele victorii sunt acele care nu costă sânge și mai ales acele pe care le câștigi asupra ta însuși» învață *Bias*. Iar Chilon filosoful spune, că nenorocirea unui amic să te pătrundă mai mult decât norocirea lui, și Pitagora tuturor le strigă: «Lămurii-vă unul pe altul ca să n'aveți pentru ce să vă turburați și să vă pedepsiți». Dar mai pre sus de toți ca un soare

orbitor cel întâi se ridică Socrate care a emis ideile cele mai înalte și cele mai aproape de adevăr, datorită după cum am spus vocii lui Dumnezeu care glăsuiă înăuntrul său pe care o urmă și pe care a numit-o «Demonul său intern». Doctrina filosofică religioasă a lui, s'a ridicat la înălțimi amefitoare, la care nu ori cine putea privi. Dacă până acum ideia divinității, la celelalte popoare o găsim într-o formă nehotărîtă, dacă divinitatea la celelalte neamuri de multe ori se mărgineă la o putere supremă împărțită și administrată de nenumărați zei, Socrat învătă însă credința într'un singur Dumnezeu unic,—deși trăia în lumea politeistă așa de bogată în divinități—învătă că el este cărmătorul tuturor și îngrijitorul lor. El, Dumnezeul acesta este judecătorul nostru după legea pe care singur a pus-o. Și această doctrină superioară pe care Socrat a relevat-o popoului său, i-a adus pedeapsa cea mai crudă, moartea; căci în asemenea împrejurări parcă o fatalitate aduce aceeași răsplată, dacă mai poate fi și aceasta socotită drept o răsplată. Virtutea privită după doctrina lui se confundă cu știința, căci zicea: că cel ce cunoaște de pildă binele îl și face, și va face ceea ce e bun, pentru că el știe ceea ce este bun. Cel ce nu știe, deși greșește, nu păcătuiește, pentru că nu știe. «Dă fiecărui lucru adevărata lui valoare și importanță și după aceasta, călăuzește-te în viață». Dar mai presus și înaintea tuturor eră principiul: «cunoaște-te pe tine însuți, căci cunoașterea lipsurilor și defectelor tale te îndeamnă la corijare. De aceea el ori cu cine ar fi vorbit aducea pe convorbitorul său în poziție de a se cunoaște și vedeă că ideea ce și-o are despre dânsul nu conspunde cu realitatea. Cunoaște-te pe tine însuți și apoi pe alții, așa precum mai bine a zis Domnul Hristos: Vezi paiul ce este în ochiul fratelui tău și bârna ce este în ochiul tău nu o vezi? Realitatea și cunoașterea lucrurilor eră doctrina sa și pe aceasta a urmat-o în toată viața,

căci juste sunt cuvintele lui Bias, pentru totdeauna: «Lă-murește pe om ca să nu ai de ce a-l pedepsi,» și de aceea conform și doctrinei sale în care și virtutea se confundă cu știința. Socrat când împărtășia ideile sale mai întâi lă-murea și apoi învăța în mod pozitiv. Partea învățătoare a lui Socrat este cunoscută sub denumirea de *ironi*, adică întrebare și apoi urmă partea a doua constructivă numită *meutică*. Ori cu cine ar fi vorbit, se făcea la început că n'are idee și că ar vrea să afle și el ceva; dar prin întrebări puse: ce este asta, pentru ce e așa și nu altfel etc., îl făcea pe conlocutorul său să vadă că nu știe așa de mult, și că până acum s'a înșelat și după ce—mai ales pe sofști îi aducea la realitatea superficialității lor—aceasta fiind lucrarea destructivă, căci nimicea toată părerea de a tot cunoscător ce o avea acela despre el însuși, urmă partea a doua constructivă prin ajutorul căreia împărtășia adevărul. Și dacă viața sa e o glorie și moartea sa e o aureolă care strălucește și până azi, făcându-i memoria neperitoare. În închisoare fiind aruncat, pentru că combătea pe sofștii cei mincinoși—fariseii neamului elin—și pentru că propovăduia pe Dumnezeu unic, nici o tristeță nu s'a arătat pe fața sa și atunci când discipolul Criton i-a propus să evadeze pe seama sa garantându-i toată siguranța, i-a răspuns așa de demn spunându-i că, legea nu ar fi lege, dacă am putea să ne sustragem de sub ea când ne pedepsește greu, că dacă o lege eră bună când ne protejă, este și rămâne dea pururi bună chiar atunci când ne pedepsește. Și în seninătatea cea mai curată, cu încredere în D-zeul său care îl întărea își bău otrava, vorbind cu discipolii săi despre nemurirea sufletului și judecata viitoare.

Cu adevărat alesul lui Dumnezeu a fost acesta.....! Urmașul care a continuat firul filozofiei pe care a început a-l toarce el, a fost discipolul său Platon, care ca un elev

ce iubea pe dascălul său a căutat să contribuie la mărirea glorioasă a profesorului său, D-zeul lui Platon era idealul, perfecțiunea supremă, ideea ideilor, soarele lumii inteligibile, binele etern și inmutabil. Era ideea creștină, era D zeul nostru cu atributele sale nemărginite și dacă Platon o numește ideie, apoi acea idee și după credința lui există pentru că avea convingerea în realitatea ideilor. Deci Dumnezeu și pentru el există. În divinitate se întrupau bunătatea, frumusețea, dreptatea, neschimbabilitatea și acestea sunt tocmai însușirile D zeului nostru. Și dacă urmărim dela început educația naturală a omenirii vom remarcă, că ideea relig. morală apare la început într'o ceață în care de abia se zărește și merge lămurindu-se din ce în ce până când Domnul Hristos aduce adevărul veșnic și mântue pe om scoțându-l de sub robia păcatului, ridicându-i acel val ce-l stăpânea din timpul căderii. Virtutea pentru Platon erau întărirea voinței și stăpânirea ei peste inteligență și simțuri, căci omul e asemenea unei trăsuri ai cărei cai sunt: inteligența și senzualitatea, iar conducătorul este voința. Încotro vrea vizitiul acolo merge și căruța. Virtutea trebuie câștigată cu prețul oricărui sacrificiu, căci zice el: «După cum bolnavul merge să găsească pe doctor și găsindu-l îi zice: vindecă-mă, de e nevoie întrebuințează cuțitul sau și foc și îți voi plăti cât vei cere, tot așa și vinovatul trebuie să meargă să găsească judecători cărora denunțând greșala sa, să ceară să fie pedepsit, pedeapsa fiind expiare. Căci a ispăși răul pe care l-ai făcut este cel mai mare bun, pentru cel ce odată a pierdut nevinovăția».

Nic. Buzea.
Sem. Iași.

(Va urma).

Idei privitoare la catehizarea modernă.

(Vezi «Biserica Ortodoxă Română» Anul XXXVIII No. 3).

Am spus în numărul trecut al revistei că întâiu de toate trebuie clarificat tineretului personalitatea istorică a vieții lui Hristos, atunci când se va vorbi de cristologie, căci negarea lui Hristos ca om e punctul de unde pleacă toate negările și făceam atent pe catehet sau pe profesor să aibă în vedere catehezele sf. Ciril și învățăturile fericitului Augustin. Mai spuneam că învățământul cristologic să nu se adreseze numai memoriei, ci mai ales inteligenței, inimii și voinței, căci cine a ajuns prin sentiment la o înțelegere a lui Hristos, va avea mereu inima încălzită pentru dânsul.

Numai puțin stăruiam în articolul precedent că e nevoie să ne ocupăm și de origina divină a Bisericii lui Hristos și am arătat că creștinismul și Biserica sunt unul și același lucru. Nimeni nu e bun creștin dacă trăește despartit de Biserică. Cine neagă Biserica, neagă creștinismul; iar cine nu crede în origina divină a Bisericii, nu crede în Hristos. Și spuneam că aceasta este trufie a minții, trufie care a făcut pe Lucifer să se arate mai puternic ca Dumnezeu. Tineretul trebuie îndreptat să câștige iubire și respect de

Biserică și de oamenii Bisericii. Am arătat tendințele multora de a lovi în Biserică și mai ales în organele ei exterioare. Ei nădăjduesc să surpe Biserica și să sfărâme învățătura și morala creștinismului. Sf. Ioan evangelistul în apocalipsul său zice: «Și au coade asemenea scorpiilor și bolduri erau în cozile lor, și puterea lor a vătămă pe oameni..... și au peste ele împărat pe ingerul adâncului.» (IX, 10). Iar ideile lor le pun, aceste lăcuste ale adâncului, în scrieri atrăgătoare, în cărți cu titluri frumoase și cu conținut care pare că se luptă numai pentru aflarea și valorizarea adevărului celui mai desinteresat. Aceste cărți apoi inundă țările creștine, iar oamenii și mai ales tineretul, care e totdeauna mai pornit spre noutatea ce-i oferă o nouă învățătură citesc aceste cărți și și otrăvesc inima, și astfel se pomenesc prinși în lațurile necredinței și ale întinericului. Iată cum, fără să știe și fără să vrea, ei se văd îndrumați pe drumuri rele, deschise lor de «ingerul adâncului.» Intr'una dintre aceste scrieri, ca să dăm numai un exemplu, se pot găsi sentințe date contra învățaturii creștine, în contra lui Hristos și a Bisericii sale, sentințe care te sperie prin nebunia și prin a lor răutate drăcească. «Credința în Hristos», zice într'o asemenea scriere, «este lucrul cel mai absurd din câte absurdități se pot presupune la un om.»

Cine și cum ne poate mântui tineretul de asemenea prăpastie? Pentru că tinerii citesc asemenea cărți cu o pasiune mai mare decum s'ar crede, și unul pe altul se îndeamnă întru cântarea otrăvitului isvor din care să-și stămpere setea lor, de a ști mai bine decât ceice au trăit înaintea lor. Cine ne poate mântui de vulpile care își caută culcuș în Biserică lui Hristos? E adevărat că în apus se scriu multe cărți, care combat otrăvitoarele argumentări ale protivnicilor Bisericii și care voesc să pue stavilă popoului ce amenință cu peire credința în Biserică. Inșă

munca acelora este absolut fără efect, căci este lucru cu neputință să se lupte cu o oaste atât de mare de rău voitori și le e cu neputință să răspundă la perversitățile ce se scriu neconținut și din toate părțile și cu neputință să discute toate nebuniile și toate chestiunile ce le ridică acei nebuni. Un nebun aruncă o piatră în fântână și zece înțelepți nu o pot scoate, zice înțelepciunea poporului și tot așa zic și scriitorii cu mintea întreagă, care caută lumina adevărului. Ei nu pot combate cu destul succes—cel puțin nu, în ce privește mintea stricată a cititorilor—minciuna asvârlită în lume de acel «inger al adâncului.» Pe calea aceasta o opunere cu succes este cu neputință, și zic o opunere care să ție numai în frâu acel potop de insulte, și nu una care ar putea stârpi cauza potopului.

Încercările statului de a pune frâu unor atari scrieri este iarăși nefructuoasă și de altfel și imposibilă din cauza libertății presei și a libertății de gândire. Alte încercări, cum sunt multe în țările apusului, și cum au început să se facă și la noi, au fost organizările de societăți a căror țintă să fie apărarea Bisericii lui Hristos împotriva cleveților și dușmanilor ei, și prin aceasta întărirea sentimentului religios și a credinței în Biserica creștină ca singura putere mântuitoare de suflet. Dar și aceste încercări nu pot duce la deplin rezultat, pentru că ele își îndeplinesc opera lor pe față, iar dușmanii Bisericii pe ascuns și astfel armele nu le sunt egale. Iar adevărul se luptă anevoie cu minciuna, și bunătatea stă slabă în fața răutății și otrava, care intră așa de ușor în corpul omului, se scoate așa de greu și cu atâta trecere de vreme! Iar aceste societăți creștine se luptă în permanență numai ca să scoată otrava din sufletele celor seduși, dușmanii însă nu încează în acest timp să administreze și altă otravă sufletelor.

Singurul mijloc, în această luptă, ar fi, credem, numai prevenirea. Să întărim mințile și sufletul tineretului astfel

ca ele să nu voiască să iă otravă, sau dacă o iau să fie imune contra ei. Inima tineretului să fie impietrită în dreapta credință, neclintită și tare ca stânca, așa că toată sămânța vătămătoare și primejdioasă a învățăturilor rele și viclene să cadă în inima lor pe piatră și să nu poată încolți. Iar acest lucru se poate face numai prin școală. Și astfel iarăși ne întoarcem la mijlocul pe care l-au întrebunțat cei dintâi sfinți Părinți și cei dintâi păstori ai creștinilor, la cateheză. Ei aveau catecumenii lor; drept catecumeni trebuie să privim și pe tinerii generației noastre, și să-i introducem în dreapta credință, în dragostea curată și în adevărata nădejde, ca să urmeze cu răbdare și cu înțelepciune pe Hristos, Dumnezeuul și Mântuitorul nostru, cel ce a fost și este și va fi în vecii vecilor Adevărul, Calea și Viața. Și, precum am zis, nu prin argumentări savante și prin pasagii memorizate vom putea sădi în inimile tineretului dragostea către Dumnezeu și răbdarea lui Hristos. Nu prin cuvinte goale, care pot fi frumoase pentru minte, ci prin cuvinte pline de iubire și de acel adevăr care vorbește inimii. Pentru că zice apostolul Pavel, scriind Tesalonicenilor: (I, 5) «Evanghelia noastră nu s'a făcut la voi numai *în cuvânt*, ci și *întru putere* și *întru Duh sfânt* și *întru adevărită multă*; precum știți în ce chip am fost întru voi pentru voi». Credincios este cuvântul, cum zice tot acelaș apostol, numai când este grăit cu acea dragoste pe care o laudă cu atâta adevăr în scrisoarea sa către Corinteni (I C. XIII). Propoveduirea adevărului evanghelic nu stă în măestria cuvintelor, nici în înalta lor înțelepciune de carte multă, ci în înțelepciunea cea vorbită și arătată în pilda sa proprie de Hristos. «Și grăim nu întru cuvinte învățate ale înțelepciunii omenești, ci întru cele învățate ale Duhului sfânt» (I Cor. 2. 13). Așa că putem sădi în inimile celor ce ne ascultă caldura prisositoare a voinței spre bine și spre umilință. Smerenia cu

purtări, smerenie în cele voite și mai ales smerenie a minții.

Ca să știe și să vadă limpede tinerii noștri cele spuse de apostol: «Nimeni pe sine să nu se înșele! De i-se pare cuivă între voi că este înțelept în veacul acesta, nebun să se facă, spre a fi înțelept. Pentrucă înțelepciunea lumii aceștea nebunie este la Dumnezeu. Căci este scris: El prinde pe cei (ce se cred) înțelepți întru înțelepciunea lor. Și iarăși: Domnul cunoaște gândurile înțelepților că sunt deșarte» (Cor. I, 3, IX, 20).

M. P.

Comemorarea lui C. Brâncoveanu.

Am spus aici, că în ziua de 15 August, se va serba 200 de ani dela omorîrea în Constantinopol a lui Const. Brâncoveanu, domnul Țării românești. Serbarea aceasta se va face la mănăstirea Horezi, vestita ctitorie a domnitorului și care e aproape restaurată.

Toată lumea credeă până acum, că îndată ce s'a tăiat capul lui Brâncoveanu, trupul său a fost aruncat în mare. O descoperire făcută zilele acestea de d-l Virgil Drăghiceanu desminte tot ce s'a spus și se constată că trupul lui Brâncoveanu a fost înmormântat în biserica Sf. Gheorghe nou din București.

Iată scrisoarea ce trimite d-l Drăghiceanu d-lui N. Iorga, inițiatorul comemorării lui Brâncoveanu.

«Acestea sunt inscripțiile ce le-am găsit pe candelile din biserica Sf. Gheorghe nou, din care una mi-a confirmat existența unui mormânt al lui Brâncoveanu.

1. Suptă această candelă zace roaba lui Dumnezeu Maria, soția lui Ș. K. VI. Com. în mănăstirea Comana, hramul sf. Nicolae, ghen. 5 zile, leat 7204 (A fost, deci, adusă dela Comana).

2. Această candelă ce s'a dat la Sf. Gheorghe cel nou, luminează unde odihnesc oasele robului lui Dumnezeu Manolache Lambrinō, fost mare Ban, care și iaste făcută de soția domniei sale Măria Sa Doamna Bălașa Brâncoveanu.

veanca, care și Măria Sa nădăjduște în Domnul iarăși aicea să-și odihnească oasele: Sept. 15, leat 7254.

3. Acéstă candela ce s'au dat la Sti. Gheorghe cel nou luminează unde odihnescă oasele fericitului Domnū Io Constantinū Brâncoveanu Basarab Voevod, și iaste făcută de Doamna Mării Sale Maria, care și Măriia Sa nădăjduște în Domnul, iarăși aici să i se odihnească oasele, Iulie în 12 zile, 7228.

Mormântul, decorat cu vulturul țării e lucrat cu aceleași motive ornamentale ca mormântul lui Mavrocordat ce a servit de model, desigur de acelaș meșter, fiind diferență numai de un an, 1719 (Mavrocordat) 1720 (candela) între execuția unui mormânt și a altuia.

Factura candelii e brâncovenească. Pentru mine nu mai e nici o îndoială, că ne aflăm în fața mormântului lui Brâncoveanu, în care zace și Doamna Maria și Manolachi Banul»

Descoperirea e de cea mai mare importanță și e probabil, că frumoasa serbare de comemorare se va face în Biserica Sf. Gheorghe nou, unde e mormântul lui Brâncoveanu. În aceeași zi s'ar putea face o procesiune la Moșoia, unde e vestitul palat brâncovenesc în curs de restaurare.

G...

Trimișii Patriarhiei Ecumenice din Constantinopol.

În zilele dela 11 până la 22 Iulie a. c. am avut în sâ-nul Sfintei noastre Biserici pe Prea Sfințitul Christofor, E-piscop al Stavropoliei, cu reședința în Pera (Constantino-pol), însoțit de Prea Cuviosul Arhimandrit al Patriarhiei Ecumenice, Alexandru Papadopol, care este și Arheofylax al Scaunului acelei Patriarhii. Înalții clerici au avut o a-
nume misiune către Sf. noastră Biserică Română.

* * *

Biserica Patriarhiei Ecumenice din Constantinopol, în urma războiului Statelor Balcanice cu Imperiul Otoman, a pierdut mare parte din Eparhiile sale Episcopale și Me-tropolitane, din Europa. Toate ținuturile cucerite de sta-tele aliate, cari duceau războiul contra Musulmanilor, eli-berându-se, au trecut la statele creștine cuceritoare, Grecia, Serbia, Bulgaria și Muntenegru. Acestea au devenit stăpâne pe aceste teritorii, cari, făcând parte, mai înainte din Imperiul Turcesc, și fiind în mare parte locuite de Creștini, ca Eparhii creștine, aparțineau bisericeste, marelui centru al Ortodo-xiei, Bisericei Patriarhiei Ecumenice.

Deslipirea acestor Eparhii, au adus o mare strâmtoare Patriarhiei, căci ea a fost astfel foarte mult redusă în Turcia europeană. Totuși împușinarea aceasta a credincioșilor a-
cestei Biserici, nu s'a socotit de Biserica mamă ca o pier-

dere, căci toate Eparhiile creștine, ce s'au deslipit de ea, au trecut la State creștine ortodoxe. Patriarhia ecumenică a rămas—pur și simplu—redușă; ceea ce eră tot un fel de lovitură, dar în acelaș timp eră și o mângăere, căci Eparhii tuturor bisericilor eliberate de sub jugul strein și de altă credință, cu credincioșii lor, treceau la State și stăpâniri creștine.

* * *

Odată războiul terminat, când totul intrase în liniște și fiecare se așteptă la începutul unor timpuri pașnice, Creștinătatea din Imperiul Otoman, atât cea din Europa, dar mai ales cea din Asia, avu de îndurat strămătorări mari din partea păgânilor stăpânitori; ea avu de îndurat prigoniri și persecuțiuni înfricoșate. Creștinătatea aceasta a fost lăsată și expusă la furia sălbatică a ordelor asiatică, ne mai având siguranța averei, a onoarei și chiar a vieței, fără ca guvernul otoman să poată fi în stare să pună capăt răului, deși eră de datoria sa ca să'l preîntâmpine și să iă toate măsurile de siguranță, pentru pașnica viețuire și dezvoltarea în liniște, a supușilor săi.

Răzburarea stăpânitorilor necredincioși asupra pacinilor creștini, rămași în Imperiul Otoman, s'a deslănțuit cu toată furia sălbatecă, de care erau capabile ordiile asiatice. Au devastat și au distrus pretutindeni tot avutul creștinilor; s'au dat la tot telul de cruzimi, și au pustiit provincii întregi locuite de creștini.

* * *

Ne siguranța vieței și fuga de pretutindeni a creștinilor, părăsind totul pentru a'și salvă viața, a adus mare pustiire în cele mai multe Eparhii creștine ale Imperiului Turcesc din Europa, și mai ales din părțile Asiei minore.

Toate cruzimile și sălbătăciile ordelor, se revărsară asupra creștinilor sub ochii autorităților locale. Ele au în-

grozit populațiunea creștină de pretutindeni, care nu se putea apăra și era silită să fugă.

Glasul celor prigoniți și persecutați și nenorocirile întâmplate, a atras atențiunea întregii lumi civilizate și a dat naștere la tot felul de proteste pe lângă Înalta Poartă din partea guvernelor marilor puteri creștine. Reprezentanții acestor puteri din Constantinopol, au primit ordine de a trimite pe dragomanii lor în diferite localități ale Imperiului Otoman ca să cerceteze și să raporteze adevărul lucrurilor. Totuși ororile și prigonirile asupra creștinilor, deși s'au mai calmat, ele însă n'au încetat. Răul a continuat și creștinătatea Ortodoxă era pretutindeni îngrozită, neavând siguranța vieții.

* * *

Patriarhul Ecumenic în calitatea sa de șef al tuturor creștinilor Ortodoxi din imperiul Semilunei, recunoscut astfel de cuceritori și investit cu privilegiile unui etnarh al lor, nu putea privi cu nepăsare la cele ce se petreceau. El a protestat continuu la Înalta Poartă pentru a apăra pe credincioșii săi. Văzând că nu se putea aduce nici o îndreptare, și nu se iau măsuri pentru apărarea creștinilor, el, în decomun acord cu Sinodul și Consiliul mixt, cele două adunări cu cari conduce afacerile spirituale, economice și naționale ale credincioșilor, a ordonat închiderea bisericilor și a școalelor creștine, făcând astfel cunoscut tuturor că creștinătatea ortodoxă din Imperiu se află în stare de persecuțiune.

* * *

Lucrurile stagnând astfel și lumea creștină ortodoxă expusă într'una la noi suferințe, privată de Biserică și Școală, privită cu groază la starea de lucruri în care se află. Din nici o parte nu se luă nici o măsură. Nimeni nu venea în ajutorul creștinilor.

Atunci Patriarhul și Sinodul a hotărît să aducă la cunoștința tuturilor bisericilor creștine Ortodoxe Autocefale această stare de lucruri lamentabilă a creștinătății din biserica Patriarhiei ecumenice, prin o enciclică, în care să expună toate suferințele ei; și astfel a luat hotărîre, ca prin anume trimiși, clerici distinși, să facă cunoscut aceasta tuturor Bisericilor Ortodoxe Autocefale.

* * *

Acesta a fost scopul venirii la noi a Prea Sfințitului Episcop Christofor al Stavropolei însoțit de arhimandritul scaunului Patriarhal Ecumenic Alexandru Papadopol.

* * *

Distinșii clerici au sosit în București Vineri 11 Iulie, aducând cu sine enciclica patriarhală și sinodală despre starea creștinătății Ortodoxe din Biserica Patriarhiei ecumenice și două epistole patriarhale, una către Înalt Prea Sfințitul Mitropolit Primat, și una către subsemnatul, prin care erau recomandați Înalții clerici și se arată scopul venirii lor.

* * *

Trimișii Patriarhiei Ecumenice au fost primiți de Înalt Prea sfântul nostru Mitropolit Primat, Sâmbătă 12 Iulie la orele 3 p. m., asistați de subsemnatul. Ei au prezentat I. P. S. nostru Ierarh epistola patriarhală de recomandare și enciclica patriarhală și sinodală. Distinșii trimiși au explicat și prin viu grai pe larg starea de lucruri, grea și lamentabilă în care se află biserica Patriarhiei Ecumenice; și l-au rugat să fie interpretul și mijlocitorul, pentru a aduce, atât la cunoștința P.P. S.S. Membri ai sf. Sinod și a întregii ierarhii a Bisericii Române, cât și a Înaltului Guvern trista stare în care se află creștinătatea Ortodoxă din periferia Patriarhatului Ecumenic.

Înaltul nostru Ierarh a fost viu mișcat luând cunoștință

despre starea tristă și apăsătoare în care se află creștinătatea ortodoxă din Orient. El a făgăduit tot concursul său moral distinșilor trimiși, rugându-i a comunica Sanctității Sale Patriarhului Ecumenic compătimirea Bisericei Române.

Îi a asigurat că îndată va trimite la ministerul de Externe scrisorile aduse spre a fi traduse și a lua cunoștință de coprinsul lor, pe care îl va aduce și la cunoștința tuturor prea sfințiților Ierarhi și Arhieriei ai Bisericei, cum și a Înaltului Guvern.

Înaltul Ierarh a rugat pe distinșii clerici ca să viziteze, cât timp vor putea stă aci, bisericile capitalei și monastirile din împrejurimi; rugându-mă și pe mine a îi însoți pretutindeni.

* * *

Distinșii trimiși au exprimat dorința de a vedea și pe d-l Ministru al Cultelor și Instrucțiunii Publice. D-sa însă aflându-se la Sinaia, și fiind reținut acolo din cauza împrejurărilor grave ce s'a deslănțuit asupra întregii Europi, n'au putut să'l vadă decât în ziua de 17 Iulie.

Trimișii Patriarhiei Ecumenice au fost recomandați d-lui Ministru de Culte de către subsemnatul și au fost primiți la Minister cu toată onoarea cuvenită pozițiunii lor. Am asistat și eu la această primire, în care Înaltii clerici au spus scopul venirii lor aci și au explicat și expus pe larg în limba engleză și germană d-lui Ministru Duca, starea în care se află astăzi creștinătatea ortodoxă din imperiul Otoman și în deosebi cea din biserica Patriarhiei Ecumenice.

Domnul Ministru a promis venerabililor clerici că va aduce toate acestea la cunoștința domnilor miniștri și va comunica și Majestății Sale Regelui, doleanțele Bisericei Patriarhale Ecumenice, adăogând că Majestatea Sa va regreta foarte mult, că din cauza împrejurărilor politice, fiind prea ocupat, nu va putea primi pre trimișii Patriarhiei.

Foarte înălțătoare a fost această intervedere, care a durat mai bine ca o jumătate de oră. Îți făcea o plăcere să vezi clerici culți, în toată accepțiunea cuvântului, explicând și expunând cu pricepere și cu toată căldura credinței unui ministru de Culte inteligent și priceput, starea de lucruri bisericesti din Orient și în deosebi din periferia Patriarhatului Ecumenic.

Domnul Ministru a arătat distinșilor clerici regretul său, că întâmplarea a făcut ca venirea lor aci să fie în niște împrejurări, când nimeni nu știe ce poate să aducă ziua de mâine. Le-a mulțămît pentru explicările ce i-au dat despre starea Bisericii; le-a exprimat regretele sale, cu dorința caldă că dorește o îndreptare de lucruri, ca întreaga creștinătate Ortodoxă din Orient să poată prospera în pace și liniște.

Domnul Ministru al Cultelor, ca și I. P. S. Mitropolit Primat, a asigurat pre distinșii trimiși despre compătimi-rea Bisericii și a piosului popor Român, la care creștinătatea din Orient a aflat totdeauna o deosebită iubire creștinească, milă și ajutor în nenorociri.

Terminându-se audierța, D-l ministru a rugat pe distinșii clerici ca să viteze bisericile capitalei și monastirile noastre din apropiere, pentru care le pune la dispozițiune un automobil.

* * *

În zilele de 18 și 19 Iulie distinșii trimiși însoțiți de P. S. Arhiepiscop Evghenie Piteșteanu și de subsemnatul au vizitat monastirile Cernica, Pasărea, Căldărușani și Țigănești. Înalta Chierarchie bisericască și Cassa Bisericii au anunțat pre superiori și superioarele acestor monastiri despre vizita înalților oaspeți bisericesti; și astfel pretutindeni la toate aceste monastiri, au fost primiți după toată orânduiala bisericască, cu multă bunăvoință și cu toată cinstirea cuvenită înaltei lor trepte bisericesti.

Au rămas pretutindeni profund impresionați de buna orânduială a sfintei noastre biserici, de modul cum se săvârșesc sfintele slujbe, de păstrarea tipicului străvechiu al Bisericii, cu toată a sa punctualitate, de măreția ritualului sf. slujbe și a templelor noastre. Monastirea Căldărușani, acum restaurată cu multă îngrijire, măreție și bogăție, care reamintește timpurile glorioase ale pietății Creștinismului ortodox, și în deosebi al Românilor, i-a uimit cu desăvârșire. Este în adevăr frumoasă și se poate pune alături cu cele mai mărețe monumente religioase ale întregii creștinătăți. Spiritele fericitorilor ctitori se pot bucura că în zilele Majestaților Lor Regelui Carol și a Reginei Elisabeta, biserica lor s'a făcut mai frumoasă ca în zilele lor, și că stau și privesc alături cu Auguștii noștri Suverani biserica făcută de ei cu mult mai măreț și mai înfrumusețată.

* * *

În ziua de 21 Iulie, am vizitat măreța catedrală din Curtea de Argeș. Aci distinșii trimiși patriarhali au fost primiți de clerul catedralei cu toate onorurile tradiționale, păstrate cu sfințenie în sfânta noastră Biserică. P. S. Evghenie Piteșteanu, arhiepiscop locotenent al acestei sf. Eparhii episcopale, le-a ținut și o mică cuvântare de bună primire, la care a răspuns Prea Sfințitul Christofor. Eu am tradus în auzul celor de față cuvintele Prea Sfințitului Evghenie în grecește, ca să poată fi înțeleasă de distinșii clerici, iar cuvântarea Prea Sfințitului Cristofor, din grecește în românește, ca să fie înțeleasă de toți cei ce au luat parte la această ocazională primire a oaspeților streini.

Mult au admirat distinșii trimiși, acest strălucit monument bisericesc, fruct al credinței către Dumnezeu, și expresiunea celei mai calde și curate al celui mai desăvârșit sentiment de pietate și religiozitate, către Acela căruia ne

Închinăm și îl rugăm pentru iertarea păcatelor noastre. Nu se îndurau să iasă din biserică; iar când au văzut evanghelia lucrată de Augusta noastră Suverană și dăruită acelei Biserici în care se păstrează cu sfințenie, ca un scump și prețios odor august și sacru, au stat pe loc și n'au avut cuvinte cu care să ne ferească că avem astfel de temple mărețe, frumoase și singulare, cari în genul lor covârșesc și întrec pe cele mai multe din templele pioșilor împărați din timpurile glorioase ale Creștinismului.

Înalții trimiși au vizitat apoi palatul, muzeul bisericesc, și cancelaria episcopală, pretutindeni admirând frumoasa și măreața instalațiune, buna orânduială, confortul în toate și bogăția.

Tot timpul nu ne-au vorbit decât de frumoasele și bogatele noastre așezări bisericești. De buna orânduială și tradițiunea Bisericii Ortodoxe, care, au mărturisit că în sfânta noastră Biserică s'a păstrat mai bine, decât în ori care alta.

Impresiunile ce le-au rămas vizitând bisericile și monastirile noastre, au spus că vor fi neșterse în inimia lor și că în toată viața lor, pretutindeni și tuturor vor fi predicatori și vestitori pietăței și ai credinței cele calde și curate a Românilor, păstrată cu atâta sfințenie în Biserica lor, unde și astăzi domnește ortodoxia în toată a ei splendoare din timpurile cele glorioase ale creștinătăței.

* * *

În timpul cât înalții și distinșii clerici au stat în capitală au vizitat multe biserici, asistând la sf. slujbe și la săvârșirea sfintei liturghii, în ziua de sf. Ilie la biserica cu acelaș hram din calea Rahovei.

* * *

Siliți de împrejurările critice în care se află toată lumea au fost nevoiți a se reîntoarce la Constantinopol fără ca

să mai poată a'și continua călătoria la Belgrad și Cetingne, unde aveau aceeași misiune către Bisericile Serbiei și a Muntenegrului.

Ei au părăsit capitala Marți 22 Iulie, după ce în aceeași zi și-au luat rămas bun dela I. P. S. Mitropolit Primat, căruia i-au mulțămît pentru buna primire ce au avut în sânul Bisericii Române, cum și de iubirea ce au aflat-o aci și cu care au fost îmbrățișați. Despărțindu-se au declarat I. P. S. Mitropolit că sunt nu numai încântați, dar chiar transportați de cele ce au văzut și au constatat în Biserica Română.

Dr. Drag Demetrescu.
mare nomofylax.

RĂȘBOIUL EUROPEAN.

Ca un trăsnet se deslănțuește în întreaga Europă cel mai mare războiu din câte s'a văzut vreodată, cu cele mai înspăimântătoare urmări. La ce folosește frumoasa civilizație umanitară, dacă totul atârnă de ambiția sângeroasă a câtorvâ și de dreptul celui mai tare și mai puternic? La ce folosește poezia și arta dulce, blândă și inbitoare de omenire. Cum ne putem numi creștini adevărași noi Europenii, când Hristos a propovăduit pacea și numai pace?

Mă înspăimânt când mă gândesc la atâta vărsare de sânge și la atâta dezastru pentru roadele activității omenestii. Vor sărăci oamenii, vor sărăci statele, se vor distruge sate, orașe, monumente de artă... Și unde mai pui molimile de tot felul, care sunt tovarășele nedespărțite ale războaelor'...

Se duc la luptă aproape 15 milioane de oameni cu cele mai perfecționate instrumente de distrugere: puști, tunuri, obuziere, mitraileze, aeroplane și altele și altele.

Dar flotele cu vase uriașe ?...

Astămpără Doamne popoarele și dă liniște văzduhurilor!..

*

Iată acum și cauzele acestui năpraznic războiu.

Arhiducele Franț Ferdinand, moștenitorul Tronului Austro-Ungar e omorit împreună cu soția în Serajevo, capitala Bozniei de către 2 sârbi bozniaci. Cu acest prilej s'a descoperit un întreg complot, pus la cale în însăși capitala regatului sârb. În urma celor constatate, guvernul austro-ungar a cerut guvernului sârb printr'o notă îndeplinirea unor anume cereri și la care să răspundă în 48 de ore, dacă le primește pe toate sau nu.

Serbia a răspuns, că primește toate cererile, afară de cea exprimată în chipul următor: «Guvernul va primi colaborarea în Serbia a organelor guvernului austro-ungar în suprimarea mișcării subversive îndreptată contra integrității teritoriale a monarhiei.»

Nota austro-ungară eră prea aspră și desigur, că primirea acestei din urmă cereri însemnă tot una cu sinuciderea Serbiei ca stat independent. Guvernarea ar fi trebuit să se facă în Serbia de către organe sârbești și austro-Ungare.

Guvernul austro-ungar nu s'a mulțumit cu răspunsul Serbiei și ca urmare a rupt relațiile diplomatice și i-a declarat războiu.

Toată lumea civilizată a împărtășit durerea Austro-Ungariei pentru sălbatica omorire a moștenitorului tronului și a soției sale. În deosebi neamul românesc a luat partea cea mai vie la această durere.

*

Austro-Ungaria a declarat mai departe, că nu urmărește distrugerea Serbiei, că nu urmărește cucerriri teritoriale, ci numai pedeapsa Serbiei pentru faptele comise.

Germania a declarat, că împărtășește în totul vederile Austro-Ungariei exprimate prin notă și va fi de partea aliatei sale. Rusia declară la rândul ei, că nu i poate fi indiferentă situația creată Serbiei, aliata sa credincioasă din Peninsula balcanică și ca urmare începe mobilizarea armatei.

Se fac încercări pentru localizarea războiului numai între Serbia și Austro-Ungaria. A intervenit în deosebi Guvernul Angliei în acest sens. Toate încercările n'au reușit și catastrofa s'a produs.

Germania a trimis Rusiei un Ultimatum, prin care îi cerea socoteală asupra scopului mobilizării și i-a dat un termen pentru răspuns. Germania a declarat în cele din urmă războiul Rusiei. A mai declarat războiul și Franței, aliata Rusiei.

Prin urmare sunt în război: Germania și Austro-Ungaria cu Rusia, Franța, Serbia și Muntenegru.

Dar lucrurile n'au rămas aci.

Germania a violat neutralitatea Belgiei intrând cu armată pe teritoriul ei. Prin tratate Belgia și Elveția sunt considerate ca țări neutre. Atunci intervine Engllitera și declară războiul Germaniei, Belgia procedează la fel. Așa că Germania și Austro-Ungaria mai au contra și pe Engllitera și Belgia.

Lată dar 5 state mari și puternice în războiul unile cu altele pe lângă alte 3 mai mici.

În timpul acesta Elveția, mobilizează întreaga armată pentru a-și apăra neutralitatea și granițele; Italia mobilizează, însă se declară neutră; Grecia și Turcia mobilizează întreaga armată; Bulgaria de asemenea.

*

Ce face România în aceste împrejurări? Într'un consiliu de coroană, la care au luat parte pe lângă miniștrii țării și bărbați cu greutate și răspundere din toate partidele de

guvernământ ale țării, s'a hotărît ca România să păstreze o «neutralitate expectativă» cu luarea de măsuri pentru apărarea hotarelor țării.

O neutralitate expectativă însemnează, că atunci, când unul din vecini va atăcă neutralitatea noastră, vom lua și noi măsuri de apărare. Prin urmare vom putea după împrejurări, să fim alături de Austria, sau de Rusia. Deocamdată considerăm prieteni și pe Ruși și pe Austro-Ungari. Se mai poate ivi o împrejurare, când România va interveni. Dacă vreunul din statele din Peninsula balcanică va căuta să profite pentru a schimbă echilibrul creat prin tratatul din București, atunci România cu putere armată va apăra tratatul din București.

*

Dorim din suflet ca România să n'aibă prilejul să intervină în acest sângeros războiu. Ne e scumpă pacea și binefăcătoarele ei roade. Dar dacă siguranța hotarelor noastre va fi amenințată, cum și viitorul Românismului și al pământului locuit de ei de veacuri? Atunci cu încredere în Dumnezeuul părinților noștri, care ne-a sprijinit în toate vremurile, ne vom scula cu toți, tineri și bătrâni spre a ne apăra scumpa noastră țară. Nu vom cruța nici o jertfă și vom birui. Așa să ne ajute Dumnezeu!

G...

Cântarea Cântărilor.

(Urmare. Vezi «Biserica Ortodoxă Română» Anul XXXVII, No. 12).

3). Canonicitatea cărții și credința unanimă că ea a fost inspirată, credința constantă atât între Israiliți, cât și între Creștini, fără a fi vorba vreodată de o altă părere, ne fac dovada că o interpretare a literii niciodată n'a putut avea loc, fiindcă, dacă am admite acest fel de a vedea, n'am face altceva, decât să contribuim într-o măsură foarte largă la rătăcirea inteligenței cetitorului, care, prin simțul său natural, ar putea vedea adevărul adevărat în toată întregimea lui. Și de oarece, după toată tradițiunea și erudițiunea anticității, adevăratul înțeles al Cântării Cântărilor este un înțeles alegoric, este evident că unica preocupare, ce se prezintă autorului acestei cărți sfinte, este dorința de a descri dragostea supranaturală în tot focul și în toată splendoarea ei. Dragostea omenească nu intervine aci pentru a împrumută sentimentele și manifestațiunile sale, ci numai formele, sau mai bine zis expresiunile pentru reprezentare. Și cu toate acestea expresiunile, ce se întrebuițează în acest scop, n'au toată valoarea și puterea cerută de împrejurări, și mai totdeauna rămân imperfecte, dacă se face o comparațiune între dânsule și rolul înălțător, pe care sunt chemate să-l țină sau să-l joace. Prin urmare, cu cât ne oprim mai puțin asupra valorii lor literare, cu atât spiritul nostru se înalță mai mult către adevăratul înțeles al cărții. În aceste condițiuni luată cartea, citirea ei nu prezintă nici un pericol, ci numai solob și plăcere sufletească, fiindcă: «Toate sunt curate celor

curați; iar celor necurați și necredincioși nimic nu este curat» (Tit. I, 15).

De altfel nu trebuie să se uimească cineva că o carte sfântă, foarte scurtă este drept, să fie scrisă în toată întregimea ei sub forma alegorică. Rosenmüller observă cu multă dreptate acest lucru și, privitor la fapt, se exprimă astfel: «O poezie alegorică și religioasă așa cum este Cântarea Cântărilor după interpretarea antică și generală n'are nimic strein și nici jignitor pentru Orientali». Cărțile sfinte ale Indienilor ne oferă o mulțime de exemple alegorice la fel cu cele din Cântarea Cântărilor.

În *Jagur-Veda*, legătura sau relațiunile între *Auroră* și *Soare* este reprezentată prin alegoria feei *Urvasi*, care își arată dragostea sa către *Pururavas* sau strălucitorul și relativ la acest lucru Max Müller mărturisește că nu poate fi vorba aci decât de *Auroră* și de *Soare*. Aceeași alegorie se găsește dezvoltată într'un fel de dramă în cinci acte, a poetului *Kalidāsa*, introdusă sub mai multe forme diferite în *Purane* și în *Brihat-Kathā* sau marea istorie. Acest fapt ni-l istorisește tot Max Müller în «Essais sur la mytologie comparée», tradusă și apărută în Paris în 1874. Sentimentele exprimate și metaforele, care țâsnesc din condeiul poetilor, au aci cea mai mare asemănare cu cece se citește în Cântarea Cântărilor. Un alt poet anume *Jayadeva*, care a trăit cu cel puțin vre-o două mii de ani din urmă și care e poate chiar mai vechiu decât *Kalidāsa*, a lăsat o mică dramă pastorală numită *Gitagovinda*. El descrie dragostea reciprocă a lui *Kriṣṇa*, zeul cel bun, cu *Radha*, sufletul omenesc, făcând să intervină păstorii în jurul lui *Kriṣṇa* păstorul. Ori păstorul și păstorita nu sunt decât simboale religioase, cărora scriitorii indieni caută să le dea o interpretare mistică. În *Gulṣendras* sau pragul misterului, unirea cu Dumnezeu este descrisă sub alegoria unei dragoste mistice. În sfârșit, poemele alegorice nu sunt ceva particular numai Orientalilor. Marea trilogie a lui *Eshile* asupra lui *Prometheu*, din care nu ni s'a păstrat decât a doua parte —«*Prometheu* înlanțuit sau ferecat în lanțuri»—nu este decât o dezvoltare alegorică a unei idei. Titanul *Prometheu* reprezintă în acelaș timp ființa revoltată contra *Dumnezeierei* și seducătorul omului, pre-

cum și rescumpărătorul milos, care mântuește omenirea. Alături de acestea, putem adăoga: «Pasările» și «Plutus» ale lui Aristofan și din evul mediu «Romanul Trandafirului». De altfel chiar sf. Scriptură ne dă destule locuri, unde putem găsi modele de exemple alegorice, și încă unele de o extensiune considerabilă. Așa, spre pildă, se poate așeză foarte bine în acest număr sărbătorirea sau cântarea viței de vie. (Isaia V; 1, 6); cântarea teascului sau a lînului—«De ce sunt hainele tale ca ale călcătorului în lîn?» (Is. LXIII; 1, 3); alegoriile lui Ezechiel pentru lemnul sau trunchiul viței de vie,—«Fost a către mine cuvântul lui Iehova zicând: Fiul omului, ce preț are lemnul de vie mai mult decât alt lemn? Vițele de vie mai mult decât acelea ce sunt între lemnele pădurei? Au luă-se-va dela el lemn bun de lucru? Au luă-se-va din el un cârlig, ca să fie de aninat în el vre-o uneltă? Iată, el se dă focului, să-i fie de mâncare: Focul mănâncă amândouă capetele lui și mijlocul lui se pârlește, au este aceea de vre'un folos? Iată, când eră întreg, nu eră bun de lucru, cu cât mai puțin va mai fi bun de lucru, când focul l-a mâncat și s'a pârilit?» (Ezechiel XV; 1, 6) Apoi alegoriile cu privire la spada ascuțită.—«Fiul omului profetește și zi: Așa zice Iehova: zi: Sabia, sabia ascută-se și se oțelește; ascută-se spre junghere; oțelească-se, ca să lucească; un gemet ce scântează; un biciu cu vâetare, ce desprețuște tot lemnul. Și Iehova a dat-o să se oțelească, ca să se ia în mână. Ascuțitu-s'a și oțelitu-s'a sabia aceasta, pentru a o pune în mână celui ce va ucide. Strigă și va-eta-te, fiul omului! Căci asupra poporului meu este ea, asupra tuturor mai marilor lui Israil; groazele săbiei aceștia cuprinde-vor pe poporul meu, de aceea bate-te peste șolduri» (Ezechiel XXI, 9—13). Alegoriile cu privire la oasele uscate.—«Fost-a asupra-mi mână lui Iehova și m'a scos Iehova în spirit și m'a pus în mijlocul unei văi plină de oase. Și m'a făcut să trec pe lângă dânsule de jur Imprejur; și iată, ele multe foarte erau pe fața văii și iată, erau uscate foarte. Și zisu-mi-a: fiul omului, au putea-vor învia oasele acestea? Și am răspuns: Iehova, Doamne, tu știi. Și zisu-mi-a: Profetește oaselor acestora și le zi: Oase uscate, ascultați cuvântul lui Dumnezeu! Așa zice

Iehova, Domnul, oaselor acestora: Iată, eu voi face să intre în voi suflare și veți învia. Și înșiră-voi vinete pe voi și voi face să crească carne pe voi și vă voi acoperi cu piele, și voi pune în voi suflare și veți învia, și veți cunoaște că eu sunt Iehova.

Și am profetit, cum mi s'a ordonat: și când am profetit, s'a făcut un vuet, și iacă un foșnet și oasele s'au împreunat la loc os la os. Și am văzut, și iată, vine și carne au crescut pe dânsule și pielea le-a acoperit deasupra; dar suflarea nu eră într'insele. Și zisu-mi-a: Profetește suflării, profetește, fiul omului, și zi suflării: Așa zice Iehova, Domnul: Suflare, vino din cele patru vânturi, și suflă asupra acestor morți, ca să învie!» (Ezechiel XXXVII; 1—10). Alegoriile pe care Daniel le descrie cu privire la viziunile sale. De asemenea alegoria evanghelică, cu privire la bunul păstor.—«Adevăr, adevăr zic vouă: Cel ce nu intră prin ușe în staulul oilor, ci sare pe aiurea, acela este fur și hoț. Iar cel ce intră prin ușe este păstorul oilor. Aceluia îi deschide portarul și oile ascultă vocea lui, și oile sale le cheamă pe nume și le scoate. Și când scoate oile sale, merge înaintea lor, și oile li urmează, căci cunosc vocea lui. Iar unui strein nu-i urmează, ci fug de la dânsul, că nu cunosc vocea streinilor. Această parabolă le-a zis; iar ei nu au înțeles ce arau acelea ce le vorbiă. Atunci iarăși le-a zis Iisus: Adevăr, adevăr zic vouă: Eu sunt ușa oilor. Toți câți au venit mai înainte de mine sunt furi și hoți, dar nu i-au ascultat oile. Eu sunt ușa; prin mine de va intră cineva, se va mântui, și va intră și va ieși, și va află pașune. Furul nu vine decât numai să fure și să junghie și să piardă; eu am venit, ca să aibă viață, și să o aibă cu prisosință. Eu sunt păstorul cel bun; păstorul cel bun își pune viața sa pentru oi. Dar năimitul și care nu este păstor, căruia nu sunt oile ale lui, vede lupul venind, și lasă oile și fuge; și lupul le răpește, și risipește oile. Năimitul fuge, pentru că este năimit, și nu are grije de oi. Eu sunt păstorul cel bun, și cunosc pe ale mele, și sunt cunoscut de ale mele. Precum Părintele mă cunoaște și eu cunosc pe Părintele; și-mi pun viața mea pentru oi.» (Ioan X, 1—16). Apocalipsul este plin de asemenea alegorii. Prin urmare, alegoria Cântării Cântărilor

apartine unei specii literare, care este foarte cunoscută și foarte familiară nu numai scriitorilor inspirați ai sfintei Scripturi, dar tot atât de cunoscută și tot atât de familiară, ca formă literară, tuturor scriitorilor de seamă ai Orientului. Încă odată, dar, trebuie amintit și adăugat că interpretarea alegorică eră la ordinea zilei și eră forma obișnuită sub care se redă sublimitatea ideilor și pentru care de multe ori forma eră palidă și neputincioasă. De aci necesitatea de a părăsi litera și a ne înălța cu gândul, acolo unde a dorit și unde a voit spiritul.

Un alt subiect, care uimește pe cetitor la prima vedere sau cetire a «Cântării Cântărilor», este că sf. spirit a găsit cu cale să se slujească în zugrăvire sau reprezentare de cea mai fierbinte dragoste omenească, ca să exprime sentimentele supranaturale ale celui mai înalt și celui mai cast, celui mai curat misticism. Dar această mirare nu putea avea loc la cei vechi, cari erau deprinși cu acest mod de a gândi și de a zugrăvi. Aceia, cari se scandalizează de expresiunile întâlnite în cuprinsul Cântării Cântărilor, au o îndoită greșală și nedreptate și anume: de a înțelege în mod literar ceea ce nu poate fi găsit în înțelesul mistic și al doilea de a inventa prin imaginațiune ceea ce textu nici habar n'are s'o spue. Dâșii voesc să găsească aci o dramă care se continuă, o istorie trăită, cum s'ar zice, ceea ce scriitorul sfânt, autorul cărții, n'a voit să gândească. Este drept, însă, că subiectul, care e descris în mod alegoric, prezintă un mare pericol, pentru spiritele nepregătite. Așa, s'ar putea spune multe de un nepregătit, de ceea ce se găsește într'o mulțime de locuri din proverbiu. Exemplu: «Beă apă numai din fântâna ta, și din isvoarele puțului tău; ca să se răspândească departe fântânele tale, ca pâraele de apă în uliți. Numai ale tale să fie, nu și ale streinilor cu tine! Isvorul tău fie binecuvântat, și bucură-te de femeia tinereții tale, cerboaică iubită, câprioară plăcută, țâțele ei indestuleze te întotdeauna, și numai în iubirea ei să te tot îmbeți.» (Proverbiu V, 15—20). . . .

«Zi înțelepciunii: «Fii sora mea». Și chiamă prietena minte: Ca să te ferească de femeia altuia, de streina care lingusește cu cuvintele ei. Căci prin fereastra casei mele, prin gratiele mele privit-am; și căutat-am între cei proști; vă-

zut-am între tineri pe un tânăr fără de minte. Treceă pe uliță pe la colțul unei asemenea. Și ațineă drumul ce duce la casa ei: în amurg, în seara zilei, în noaptea neagră și întunecoasă: Și iacă o femeie îi ieși înainte, ca o meretrice îmbrăcată și cu inima șireată. Bună de gură și fără astâmpăr, și picioarele în casă nu-i stăteau; când în uliță, când în drum, și la toate colțurile pândind. Ea'l cuprinse și'l sărută, și cu fruntea nerușinată îi zise: Daruri de bucurie am asupra mi; astăzi plătit am promisiunile mele. De aceea ieșitu-ți am înainte, să te caut și te am găsit! Cu gâteli împodobit-am patul meu, cu așternut de pânzuri de Egipt. Stropit-am patul meu cu smirnă, aloe și scorțișoare. Vino să ne îmbătăm cu iubire până dimineată; cu iubire să ne desfătăm; căci bărbatul meu nu-i acasă, s'a dus în cale îndelungată; punga cu argint luând în mâna sa. De abia înainte de lună plină se va înturna acasă.

Și l-a atras cu vorbele ei măgulitoare, l-a ademenit cu buzele ei lingușitoare. El degrabă a mers după ea, cum merge boul la injunghere; și ca nebunul, legat în lanțuri, la pedeapsă. Până ce săgeata îi va străpunge ficatul, cum pasărea ce se grăbește la laț, neștiind că este întins asupra vieții sale» (Proverbi VII, 4—24). Pagini de acest fel găsim și în Ezechiel, în Geneza și în Cartea Regilor. Acest pericol dovedește că Sf. Scriptură n'a fost dată la lumină și nici n'a stat în gândul Aceluia care a inspirat-o, ca să fie cetită în întregime de toată lumea fără deosebire și că Sinagoga și Biserica creștină au avut dreptate să interzică cetirea unor anumite pasaje oarecărei categorii de cetitori. Acest pericol, însă, n'a existat și nu există pentru aceia cari citesc «Cântarea Cântărilor» în spiritul care a prezidat la compunerea sa. Un astfel de cetitor trece imediat dela literă la înțelesul alegoric, fără a se opri un moment la înțelesul vulgar, pe care l-ar putea avea asemenea expresiuni, dacă ar fi vorba de o dragoste curat omenească. Cântarea Cântărilor, luată în înțelesul alegoric, este plină de lecțiuni de înaltă moralitate și de virtuți sublime. Sub acest aspect și numai în astfel de înțeles a fost privită de toți marii critici ai Bisericii.

Obiectul Cărții. 1) Obiectul propriu al Cântării este născerea divină a Mântuitorului nostru Iisus Hristos cu Biserica Sa. a) Sfântul Ioan Botezătorul numește pe Mântuitorul Mire și se dă pe dânsul ca prieten al Mirelui. «Cel ce are mireasă, mire este; iar prietenul mirelui, care stă și îl ascultă, se bucură foarte de vocea mirelui; deci această bucurie a mea s'a împlinit. (Ion III, 29).

b) Insuș Iisus Hristos se dă pe Sine ca pe mirele așteptat. «Și Iisus le-a zis: Au doară pot nuntașii să bocească, pe cât timp mirele este cu dânsii? Inșă vor veni zile, când se va lua mirele dela dânsii și atunci vor posti» (Mat. IX, 15)... «Zis'a lor Iisus: Au doară pot nuntașii să postească, până când este mirele cu dânsii? Pe cât timp au pe mirele cu ei, nu pot să postească» (Marcu II, 19). «El le-a zis: Au doară puteți face să postească nuntașii, pe cât timp mirele este cu dânsii? Dar vor veni zile, când se va lua mirele dela dânsii și atunci vor posti într'acele zile» (Luca V, 34, 35). Apoi vorbește de regatul său din ceruri, adică de Biserica sa, împrumutând alegoria nupțială a lui Solomon. «Împărăția Cerurilor este asemenea unui rege, care a făcut nuntă pentru fiul său. Și a trimis pe servii săi să cheme pe cei chemați la nuntă, iar ei nu voiau să vină. Iarăși a trimis pe alți servi și a zis: «Spuneți celor chemați: Iacă eu am gătit prânzul meu, juncii mei și cele îngrășate ale mele s'au junghiat și toate gata sunt: veniți la nuntă» (Mat. XXII, 2—10). În acelaș scop, se poate citi parabola celor zece fecioare (Mat. XXV, 1—13).

c) Apostolul Paul prezintă în mod cu mult mai pronunțat și mai expresiv pe Iisus ca mire și Biserica creștină ca mireasă. «Femeilor, supuneți vă bărbaților voștri, ca Domnului. Căci bărbatul este cap femeii, precum și Hristos este cap Bisericii, și acesta este mântuitorul corpului. Deci precum Biserica se supune lui Hristos, așa să se supună și femeile bărbaților lor în toate etc. etc.» (Efeseni V, 22—32)..... «Căci vă iubesc cu dumnezeiască râvnă, fiindcă v-am logodit unui bărbat fecioară curată, ca să vă pun înaintea lui Hristos» (II Corint X, 2).

d) Sfântul Ioan sărbătorește nunta Mielului, și cântă pe

mire, care este Hristos, și pe mireasă, care este Biserica sa. «Căci Domnul Dumnezeu Atotputernicul s'a făcut rege. Să ne bucurăm și să ne veselim, și să-i dăm cinste; căci a venit nunta Mielului, și s'a dat ei, ca să se îmbrace ea în suptire, curat și strălucit, căci unul este dreptatea sfinților» (Ap. XIX, 7—9)... «Iar eu Ioan am văzut cetatea cea sfântă, Ierusalimul cel nou, pogorându-se dele Dumnezeu din cer, gătit ca o mireasă împodobită pentru bărbatul ei» (Ap. XXI, 2). «Și spiritul și mireasa zic: Vino! Și cel ce aude să zică: Vino! Și cel însetat să vină; și cel ce voește, să iee apa vieții în dar» (Ap, XXII, 17). Fără îndoială că Mântuitorul și Apostolii nu se referă anume la cartea lui Solomon, dar inspirând aceleași expresiuni alegorice lui Solomon, Sfântului Ioan Botezătorul și autorilor evangheliilor, Sf. Spirit invederează cu prisosință că el urmărește aceeași idee și că obiectul misterioasei alegorii a Cântării Cântărilor trebuie căutat printre adevărurile sau realitățile mesianice.

e) Acest obiect, propriu Cântării Cântărilor, este recunoscut de cea mai mare parte a Părinților bisericești: ca: Origen, Filon episcopul Ciprului și contimporan cu sfântul Atanasie, Teodoret, Augustin etc. etc. Raportate la acest obiect, toate detaliile Cântării Cântărilor se explică cu multă înlesnire. Se poate spune de Mântuitorul că este amabil. «Să mă sărute cu sărutările gurei sale! Căci mai plăcute sunt desmerdările tale decât vinul.» (Cânt. I, 2); se poate spune că este frumusețea în cea mai aleasă perfecțiune: «Alb și rumen este iubitul meu, ales între zeci de mii! Capul său este ca aurul cel mai curat, buclele sale ca ramurile de palmieri, negre ca corbul; ochii săi sunt ca porumbii la curgerile apelor, scăldați în lapte, puși în ferecături. Obrajii lui sunt ca straturile de flori mirositoare, ca tufarii înalți, plini de aromă. Buzele sale ca crinii, ce picură smirnă ce se revarsă. Măinele sale ca un sul de aur, ferecat cu crisolit. Corpul lui ca un chip de fildeș acoperit cu safir. Șalele lui ca stâlpii de marmură, puși pe pedestal de aur curat; privirea sa ca libanul, un tânăr asemenea cedrului» (Cânt. v. 10—16); că este păstor; I, 6—8; plin de dragoste către soția sa, II, 4 etc.

De cealaltă parte, Biserica este cea mai frumoasă între toate frumoasele: «Roza Șaronului, crinul văilor sunt

eu. Ca crinul între spini, este scumpa mea între fecioare, etc. etc. (Cânt II, 2 etc.) «Iacă frumoasă ești amica mea, iacă frumoasă ești. Ochii tăi sub vălul tău sunt ca ochii de porumbiță; părul tău este ca o turmă de capre, ce poposesc pe muntele Galaad. Dinții tăi ca o turmă de oi tunse, ce ies din scaldătoare, care toate nasc gemeni și între care nici o stearpă nu se găsește. Ca firul de purpură sunt buzele tale, și gura ta plină de dulceață. Ca bucățele de mere grenate arată-se obrajii tăi sub vălul tău. Gâtul tău ca turnul de marmură al lui David, zidit pentru paza armelor sale, de care atârână o mie de scuturi, toate scuturi de viteji. Cele două țâțe ale tale sunt ca doi pui de gemeni ai unei gazele, ce pasc între crini. Către răcoarea zilei, când umbrele fug, veni-voiu la tine munte de mir și colină de tămâie. De tot frumoasă esti amica mea, și nici un defect nu este în tine» (Cânt IV, 1—7); ațâța chiar gelozie: «Neagră sunt, dar plăcută fi-celor Ierusalimului; neagră ca corturile Kedarului, frumoasă ca covoarele lui Solomon. Nu vă uitați că sunt neagră, căci soarele m'a privit, mâniatu-s'au pe mine fiii mumei mele. . . . » (Cânt I, 4—7). Ea este mai întâiu mică: «Mică este sora noastră ziseră frații ei; țâțele încă li lip-sesc; ce vom face cu sora noastră, în ziua când vor peți-o?» (Cânt VIII, 8). Ea caută pe divinul său bărbat: «Deci sculatu-m'am și am cutreerat cetatea, stradele și u-lițile, și am căutat pe cel ce iubește sufletul meu. Cau-tatu-l-am, dar nu l-am aflat. Aflatu-m'au păzitorii, ce um-blă prin cetate, și i-am întrebat: N-ați văzut pe cel ce iu-bește sufletul meu?» (Cânt III, 2—4). Dânsa îl iubește foarte mult: «Întăriți mă cu must de struguri; răcoriți-mă cu must de mere, căci sunt bolnavă de iubirea lui» (II, 5). Îi este foarte devotată: «O, de ai fi fratele meu, care a supt țâța mamei mele! În ulița de te-aș găsi, te-aș sărută, și nimenea nu m'ar ține de rău. Te aș duce și te-aș aduce în casa mumei mele, care m'ar învăța să te adăp cu vin aromat și cu mustul din mere-grenatele mele». (VIII, 1, 2).

Dânsa devine regină, VII, 7—9; devine mamă, VII, 3; forte și puternică, VI, 3; făcând să pască turma sa, I, 7; și în cele din urmă este rănită și persecutată, V, 7; etc. etc.

Și cu toate acestea, nu se poate opri cineva la toate detaliile, căutând să le facă aplicațiunea respectivă. Sen-

timentele bărbatului și soției nu sunt în definitiv decât o figură foarte imperfectă a sentimentelor lui Iisus Christos și ale Bisericii sale. Ar fi să cadă cineva în copilărie, dacă ar căuta să găsească un înțeles spiritual în toate formele alegorice. Așa de exemplu, tot ceace se găsește în parabolă nu aparține înțelesului istoric și alegoric și nu trebuie raportat totul numai decât aci. Sunt unele părți, care sunt introduse ca ornament, ca eleganță, și care nu fac parte integrantă din întregul gândirii, nici nu pot întreprinde firul cel lin al cugetării, pentru ajungerea scopului, ce se urmărește. Acestea sunt numai imagini, ce s'au introdus din deprindere, iar nu din necesitate. Acestea trebuie luate ca atare, iar nu căutat într'însele ceace nu au și nu se poate găsi. Odată rătăciți pe această pantă, diferiți scriitori și interpreți profani au ajuns acolo unde eră fatal să ajungă: la non sens și la ridicul. De aci se poate vedea cât de înzestrat și armat cu cunoștințele necesare trebuie să fie acela care apucă calea spinoasă a interpretării, pentru a scoate din cuprins, de multe ori, ceace formele nici habar și nici gând n'au să-ți dea. Un astfel de cercetător trebuie să cunoască perfect spiritul timpului în care a trăit scriitorul, să-l cunoască pe deantregul pe dânsul: felul lui de a fi, temperamentul lui, cultura lui, cauzele care l-au mânăat sau l-au îndemnat să cugete și să scrie în acel sens și, cu cât gândirea va culmina mai mult, cu atât silența interpretului trebuie să fie mai mare de a găsi printre rânduri ceace nu poate descoperi în literă. Câtă plăcere nu ne procură o scriere în care un spirit fin ne vorbește pedeparte de ceace dorește să ne spună și pe care-l pricepem numai fiindcă-l cunoaștem sau fiindcă incidental sau intermediar am luat cunoștință pe altă cale de faptul și scopul ce se urmăreă a fi atins! Ei bine, numai dându-ne perfect socoteala de toate acestea, putem judecă greutatea pe care o întâmpină un interpret și ne putem explică de asemenea multe ușurințe și copilării în care cad aceia ce întreprind o asemenea lucrare, fără o pregătire solidă.

B. Mangăru.

Religiunea și filosofia greco-romană pe timpul venirii în lume a Mântuitorului.

Incepând dela Alexandru cel Mare lumea păgână este reprezentată prin poporul grec și roman, sau mai exact prin acele neamuri cari și-au însușit cultura greco-romană. Puterea legionarului roman, care formă mai nainte unitatea politică a neamurilor supuse de aquila romană, putere formidabilă, este înlocuită acum de puterea neasemănat mai mare a culturii greco-romane, a acelei culturi care a rezultat din fericita contopire a înaltelor însușiri speculative ale spiritului grec cu eminentele însușiri practice ale spiritului roman. Această cultură se răspândi mai întâi sub forma elenică datorită victoriilor marelui geniu militar și politic care a fost Alexandru cel Mare. Din timpul acestuia barierele cari despărțeau popoarele din răsărit de cele din apus căzură pentru totdeauna. Pe ruinele vastului său imperiu se formară mai multe regate ca Siria, Asia Mică, Egiptul, Grecia, cari s'au dușmănit adesea unele cu altele, dar cari stau pe aceeaș bază comună, care eră cultura greacă. Singuri Grecii dintre toate celelalte popoare știuseră să deă formă clasică, să pună în sisteme bine or-

donate toate cunoștințele despre natură și om, materie și spirit. Chiar când aceste cunoștințe nu erau produsul spiritului grecesc, ci fuseseră împrumutate dela alte popoare, ele primeau dela Greci o nouă formă, pecetia spiritului lor, ceea ce le ridică valoarea. Întinderea culturii grecești eră întinderea influenței poporului grec, sporirea vazei de care el se bucură ca popor eminentamente cult. Romanii moșteniră nu numai stăpânirea politică a lui Alexandru cel Mare asupra țărilor cucerite de el, ci și cultura greacă. În poezie, retorică, filosofie ei sunt elevii Grecilor. La cultura greacă, mai mult intelectuală, speculativă, ei adăogară partea practică, materială, care se rezumă în minunata lor legislație, în organizația politică și militară, în sistemul de desnaționalizare a popoarelor învinse, în monumentalele drumuri ce deschideau pretutindeni pe unde călcă piciorul legionarului etc.

Cultura greco-romană avu efect dizolvant asupra stării politice și sociale a popoarelor cari o primiră, fu ca un ferment care transformă din temelie întreaga lor viață. Locul formeii de stat constituționale, care prescria cu exactitate fiecărui cetățean drepturile și datoriile sale, îl înă acum voința personală a monarhului absolut, sau a despotului, care eră lege supremă. Deosebirea dintre cetățeni și streini, dintre liberi și sclavi, nobili și plebei, se șterse și ceea ce făcea bunul nume al cuivă nu eră nimic alt decât valoarea sa personală. Această împrejurare veni în favorul maselor, cari mai nainte aproape că n'aveau drepturi și din mijlocul cărora se ridicară multe personalități de seamă. Mulțumită acestei împrejurări cultura minții luă un mare avânt, pentru că oricine putea învăța carte sau a se dedă cultivării artelor.—Religiunea, care se reducea în prima linie la cultul public și eră obligatoare deopotrivă pentru toți cetățenii, iar exercitarea ei de aproape supravegheată de preoți, se amestecă acum cu cultele streine,

cari pătrund pe nesimțite mai ales prin mijlocirea diferitelor societăți în cari se constituiau membrii aceluiași corporațiuni.

Indeosebi cultele orientale exercitară o mare atracțiune și o puternică influență asupra spiritelor, prin practicile lor adesea bizare și totdeauna mistice și deschiseră pietății noi orizonturi. Filosofia, care multă vreme nu fusese bine primită de Romani, începî din vremea lui Cicero, să câștige teren din ce în ce mai mult și să înrăurească adânc viața publică și privată. Doctrinile diferitelor școli filosofice nu făcură însă decât să mărească confuziunea generală, pentrucă dacă unele din ele—ca cea stoică, neoplatonică și neopitagoreică—propoveduiau virtutea și stau în serviciul moralității, coprindeau însă în acelaș timp păreri cu totul greșite și periculoase ca d. p. recomandarea suicidului și concepțiunea panteistă sau ateistă despre lume a școlii stoice, ori înțelegerea greșită a noțiunii de divinitate din școala neoplatonică și neopitagoreică, pecând alte școli sau direcțiuni filosofice, ca cea epicureică și sceptică, cu numeroasele lor ramificațiuni, distrugeau din suflet orice pornire nobilă și idealistă, încurajând numai plăcerea sensuală, vițiul, imoralitatea în genere și necredința. Nu e mirare dar, dacă în asemenea împrejurări, superstițiunea jucă un rol de frunte și dacă cele mai bizare și mai absurde credințe și idei găseau susținători numeroși și convinși.

Una și cea mai însemnată din urmările acestei stări de lucruri fu nemulțumirea cu ceea ce eră și căutarea în mod febril a unei concepțiuni, a unui nou ideal despre lume și despre viață. Religiunea și filosofia își asumară acest rol.

Religiunea care încearcă să dea sbuciumatului suflet al oamenilor din această vreme mult dorita pace și liniște nu fu una din religiunile dejă existente, nici o religiune nouă, ci un amestec din toate religiunile, un sincretism

religios, care tindea să contopească într'una toate religiunile naționale, să indentifice între ele panteonurile învinșilor cu ale învingătorilor, să înfațișeze diferitele divinități ca personificațiuni ale atributelor Dumnezeului unic, ca manifestări ale Forței plastice universale, care pătrunde și cârmuește totul. Puntea de trecere dela politeism la monoteism și viciversa eră dar aflată. Dumnezeu, sau mai exact, substanța divină este una, dar ea se poate împărți și împărtași. Zeii mitologiei și ai tuturor religiunilor sunt o părțică din această substanță. Tot părțică din Dumnezeuire sunt și sufletele eroilor și ale tuturor oamenilor cari au escelat prin înțelepciunea sau virtutea lor. Apoteozarea sau îndumnezeirea personalităților distruse—apoteozare care se aplică tuturor împăraților chiar în viață—nu este dar altcevă decât un corolar al acestei concepțiuni despre Dumnezeuire: părțicelele din ea cari au format sufletele eroilor și oamenilor mari se întorc din nou la izvorul din care au pornit, în sânul Dumnezeuirii.

Cu aceasta eră dată și baza sau rațiunea nemuririi sufletului. Orice suflet omenesc este mai mult sau mai puțin, într'o măsură oarecare, dar în tot cazul cu siguranță, de origină dumnezească. Menirea sa în lume este de a conduce și ține în ascultare trupul și a practică virtutea. Dacă atinge această țintă, sufletul se unește, după despărțirea de trup și după judecată, cu Dumnezeuirea, ia parte la fericirile Elizeului, iar de nu, e aruncat în chinurile Tartarului. Asupra felului fericirilor Elizeului și chinurilor Tartarului nu se știe aproape nimic precis. Vechea mitologie își reprezintă viața de dincolo de mormânt a muritorilor de rând la fel cu cea pământească. Numai marii eroi și înțelepți petreceau la un loc cu zeii gustând ca și ei din nectar și ambrosie, și petrecând în liniște pe veci neturburată. Tot asemeni marii criminali suferiau în Tartar chinurile unui Tantal, sau ale lui Sisif, ori ale Danaidelor. Atât fericirile Elize-

ului cât și chinurile iadului erau socotite că n'au sfârșit niciodată. Aceeaș idee o aflăm și în credința populară a timpului de care ne ocupăm. Metempsichoza, adică credința că sufletele omenești trec dintr'un corp într'altul, pentru a-și expia păcatele făcute în viața anterioară, ca astfel să se poată întoarce curate la Dumnezeu, credință propovedită de Pitagora și reînviată de Neo-Pitagorei, făcu să se modifice în mintea multora ideea despre veșnicia fericirii și chinurilor vieții de dincolo de mormânt. Atât unele cât și altele nu durează, după Neo-Pitagorei, decât o mie de ani, după care beau din apa Letei—ca să uite tot ce s'a petrecut cu ele în trecut—și sunt trimise din nou în alte trupuri pe pământ.

Mai presus de om, stăpânul pământului, și mai jos decât zeii, cari își au locuința în eterul luminos, se află demonii, ființe intermediare între zei și oameni. Demonii populează văzduhul și au o mare influență atât în bine cât și în rău asupra soartei muritorilor.

Depinzând de caprițiul zeilor și al demonilor și fiind supus schimbărilor soartei, omul este o ființă de plâns. Viața sa se deapănă între frică și nădejde. Cea dintâi preocupare a sa trebuie să fie, cum să se scape de frică, cum să-și înfăptuiască obiectul nădejzii sale, cum să scape de toate imperfecțiunile și mizeriile acestei lumi și să se unească cu zeii sau cu Dumnezeirea, izvorul tuturor perfecțiunilor și al fericirii depline. Răspunsul dat la această întrebare este unul singur, oricât s'ar părea că s'au dat mai multe. Acest răspuns este: *Totul depinde de zei*, și concluziunea practică: *Trebuie dar să stai bine cu zeii*. Dar, cum te poți apropia de zei? Cum te poți face plăcut lor? Cum le poți câștiga bunăvoința? Preoții diferitelor zeități, teologii (cunoscătorii și interpreții supranaturalului), ghicitorii de tot soiul (ca chiromanții, oniromanții, astrologii, augurii, haruspicii etc.) vrăjitorii, magii, taumaturgii, etc.,

etc., cunosc nenumărate mijloace, tot felul de practici, care au—după ei—darul de a introduce pe om în grațiile zeilor. Pentru aceasta toți cer ascultare necondiționată, supunere oarbă la instrucțiunile date de ei. Lumea greco-romană eră plină de acest fel de speculanți. Numai ghicitorii erau—după relatările lui Iosef Flaviu—de 85 de feluri. Aderenții nu lipseau. Chiar cele mai respingătoare și mai absurde practici aflau următori în mare număr. Femeile din aristocrație se supuneau cu multă punctualitate prescripțiunilor impuse de preoții și preotesele zeiței egiptene Isis și ai Zeiței Siriene, postiau, se abțineau cu totul dela anume feluri de mâncare, luau băi de apă înghețată, făceau penitență, etc., iar bărbații primeau botezul lui Mithra și împărtășirea, celebrau tauroboli și luau parte la tot felul de mistere, pecând poporul de jos, cei simpli se mulțumiau mai mult cu descântece, vrăjitorii, afumări și alte ineptii. Când scopul urmărit prin îndeplinirea acestor practici nu eră atins, atunci toată vina se aruncă asupra Soartei (Tyche), divinitate atotputernică și care nu poate fi înduplecată prin nici un mijloc, dar care revarsă din cornetul Amaltei tot felul de bunătăți, de cari se împărtășesc la voea întâmplării cei cărora le cad în sân.

Sufletul tuturor practicilor religioase ori superstițioase, înălțătoare sau înjositoare, este conștiința nevredniciei, a vinovăției omului, conștiința că el este făcut pentru divinitate, dar că nu e destul de curat ca să se apropie și să stea alături de ea. Din această conștiință izvoră nevoia de curățire sau purificare, care eră satisfăcută în chip diferit. Puțini simțiau nevoia unei curățiri morale, sufleteste, cei mai mulți se mulțumiau cu curățiri externe. Într'o prescripțiune sacerdotală pentru vizitarea templelor, din vremea lui Adrian, găsim înșirate o mulțime de asemenea curățiri din ambele categorii: «Cine vrea să intre pregătit în templu trebuie mai întâiu și mai cu osebite să-și păstreze

măinile și gândul curate și sănătoase și să-și aibă conștiința împăcată. Trebuie apoi să nu mănânce mazare trei zile; trei zile să nu guste carne de capră; o zi să nu mănânce brânză; patruzeci de zile să nu se atingă de nimic stricat; patrusprezece zile să se abțină dela doliul casei și de contact sexual; iar în ziua când va vreă să intre în templu să se stropească cu apă sfințită și să se ungă cu oleiu».

Un mijloc sigur de a veni în atingere cu divinitatea chiar în această viață și ori de câte ori voiă cineva eră *extazul*, care se practică în cultul mistic al mai multor divinități și care se provocă în diferite chipuri. Astfel unii cădeau în extaz în urma unei postiri aspre și îndelungate, alții după ce respirau gaze cari ieșeau din crăpăturile pământului, sau după ce beau apă sfântă, ori respirând forțat, etc. Starea de extaz se manifestă prin țipete, tremurături nervoase, pierderea conștiinței, etc. Extaticul credeă că vede cerul deschis, că-i se desfășură înaintea ochilor lumea zeilor în toată splendoarea ei, că el însuș s'a ridicat în cer și că a gustat din fericirea vieții divine. Cel care căzuze în extaz se numeă *renăscut*, pentru că se socotiă mort pentru viața pământească și că trăiește numai pentru ce cerească.

În zadar încercă împăratul August să deă o nouă viață religiunii reinviind vechiile rituri ale religiunii romane, reinființând sau înființând din nou ordine preoțești, îndemnând pe marii scriitori să trateze subiecte religioase, etc. Ținta nu putu fu atinsă pe de o parte din cauza superstițiilor cari înăbușiau adevărata religiositate, iar pe de altă parte pentru că setea de siguranță și de emoțiuni mistice frământă din ce în ce mai mult sufletele și riturile reinviate de August avură darul de a ațâța și mai mult această sete, iar nicidecum de a o potoli, așa că încercarea lui rămase ca un intermezzo fără multă importanță. Ace-

laș sbucium cași mai nainte, aceeaș dorință nesatisfăcută după adevăr, continuă și mai departe să frământe sufletele până când străluci în lume și pătrunse în suflete lumina adevărului absolut adus de Mântuitorul și propovădit de urmașii săi.

Tot așa de fără rezultate ca încercarea lui August fu și sforțarea filosofiei de a întemeia o nouă religie sau cel puțin de a reformă pe cea veche. Cauza principală a acestei nereușite fură marile deosebiri de vederi dintre partizanii numeroaselor școli sau direcțiuni filosofice, cari făceau ca ceace clădeau unii ceilalți să dărâme. Cu toate acestea filosofia a dat un puternic sprijin moralității și prin aceasta indirect și religiunii. Din acest punct de vedere privind lucrurile, se cade să ne aruncăm o privire și asupra filosofiei primelor veacuri dinainte și după Christos.

I. Mihălcescu

(Va urmă).

V I A Ţ A

și

TRAIUL DOMNULUI ȚĂRII ROMÂNEȘTI COSTANDIN VODĂ BRÂNCOVEANU,

Care a fost tăiat de Turci la Țarigrad împreună cu patru feciori
ai săi și cu un boier.

A fost în gândul meu, iubite cetitor, că scriu pe scurt și pe înțeles Viața Voivodului Costandin Brâncoveanu, acum când la Sântămăria Mare se împlinesc două sute de ani, de când el a fost tăiat de Turci împreună cu patru feciori ai lui și cu un boier. Și am scris-o gândindu-mă nu la cei câțiva învățați ai neamului nostru, care o pot ceti din cărți mai mari și mai bune; și nu m'am gândit nici la alții, care nu citesc decât lucruri proaste și nu cred decât în valurile lumii aceștia. Ci am scris-o gândindu-mă la cei mulți dintre noi, care se închină cu credință în bisericile Brâncoveanului și aduc laudă lui Dumnezeu din cărțile tipărite de el sau după ale lui. Lor li se închină această cârtică, căci ei se aseamănă cu Brâncoveanu într'aceia, că nu se înspăimântă în fața morții, când e vorba să-și apere moșia și legea lor, cum nu s'a înspăimântat nici Costandin Vodă Brâncoveanu.

* * *

În multe chipuri și în multe rânduri Domnul Dumnezeu a căutat cu milă și cu îndurare spre neamul nostru românesc. Dela Dumnezeu ne-a venit întotdeauna ajutorul său cel prea puternic și el a ridicat din mijlocul nostru un lung șir de bărbați desăvârșiți, care ne-au scăpat din nevoi, ne-au făcut cinste nepieritoare și ne-au arătat drumul cel drept al vieții celei bine plăcute atât oamenilor cât și lui Dumnezeu. Din șirul acestor bărbați desăvârșiți fac parte și Voivozii cei de demult, adică Domnii Românilor, care ca niște trimiși de sus ne-au apărat legea și moșia, când ne aflam în strâmtorare din pricina altor neamuri vrășmașe. Oameni aleși au fost și fierbinte credință au avut! De biruiau pe păgâni ei înălțau rugăciuni la Dumnezeu, dela care vine toată biruința, iar de erau biruiți nu blestemau ci ziceau că Dumnezeu i-a pedepsit pentru mulțimea păcatelor lor. Biruințele le însemnau prin zidiri de biserici și de mănăstiri, unde se înălțau rugăciuni către Cel a tot Puterinc, și nenumăratele lăcașuri dumnezeiești, care acoperă pământul țării noastre, însemnează că nu pu-

ține au fost izbânzile noastre asupra celor protivnici nouă. De erau vremuri de pace și liniște în țară, voivozii noștri îngrijau de norod, le făceau judecăți drepte, ridicau școli, unde se luminează mintea, și scoteau de supt tipare cărți de slujbă, pe care și acum citim în biserici, precum și cărți povățuitoare de tot ce aduce bine în viața omului. Iar când vrășmașii cei puternici cereau voivozilor noștri să-și îngenuchie cu totul țara ori să-și lepede legea lor creștinească, atunci ei alegeau mai bine să moară în chinuri neînchipuite decât să facă acest lucru urât de oameni și de Dumnezeu. Din acest șir de voivozi făcători de bine și purtători de credință vie, pentru care au suferit muceșnicia, face parte și Costandin Vodă Brâncoveanu, Domnul Țării Românești. Despre el e vorba acum. Să cade deci să arătăm din ce neam se trăgea, cum ne-a apărat țara, ce biserici și mănăstiri a zidit, ce cărți a tipărit, câți copii a avut și cum a fost tăiat de Turci pentru țară și credință.

Costandin Brâncoveanu era de neam boier din satul Brâncoveni, județul Romanați, lângă Olt, unde părinții lui aveau moșie dela moșii lor. Pe tatăl lui îl chemă Papa Brâncoveanu și era din neamul boierilor Brâncoveni, neam vechiu și înrudit cu neamul Basarabilor, din care se trag aproape toți voivozii Țării Românești. Pe muma lui o chemă Stanca și era din neamul strălucit al Cantacuzinilor. Din fericita căsătorie a lui Papa cu Stanca s'au născut trei băieți și o fată. Dar părintele lor Papa Brâncoveanu, care avea boeria de Postelnic, fu omorât de Seimeni, adică de ostași, când aceștia se sculară împotriva Domnului lor Costandin Basarab care a zidit mitropolia din București. Jalnica lui soție Stanca l-a dus de l-a îngropat cu cinste în biserica neamului lor din Brâncoveni și a rămas să îngrijască singură de copii rămași mici și de avere. Mateiu, băiatul cel mijlociu, a murit de tânăr, iar cel mare, pe care îl chemă Barbu, a intrat în slujba Domnului dar nici

el n'a trăit mult, căci ducându-se la Țarigrad i s'a întâmplat moartea acolo și nefericita lui mumă i-a adus oasele în țară și le-a îngropat la Brâncoveni lângă tatăl lui.

Rămâind numai cu Costandin copilul cel mai mic, Stanca, muma lui, s'a îngrijit de i-a dat creștere bună și cu frica lui Dumnezeu, l-a dat să învețe carte și fiind inzestrat cu bune însușiri a eșit tânăr ales, plăcut la chip și deștept la minte. Iar când a ajuns în anii căsătorii ș'a ales de soție pe Maria, nepoata lui Antonie Vodă din Popești. Dumnezeu le-a binecuvântat căsătoria cu unsprezece copii, patru băieți și șapte fete. Fiind om deștept și cinstit Costandin Brâncoveanu este chemat în slujbă de Domnul Duca Vodă, și mai târziu, când ajunse domn Șerban Vodă Cantacuzin, care îi eră unchiu după maică-sa, Costandin trece din boerie în boerie până ajunge Mare Logofăt, adică boerul cel mai de seamă din divanul domnesc. Văzându-i destoinicia și cumiștenia, Șerban Vodă îl însărcinează cu slujbe grele de ale domniei. Când a fost vorba să întovărășească pe un Domn spre Moldova, Costandin Brâncoveanu a fost ales să facă acest lucru. Când s'a încheiat o învoială cu împăratul nemțesc, Brâncoveanu este printre boerii, care se jură că se vor ține de cele scrise, și tot el este boerul, care înduplecă pe un ghegeneral nemțesc să iasă cu oștile din Țara Românească. Când oamenii lui Șerban Vodă în drumul lor spre Beciu, adică spre Viena, sânt opriți în Ardeal, Brâncoveanu este boerul, care mijlocește să li se deă drumul. Deci în slujbele țării se arată priceput și socotit, iar în viața casnică eră cumpătat, strângător, milos și blând cu toți. Iar Dumnezeu, care nu vrea ca lumina să stea supt acoperiș, ci să fie pusă în sfeșnic și să lumineze tuturor, chiemă și la mai mare cinste pe robul său Costandin Brâncoveanu.

Înolnăvindu-să Șerban Cantacuzin a trecut către Domnul și rămâind țara fără stăpân, numai decât s'au adunat

boerii la Mitropolie și au hotărît de au ales domn nou pe Costandin Brâncoveanu, zicând că este neam de al vestitului Mateiu Vodă Basarab, că este iscusit în trebile țării și că este împodobit cu multe bunătăți, mai ales cu blândete. Iar Costandin Brâncoveanu nu eră acolo la Mitropolie când l-au ales Domn, ci eră la curte lângă trupul lui Șerban Vodă. Au trimes deci boerii de l-au adus la Mitropolie și ziseră cu toții: Logofete, noi cu toții poftim să ne fi Domn. Iar el zise: Dar ce-mi trebuie mie domnie? De vreme ce ca un Domn sânt la casa mea, nu-mi trebuiește să fiu Domn. Iar ei ziseră: Ne rugăm nu lăsă țara să intre alți oameni, sau răi sau nebuni, să o strice ci primește domnia. Și-l luară de mâini și-l împingeau dela spate; îl îmbrăcară cu caftan domnesc și îl duseră în Mitropolie, unde îi citiră molitvele de domnie; apoi îi sărutară toți mâna zicându-i: mulți ani. În alaiu mare cu oaste și cu toată boerimea, cu Domnul călare pe cal domnesc, s'au coborât apoi dela Mitropolie la Curtea domnească, și în biserică de acolo s'a urcat Domnul în scaun, a ținut vorbire frumoasă, iar boerii toți i-au jurat credință pe Sfânta Evanghelie și Sfânta cruce. Și așa s'a ales Domn al Țării Românești Costandin Brâncoveanu, când eră cursul anilor 1688, luna lui Octomvrie în 29 de zile.

Domnit-a Vodă Brâncoveanu 25 de ani neîntrerupți. Domnie lungă cum nu mai avusese până atunci decât vi-teazul Mircea cel Bătrân, care l-a și întrecut că a domnit 32 de ani. Războaie n'a avut Vodă Brâncoveanu decât unul, când cu Turcii și cu Tătarii a trecut în Ardeal pe la Rucăr și au bătut strașnic pe Nemți la Zărnești în părțile Brașovului. Dar dacă n'a făcut multe lupte cu sabia, a știut în schimb să se lupte cu incurcăturile grele, care ne amenințau atunci, și s'a priceput să iasă biruitor din ele.

Și iată cum. Turcii erau de multă vreme în luptă cu Nemții. În biruințele lor ajunseseră odată până la puternii-

cul oraş Beciu, adică Viena, dar n'au putut să-l ia. Şi de atunci s'a întors roata norocului în aşă fel că de unde până atunci tot Turcii erau biruitori, acum încep Nemţii să-i bată, iar Turcii să piarză din cuceririle lor şi să se tragă tot îndărăt. Românii, când au văzut că tot Nemţii sânt biruitori, au început să se gândească că ar fi mai bine să se scape de păgânul de Turc, la care erau supuşi, şi să se dea de partea Nemţilor că sunt creştini şi ei, adică papistaşi, şi sânt şi mai omenoşi decât Turcii. Că Turcii le cereau biruri peste biruri, le scoteau pe Domni după plac şi se purtau cu ei ca cu nişte slugi de jos. Dar o învoială temeinică întru Nemţi şi Români nu s'a putut face pentrucă Domnii noştrii ziceau că ei nu se pot da pe faţă de partea împăratului nemţesc până ce nu vor vedeà că Turcul este în de ajuns de înfrânt şi de ruşinat încât să nu mai poată prăpădi şi pustii ţara noastră. Iar iscusinţa cea mare a lui Costandin Vodă Brâncoveanu a stat tocmai într'aceia că nici cu Nemţii nu s'a stricat, deşi nu le primise învoiala lor, şi nici credinţa la Turci nu ş'a pierdut-o. Pe un ghegeneral nemţesc care intrase în ţară cu oaste, el a ştiut cu dibăcie să-l scoată afară. Tot aşă de dibaciu a fost şi cu Tătarii ca ei să nu-i prade ţara, când veniau supt chipul ca să gonească pe Nemţi sau ca să treacă în alte ţări. Dibăcie multă i a trebuit iarăşi ca să scape ţara de prădăciunile ostaşilor lui Tucheli Ungurul, pe care Turcii voiau să l aşeze rege în Ungaria. Multe primejdii încetară şi vremuri mai liniştite pentru Vodă Brâncoveanu veniră după anul 1699, când s'a încheiat pace între Turci şi Nemţi la Carloviţ. Cum s'a purtat el cu Turcii vom spune mai târziu, iar acum să vorbim de bisericile şi mânăstirile Brâncoveanului.

* * *

Creştinul şi pravoslavnicul Domn Costandin Vodă Brâncoveanu a îngrijit cu dragoste şi cu râvnă creştinească şi

fierbinte de sfintele lăcașuri dumnezezești. Țara întregă este plină de bisericile și mănăstirile făcute de el. La moșiile sale a zidit biserici; unde eră o mănăstire dărâmată el a dres-o; unde eră lipsă de lăcaș dumnezeesc el a clădit cu mână darnică. Aproape nu se află în țară o casă dumnezeiască, unde să nu se găsească și daruri de ale Brâncoveanului. La mănăst.rea *Tismana* cea de demult el a dăruit odoare de argint. Mănăstirea *Govora* este dreasă de el. La *Bistrița* boerilor Craiovești dresă părțile stricate, când eră numai boier, iar când ajunse domn îi dăruî cărți frumos legate și alte odoare multe de argint. La mănăstirea *Arnota*, unde este mormântul lui Mateiu Vodă Basarab, Brâncoveanu făcu o fântână ca să fie de ajutor locuitorilor din sfânta mănăstire, iar domniei sale de pomană în veci. La mănăstirea *Strehaia* înouă zidurile învechite. Iar la *Brâncoveni*, moșia părinților lui, unde îi eră îngropat tot neamul, Vodă Brâncoveanu fărâcă de tot bisericuța cea veche, care eră foarte mică, și începă să zidească alta mai mare și mai frumoasă, trimițând pe iubiții săi fii Costandin și Ștefan să pue cărămida cea dintâiu la începerea zidului; iar pe mitropolitul Teodosie l-a trimis să citească molitva după obiceiul a temeliei. Și așa făcu la Brâncoveni mănăstire cu bolniță adică cu spital, pentru care zidi altă biserică nouă. În orașul *Râmnicul Vâlcei* a zidit din temelie împreună cu Mihai Cantacuzino, unchiul Măriei Sale, o mănăstire mare și curvioasă cu chilii și cetate împrejur, ca să fie de apărare și scăpare în vreme de războiu, și i-a pus hramul Adormirei Maicii Domnului. Iar mănăstirea *Mamul* din Vâlcea cu hramul sfântului Nicolae făcută mai întâiu din lemn de neamul Buzeștilor, Măria Sa Brâncoveanu a pus de a zidit-o din temelie de piatră și a inzestrat-o cu toate cele trebuincioase. Tot Vodă Brâncoveanu dresă și îngrijă de mănăstirile dela *Sadova* și dela *Gura Motrului*; iar mănăstirea *Dintr'un lemn* o mări și o dăruî cu podoabe scumpe bisericeste.

În partea de țară de dincoace de Olt, Vodă Brâncoveanu făcû adaose la vestita mănăstire dela *Argeș*, cea zidită de evlaviosul domn Neagoe Vodă și drese mănăstirea *Glavacioc* din Vlașca cea ridicată din vechime de Vlad Vodă Călugărul. În Târgoviște înălță din nou *Mitropolia* de aci, unde își găsiră odihna de veci Bălașa noru-sa și ginere-său Scarlat Mavrocordat. Și tot în acest oraș puse de zugrăvi de iznoavă biserica *Curtea Domnească*, fiindcă se stricase zugrăveala veche, o pardosi cu lespezi de piatră și o împodobi foarte frumos cu multă cheltuială. Tot atunci a pus de a dres și a îngrijit bine biserica sfântului *Dimitrie*, care eră de tot stricată și cu bolta spărtă, iar *Mănăstirea Dealului* a învelit-o cu aramă și a zugrăvit-o pe dinăuntru și pe dinafară. Și ce să mai spunem că Vodă Brâncoveanu a zidit biserici pe fiecare din moșiile sale, așa de pildă la *Potlogi*, la *Doicești* lângă Târgoviște, la *Mogoșoaia* lângă București și în toate părțile. Chiar în Ardeal, unde aveă moșii, Vodă Brâncoveanu a făcut biserici la *Poiana Mărului*, la *Ocna Sibiului* și la *Sâmbăta de sus*.

În București surpându-se biserica *Sfântului Ioan* de pe malul Dâmboviței, Măria Sa Brâncoveanu a zidit-o din nou și a înfrumusețat-o cu turnuri, cu pardoseală și cu zugrăveli pe dinăuntru și i-a dăruit toate câte trebuiesc unei sfinte biserici. Tot în București a mai zidit mănăstirea *Sfântului Sava* și a isprăvit biserica *Doamna*, care fusese începută de alt domn.

Dar mai ales la două lăcașuri dumnezeești și-a arătat Vodă Brâncoveanu dragostea sa fierbinte pentru casa Domnului Dumnezeu, adică la Sf. Gheorghe nou din București și la Hurezii din județul Vâlcea. Biserica sfântului Gheorghe eră făcută mai demult de altcineva dar eră mică și întunecoasă; în jurul ei se zidise din zilele lui Antonie-Vodă un han mare cu un singur rând de chilii cu

bolte. Iar când a fost în al șaptelea an al domniei lui Costandin Vodă Brâncoveanu s'a apucat Măria sa cu cheltuială mare de a mai făcut un rând de chilii pe deasupra celor dintâi, toate boltite jur Imprejur, și a făcut și case patriarhicești deosebite și alt rând de case igumenești cum să cade. Trei ani s'a lucrat la toate acestea. Iar după 10 ani Dositieiu, patriarhul Ierusalimului, s'a rugat de Brâncoveanu să se nevoiască să facă și biserica din nou că este mică și întunecoasă și nu se potrivește cu hanul mare și mândru din jurul ei. Brâncoveanu fiind iubitor de faceri de bine s'a înduplecat și a dărâmat din temelie biserica cea veche și a ridicat în locul ei cu multă cheltuială o mare mănăstire minunată și frumoasă, care asemenea ei rar se putea afla în lume. A zugrăvit-o și a dăruit-o cu toate cele trebuincioase unei adevărate mănăstiri domnești și i-a pus un clopot mare și minunat, care când eră tras suna deslușit: Brân-co-vea-nu.

Iar la târnosirea acestei sfinte mănăstiri a vrut domnul Brâncoveanu să facă alaiu mare, cum de mult nu se văzuse în țara noastră. Și pentru asta a poltit cu scrisoare pe Hrisant, patriarhul Ierusalimului, și pe alți sfinți mitropoliți și episcopi din alte părți să vie la București la sfințire. Și adunându-se toți la Măria Sa, au hotărât să facă sfințirea la 29 Iunie, ziua sfinților Apostoli Petru și Pavel, adică la Sânpietru, cum zicem noi de obicei. Și așa în seara acelei zile au făcut privighere mare atât la biserica Sf. Gheorghe cât și la biserica Domnească din Curte. După aceea dimineața în ziua de Sânpietru s'a împodobit Domnul cu toată casa sa și cu toată boierimea foarte frumos și a trimis două carâte domnești să poștească pe Sfințitul Patriarh cu tot soborul arhieresc să vie de la Sf. Gheorghe la Curte. Iar mulțimea norodului eră fără număr. Și sosind soborul, a ridicat prea sfințitul patriarh Hrisant sfințele moaște cu evlavie și puindu-le în cap au

mers toți pe jos. Înainte era gloată multă de ostași și de norod, apoi boierimea, apoi igumenii, călugării și preoții, veniau apoi arhierii și după arhierii prea fericitul patriarh, iar pe urma patriarhului mergea Domnul Costandin Brâncoveanu cu toți coconii lui în podoabe domnești, și Cămarășul cel mare, carele dela Curtea Domnească până la Sf. Gheorghe împărția bani la săraci. Iar mai pe urmă mergea Doamna Maria cu domnițele ei și cu toate soțiile boierilor; și așa în această rânduială au mers toți pe jos până la Sf. Gheorghe. Și făcându-se ocolirea au intrat în biserică și puind patriarhul moaștele pe sfântul preastol a săvârșit sf. Liturghie. După slujbă s'au suit cu toții în casele patriarhicești, unde s'au ospătat cu mare cinste; iar Domnul a ținut orăție mulțumind lui Dumnezeu, care l-a învrednicit de a săvârșit și sfințit această minunată mănăstire a sf. mare mucenic Gheorghe. Apoi a împărțit părintelui Patriarh cum și tuturor arhierilor mărimi frumoase cu galbeni legați întrânsele. Toate acestea s'au făcut la 29 Iunie, când a fost cursul anilor 1707. Fost-au la această târnosire pe lângă arhierii noștri un patriarh și șapte mitropoliți afară de o mulțime mare de călugări și preoți. Această minunată mănăstire a stat așa frumoasă până la cutremurul cel mare din anul 1802, când i s'a dărâmat turlele și hanul; iar la anul 1847, când a fost focul cel mare din București, a ars împreună cu multe alte case. Biserica pe care o vedem noi azi la Sf. Gheorghe nou este zidită după focul cel mare și seamănă prea puțin cu cea pe care o zidise credinciosul domn Brâncoveanu.

Din lăcașurile dumnezești ridicate de dragostea fierbinte pentru credința creștinească a lui Costandin Vodă Brâncoveanu a rămas unul așa cum a eșit din mâinile darnice ale ctitorului său. Nici dintele vremii nu l-a ros și nici mână omenească nu l-a schimbat. Acesta este minunata mănăstire dela *Hurezi* din județul Vâlcea, așezată într'o

vale singuratică, în marginea unui codru, din care nu se auzia decât cântecul de jale al ciuflor, care pe acolo se numesc hurezi. Șapte ani de zile au lucrat la această vestită mănăstire meșteri zidari, pietrari, dulgheri și zugravi. Dar urzitorul iscusit al întregii clădiri a fost meșterul Manea, care aici la Hurezi a iscădit frumuseți de clădire cum nu se găsesc altele decât la biserica dela Curtea de Argeș. Biserica are un frumos pridvor pe stâlpi lucrați cu o mare bogăție de podoabe; tinda femeilor este despărțită de locul barbaților printr'un rând de alți stâlpi meșteșugit săpați. Ușa cea mare și toate ferestrele au chenare răsătute în flori de piatră. Două turnuri ușoare se sprijinesc pe bolți trainice. În jurul bisericii au ridicat chiliile cu cerdace răzimate pe stâlpi săpați cu multă măiestrie. Dar ceea ce întrece închipuirea omenească sânt zugrăvelile din biserică. Căci nu numai că toți păreții sânt înpodobiți cu sfinți și icoane după orânduiala cea veche a bisericii noastre dreptcredincioase ci Domnul Costandin Brâncoveanu a pus de a zugrăvit în pridvor pe meșterii, care au lucrat și pe ispravnicii cari au îngrijit de toate cele trebuincioase la clădire, iar în tindă pe păretele din răsărit au zugrăvit pe ctitor adică pe Costandin Vodă Brâncoveanu cu doamna sa Maria și cu copiii lor unsprezece la număr în veșminte prețioase cu aur și argint; pe alt părete au zugrăvit pe boerii Brâncoveni și pe domnii care se trăgeau din acest neam, cum și pe boerii Cantacuzini cu domnii cari au fost din neamul lor. Au pus hrumul mănăstirii pe sfinții Impărați Costandin și Elena și a târnosit-o mitropolitul țării Teodosie înconjurat de mulți arhieriei și părinți, fiind de față Domnul cu toată casa și curtea sa la anul 1693; dar mănăstirea a fost cu totul gata din lucru abia după patru ani dela sfințire. În jurul mănăstirii s'au ridicat schituri cum a fost *schitul sf. Ioan Botezătorul*, schitul sfinților apostoli *Petru și Pavel* și schi-

tul *sf. Ștefan* ridicat de Ștefan feciorul lui Vodă Brâncoveanu. Luminata doamnă Maria soția lui Vodă a ridicat cu cheltuiala ei în partea de răsărit a mânăstiri biserica bolniții adică a spitalului mânăstirii întru slava sfintei Fecioare. Credinciosul domn Brâncoveanu a dăruit acestei mânăstiri nenumărate moșii, vii, venituri precum și numeroase odoare bisericesti. A pus igumen la ea pe părintele Ioan Arhimandritul, care a păstorit-o cu pace aproape 30 de ani și a dobândit dela patriarhul Țarigradului carte cum că mânăstirea este stavropighie adică n'are treabă cu ea nici mitropolitul nici episcopul și nici domnul ci numai călugării ei și cu neamul ctitorului au să mânduiască mânăstirea cu toate ele sale. Fost-a în gândul fericitului ctitor Brâncoveanu ca această aleasă și bogată mânăstire dela Hurezi să fie loc de îngropare pentru el și pentru tot neamul lui, dar soarta a hotărît altfel cum mai departe se va arăta.

Vodă Brâncoveanu avu grijă și de lăcașurile dumnezeesti din afară de țara noastră. În sfântul munte al Atonului el dăruî bani la mânăstirea *Pantocrator* iar la mânăstirea *Sfântului Pavel* el cheltui de făcu un turn cu chilii, cum și trapeză și paraclis întru cinstea sfântului Împărat Costandin. Și mai la toate mânăstirile din acest sfânt munte a dat ajutoare, când au venit părinții de acolo cu capul sfântului Mihail Sinadichi de au făcut rugăciuni pentru stârpirea lăcustelor, care șapte ani dearândul aduseseră foamete și stricăciune acestui pământ. Pentru că cu vrerea lui Dumnezeu au pierit lăcustele din acel an, Domnul a făcut cunună de aur cu pietre scumpe asupra capului sfântului Mihail Sinadichi și l-a așezat într'o cutie frumoasă de argint. Asemenea și la *Galata* dela Țarigrad a trimis ispravnici de a zidit din nou o biserică a sfântului Nicolae dela Mira Lichiei, care arsese și pentru care îl rugase Calinic, care eră patriarhul Țarigradului, împreună cu creș-

tinii locului acelaia. Iar în partea Basarabiei la *Ismail* pe malul Dunărei a zidit iarăși o biserică întru lauda sfântului mare mucenic Gheorghe. Că se întâmplase de arsese biserica de acolo iar creștinii locului împreună cu arhierii lor au trimis cu multe rugăciuni la Vodă Brâncoveanu să-și facă pomană să le zidească biserica ca să nu rămâe ei fără slujbele dumnezeiești. Măria Sa le-a ascultat bucuros rugăciunea și după ce a dobândit voe dela vizirul turcesc a trimis acolo un boier de le-a făcut biserica cu chieltuiala Mării Sale.

Dar nu numai Domnul Costandin Brâncoveanu avea mare râvna pentru zidirea și înfrumusețarea lăcașurilor dumnezeiești ci și luminata lui doamnă Maria a făcut multe zidiri și biserici și le-a împodobit frumos din curată dragoste pentru credința creștinească. Întâiu în București eră o bisericuță de lemn foarte mică, veche și stricată, care se chiamă *Biserica dintr'o zi*. Măria sa Doamna a stricat de tot această bisericuță de lemn și a făcut alta de piatră în locul ei foarte iscusită și gingașă și a înfrumusețat-o și pe dinăuntru și pe dinafară. Iar în județul Vâlciei la satul *Surpatele* a ridit o mănăstioară din piatră foarte frumoasă cu chilii și curte de zid împrejur, i-a dăruit odăjdii și odoare bisericiești, moșii, vii și altele și a făcut-o să fie lăcaș cu viață bună pentru călugărițe întru slava sfintei Troițe. Iar la mănăstirea *Vifordă* de lângă Târgoviște fiind biserica întunecoasă și nezugrăvită, fără clopotniță și fără curte numai cu câteva chilioare pentru călugărițe, Doamna Maria a mai lărgit ferestrele bisericii, a zugrăvit-o, a pardosit-o cu piatră, a împodobit-o cu chilii trainice de piatră și cu zid împrejur și i-a făcut și clopotnița la anul 1713. La *Hurezi* luminata doamnă a făcut, cum am spus, biserica bolniții, adică a spitalului mănăstirii.

Vodă Brâncoveanu a zidit nu numai biserici și mănăstiri dar și palate, case, fântâni și multe alte clădiri. În

Târgoviște a pus de a curăți palatul domnesc și l-a zidit aproape din nou, ispravnic fiind Mihaiu Cantacuzino, marele spătar. Când palatul a fost aproape gata în ziua de Sântămăria mare, Brâncoveanu a ascultat întâiu sfânta liturghie în biserica domnească și apoi a șezut la masă în palatul domnesc de s'a ospătat cu mitropolitul și cu boerii. Această faptă este vrednică de însemnare fiindcă de 35 de ani nu mai șezuse domn în palaturile domnești din Târgoviște. Turcii puseseră mai nainte pe Ghica Vodă să le dărâme ca să nu mai fie scaun domnesc acolo că se temeau de domni să nu se hainească și fiind supt munte să fugă repede în Țara ungurească. Dar Costandin Brâncoveanu neputând lăsa pustiu un scaun vechiu strămoșesc și vestit ca acesta al Târgoviștei a cercat pe Turc în multe feluri și în multe rânduri până i-a dat voie să facă la loc palatul și să șază acolo, când va vrea. Lângă palat în grădina domnească a pus de a făcut cu multă cheltuială foișorul cel boltit. La el s'a lucrat doi ani de zile și l-a împodobit așa că părea foarte ciudat. Iar după ce un foc isbucnise în Târgoviște în ulița cea mare de ajunsese până în curtea domnească și arsese biserica Sfânta Vineri cum și o parte din casele coconilor săi, Măria sa Brâncoveanu cu multă sârguință a încheiat târgul la loc îngrijindu-se și de casele domnești. Lângă Ialomiță eră o fântână veche aproape părăsită; Vodă Brâncoveanu a pus de a curăți-o și a zidit-o foarte frumos și minunat. Eleșteul cel mare domnesc dela Ilfov din jos de Târgoviște fusese stricat de un domn mai vechiu; Brâncoveanu l-a făcut din nou, mult mai frumos decât cum fusese înainte.

În București la curtea domnească a făcut Vodă Brâncoveanu o casă pe stâlpi de piatră cu trei cafasuri și alte două rânduri de case pentru doamna sa Maria. Zidurile curții le-a dres și le-a mai înălțat, făcând și odăi de piatră pentru ostași. Clopotnița cea domnească din București,

care fusese trăznită, Vodă Brâncoveanu a înălțat o din nou mai bună decât cum fusese înainte și i-a pus și ciasornic sus, cum n'a fost mai nainte la alți domni.

Costandin Brâncoveanu a zidit case nu numai în Târgoviște și la București dar și la multe moșii de ale sale. La Mogoșoaia lângă București avea o casă cu multe încăperi și podoabe iar la Potlogi mai jos de Titu își făcuse un palat foarte mare închis cu ziduri de cetate. Palatul acum e dărămat dar se cunoaște unde au fost odaile și cum au fost îmbrăcate cu podoabe în chip de flori și frunze. Vodă Brâncoveanu, când plecă vara din București la Târgoviște se opriă pe rând câteva zile întâiu la Mogoșoaia și apoi la Potlogi, unde mai ales îi plăcea să se odihnească, când era obosit de trebile domniei. Toamna, când se întorcea dela Târgoviște la București, se opriă iarăși la Potlogi și la Mogoșoaia. Lucru tolositor a făcut Costandin Brâncoveanu și la Focșani. Aci era apa sărată și sălcie iar lumea o ducea greu de tot din pricina asta. Văzând așa Măria sa a pus meșteri fântânari de au adus apă bună de băut cu urloaele dela o fântână ca la două ciasuri departe de oraș. Și așa s'au îndestulat cu apă atât oamenii din această parte cât și cei din Moldova iar călătorii rugau de sănătate Mării Sale, când după drum lung și ostenitor își astâmpărau setea cu apa acelei minunate fântâni.

* * *

Să spunem acum ce a făcut Costandin Vodă Brâncoveanu pentru cărțile de slujbă bisericească și pentru cărțile de învățatură. În țările noastre începuse de multă vreme să se tipărească cărți de biserică dar niciodată în timpurile vechi nu s'au tipărit așa de multe ca în vremea lui Vodă Brâncoveanu. Dumnezeu, care vede gândurile bune ale omului, a scos în calea lui Brâncoveanu pe un om muncitor și plin de bunătăți sufletești, care l-a ajutat să-și în-

deplinească cu prisosință această dorință vie a sufletului său. Acest om a fost călugărul Antim tipograful, care în toată viața lui n'a făcut decât să întemeeze tipografii, să talmăciască cărți și să le dea în tipar. Vodă Brâncoveanu i-a răsplătit ostenelele căci din meșter tipograf l-a făcut mitropolit al țării. Neamul nostru n'a avut mulți mitropoliți cu atâta dragoste de biserică și de turma credincioșilor ca acest Antim Mitropolitul. Vodă Brâncoveanu l-a ajutat cu dărnicie iar el a întemeiat tipografie nouă la mănăstirea Snagov, unde a fost șapte ani stareț, a pus pe drum bun tipografia din București, care se cam stricase, a întemeiat altă tipografie la Râmnicu Vâlcei, unde a fost episcop aproape trei ani, și după ce a ajuns mitropolit a mai întemeiat o tipografie și în Târgoviște. Din toate aceste tipografii cu banii lui Vodă Brâncoveanu și cu munca lui Antim au ieșit la iveală nenumărate cărți de slujbă și de învățătură.

Să ținem bine minte că aceste cărți de slujbă au avut un mare rost, și iată cum. Până în această vreme în biserică noastră se citea și se cânta după cărți slavonești. Credincioșii nu înțelegeau nimic căci nu pricepeau limba asta streină; preoți cei mai de demult o mai știau câte puțin dar cei din vremea lui Brâncoveanu nu o pricepeau de loc ca și credincioșii. Din pricina asta nici poporul nu plecă dela biserică cu mult folos sufletesc și nici slujbele nu se făceau în toată rânduiala lor. Cărturarii de atunci văzând acest lucru nefolositor și aducându-și aminte și de vorba apostolului Pavel, care zice că în biserică mai bine cinci cuvinte cu înțeles decât zece mii neînțelese, s'au apucat de au talmăcit pe limba românească cărțile sfinte. Și așa în anul, când s'a făcut domn Costandin Brâncoveanu, a eșit de supt tipar pentru întâia oară *Biblia cea mare românească* bine talmăcită și frumos lucrată. După Biblie a urmat și alte cărți în românește. Întâiu *Psaltirea*, care s'a dat în dar preoților și mirenilor, ca să

învețe carte după ea; apoi *Sfânta Scriptură cea nouă* căci decât toate cărțile bisericești aceasta este mai folositoare de suflet și mântuitoare. Pentru slujba preoților s'a tipărit *Sf. Evanghelie* și un *Molitvenic*, care cuprindeă numai rugăciunile din altar, iar pentru cântăreți s'a dat în românește *Octoihul*. Tot așa pe rând eșiră de supt tipar *Sfintele Liturghii*, *Molitvenicul* cu slujbele din afară de altar cum și *Ceaslovul* cu rânduiala slujbelor de toată ziua. Toate aceste cărți s'au scos cu banii lui Vodă Brâncoveanu și ai Mitropolitului Antim, ale căror nume se cade să nu le ștergem niciodată din mintea noastră căci ostenele lor au făcut de înțelegem noi astăzi tot ce se citește în sfânta biserică. Cei care au dat mai târziu pe românește cărțile de slujbă, care rămăseseră netipărite, n'au întâmpinat greutăți mari căci le era calea netezită de cei mai sus pomeniți.

Atară de cărțile de slujbă au mai eșit de supt tipar în vremea lui Brâncoveanu și cărți de învățatură. Unele din aceste cărți erau făcute ca să lumineze pre mireni asupra învățăturilor creștine, iar altele ca să arate preoților cum trebuie să cărmuiască turma încredințată lor. Și așa pentru mireni s'a întocmit cartea numită *Învățăturile Creștinești*, în care ni se dă lămuriri despre credință, nădejde și dragoste, despre rostul omului în lume, despre judecata de apoi, despre iad și raiu, despre păcat, pocăință, milostenie, răbdare și alte multe învățături folositoare. Tot pentru mireni a fost făcută atunci și cartea numită *Floarea darurilor*, o carte foarte frumoasă și de folos, unde este vorba de învățături creștinești puse față în față cu faptele cele rele. Așa bunăoară după ce ne învață ce este dreptatea, ne arată numai decât ce este nedreptatea; după învățătura despre adevăr vine minciuna, după dragoste vine pisma și așa mai încolo. Iar cum pentru mireni au întocmit cele două cărți de mai sus,

tot așa și pentru învățătura preoților au făcut două cărți. Una este numită *Invățătura bisericească*, în care este vorba de cele șapte taine și de cele zece porunci, de ispovedanie, de Tatăl nostru, Crez și altele. A doua este chemată *Capete de poruncă*, adică de datoriile pe care le au preoții de îndeplinit în slujba lor. Tot atunci s'a tipărit întâiaș dată *Alixândria*, adică povestea despre împăratul Alexandru Machedon, pe care cu toții o știm.

Și ce să mai vorbim de numeroasele cărți grecești, care s'au tipărit aici în țară în vremea lui Vodă Brâncoveanu și cu banii lui! Spunem numai că la curtea lui Vodă Brâncoveanu trăia un mare număr de arhieriei greci de prin țări streine sărace și asuprite de păgâni. La noi ei tipăreau cărți grecești pentru neamurilor și se luptau cu cuvântul și cu scrisul împotriva papistașilor, care atunci au făcut pe o parte din frații noștri din Ardeal de s'au unit cu Papa dela Roma.

Dar nu putem să trecem în tăcere o faptă măreață, adevărat creștinească, pe care a făcut-o Vodă Brâncoveanu. Departe în răsărit se aflau creștini, care ascultau de patriarhul de Antiohia din Asia. Ei slujeau în bisericile lor în limba arăbească dar fiind oameni săraci nu puteau tipări cărți și așa rămâneau fără slujbă. Auzind acest lucru Vodă Brâncoveanu s'a milostivit și a pus pe meșterul călugăr Antim de a săpat slovă arăbească cu multă cheltuială și le-a tipărit la Sinagov două cărți în arăbește adică Sfintele *Liturghii* și *Ceaslovul*. Apoi Vodă Brâncoveanu le-a mai dat bani de și-au făcut tipografie în țara lor în orașul Alep, unde au tipărit o *Psaltire* arăbească cu pecetia Țării Românești și cu numele lui Vodă Brâncoveanu.

Meșterul călugăr Antim era de neam dintr'o țară depărtată numită Iviria așezată în munții Caucaz între Marea Neagră și Marea Caspică. Neamul lui de acolo era tot așa sărac și n'avea cărți. Când Antim ajunsese mitropolit el

rugă pe Brâncoveanu să-l ajute ca să facă o tipografie în țara lui de naștere. Vodă Brâncoveanu i-a dat bani și Antim a trimis pe un iscusit ucenic al lui, care eră român, cu o tipografie tocmai în Iveria în orașul Tiflis, și acolo a tipărit în limba Ivirilor mai multe cărți, dintre care noi cunoaștem numai două adică *Evangelhia* și *Liturghierul*. Cu aceste cărți tipărite în limbile Românilor, Grecilor, Arabilor și Ivirilor, Vodă Brâncoveanu ș-a câștigat slavă nemuritoare și a fost socotit pe vremea lui ca apărătorul întregii lumii creștine ortodoxe.

* * *

Să vorbim acum și de copiii lui Vodă Brâncoveanu. Căsătoria lui Costandin Vodă Brâncoveanu cu doamna sa Maria a fost binecuvântată de Dumnezeu cu unsprezece copii, patru băieți și șapte fete. Părinții erau mândri de aceste odrasle ale lor, crescute în frica de Dumnezeu și în dragostea de neamul lor românesc. Pentru băieți Vodă Brâncoveanu a adus dascăli vestiți de i-a învățat carte bună și multă. Atât de mult înaintaseră copiii la învățătură că puteau să facă cuvântări și să le rostească în biserici spre marea bucurie sufletească a tatălui lor; iar când a venit în București un sol englezesc, Vodă Brâncoveanu a trimis pe doi feciori ai săi cei mai mari de i-au eșit înainte la Văcărești și solul a rămas încântat de deșteptăciunea și purtările alese ale tinerilor coconi.

Pe fiul cel mare îl cheamă *Costandin* și a luat în căsătorie pe Ana o fată foarte frumoasă, blândă și înțeleaptă a lui Balș Stolnicul dela Moldova. Au făcut nuntă mare și frumoasă în București fiind și sol dela Antiohie Vodă al Moldovei. Acest Costandin, feciorul Brâncoveanului, a ridicat întru pomenirea bunicului său Papa Postelnicu o cruce de piatră ce se vede și astăzi la poalele drumului, care sue din piață spre Mitropolie. Pe al doilea fecior îl

chiamă *Ștefan* și s'a căsătorit cu Bălașa fiica lui Ilie Cantacuzino dela Moldova. La nunta lor în București a slujit Gherasim, care eră patriarh al Alexandriei și a fost masă mare cu arhieriei și nuntași dela Moldova, între care eră și un sol al domnului moldovenesc. Dar după doi ani dela căsătorie s'a bolnăvit greu tânăra Bălașă și a răposat lăsând soțului și neamurilor ei necovârșită jale și întristare fără măsură. Al treilea fecior se numia *Radu* și eră logodit cu fata lui Antioh Vodă dela Moldova dar n'a apucat să se căsătorească căci a fost tăiat de Turci la Țarigrad. Pe feciorul cel mai mic îl chiamă *Mateiaș* și eră numai de 12 ani, când l-au tăiat Turcii împreună cu cei trei frați ai săi și cu tatăl lor, cum mai departe se va arăta.

Dar podoabele cele mai scumpe ale casei lui Vodă Brâncoveanu erau cele șapte fete ale sale, și Măria Sa a avut fericirea să le vază pe toate căsătorite cu cinste și date pe la casele lor. La toate le-a dat zestre multă și aleasă ca la niște domnițe. Pe fata cea mai mare o chiamă domnița *Stanca*, și a căsătorit-o cu Radul feciorul lui Iliăș Vodă, iar la nunta lor a fost veselie domnească mare cum nu se mai văzuse în acele vremuri. Domnița *Stanca* a rămas văduvă după 13 ani de căsnicie și a murit și ea puțin înainte de sfârșitul jalnic al tatălui său. Pe fata a doua o chiamă domnița *Maria* și a fost doamnă în Moldova, căci a luat de soț pe Costandin Duca Vodă al Moldovei. Nunta domnească s'a făcut în Iași fiind de față din partea lui Brâncoveanu jupâneasa *Stanca*, muma sa, și alte obraze de cinste. Tânăra doamnă *Maria* a murit de ciumă la Țarigrad și părinții ei i-au adus copilașul în țară ca să le fie de mângâere pentru marea întristare, care îi cuprinsese. Domnița *Ilinca*, a treia fată, a fost întâiu soția lui Scarlat Mavrocordat, care moare după un an dela căsătorie, și apoi s'a măritat după Șerban Grecianu. Domnița *Safta*, a patra fată, a avut de soț pe Iordache Crețulescu și

ei sânt ctitorii bisericii Crețulescu din București. Pe a cincea fată o chiemă domnița *Ancuța* și a fost măritată după Nicolae Ruset Postelnicul dela Moldova, fiind naș Dumitrașcu Racoviță, fratele lui Mihai Vodă Racoviță al Moldovei, și au ținut nunta o săptămână încheiată. Domnița *Bălașa* a fost a șasea fată. Ea s'a măritat după Manolache Lambrino, care de mic crescuse la curtea lui Brâncoveanu și eră cuparul Mării Sale. A fost naș învațătul boier Costandin Cantacuzino Stolnicul în locul lui Hrisant, patriarhul Ierusalimului, care atunci nu eră în țară. Cununia a citit-o Gherasim, patriarhul Alexandriei, și a fost masă mare cu veselie și cu daruri la toți nuntașii. Domnița Bălașa Brâncoveanca și cu soțul ei Manolache Lambrino sânt ctitorii bisericii numite Domnița Bălașa din București. Pe fata cea mai mică anume domnița *Zmaranda* a măritat-o Vodă Brâncoveanu după Costandin Postelnicul Băleanul, bărbat împodobit cu multe daruri. Și așa Vodă Brâncoveanu a trăit să sărute cununile la doi băeți și șapte fete.

* * *

Să spunem cum s'au purtat Turcii cu Vodă Brâncoveanu și cum l-au tăiat împreună cu toți feciorii lui.

A fost o invoială veche între Turci și între Români ca Țara noastră să plătească Turcilor pe fiecare an un bir și în schimb să fie lăsați în pace, să-și întocmească treburile lor cum vor găsi ei cu cale. Românii s'au ținut de invoială dar Turcii nu, căci Turcul «nu ține niciodată cuvântul dat creștinului și nu se rușinează să-l amăgească» cum a zis un mare învățat de-ai noștri. Pe Domnii noștri ei i-au necinstit, pe mulți i-au scos din domnie după placul lor, iar pe alții i-au omorît. Birul țării l-au mărit și au adăugat și alte dări și angarale că nu puteau bieții Români să le mai prididească. Mai ales în vremea lui Vodă Brâncoveanu, tirania și jeluirea turcească nu mai eră de suferit. În luptele cu Nemții oștirile turcești treceau pe

la noi și stricau țara iar Domnul trebuia să le dea hrană, care, cai și slujitori, și să îngrijească de drumuri bune. De trebuiau poduri peste Nistru la hotarul Moldovei, Brâncoveanu a fost silit să trimită salahori și care multe pentru lucru. Când au deșertat orașul leșesc Camenița, Brâncoveanu a trebuit să dea mii de salahori și care pentru acest lucru. Aveau o știre streină în Bulgaria, Brâncoveanu trebuia să o țină din hrană; începeau vre-o luptă, Brâncoveanu trebuia să dea bani de cheltuială; le trebuia cai de vânatoare dela Brâncoveanu îi cereau. Și nu era mijloc pe lume, pe care să nu-l întrebuițeze ca să stoarcă bani dela Vodă și dela țară. Odată au poruncit Domnului să trimită în Basarabia șapte sute de care cu făină pentru hrana oștirii. După ce au dus-o acolo i-a venit lui Brâncoveanu poruncă dela împărăția turcească cum ca să cumpere țara această făină, cincizeci de mii de chile cu câte 55 de lei chila și să dea banii repede. În poruncă zicea că s'a milostivit împărăția să dea țării noastre această făină că a auzit că este foamete mare în țară. Dar ce milă era asta când făina fusese luată din țară fără bani, iar acum era învechită, mucedă și stricată și mai trebuia plătită cu bani grei? Asta nu era milă ci răutate și tiranie ca să scoată bani. Altă dată îi vine poruncă lui Vodă Brâncoveanu ca să meargă la orașul Adrianopol, adică la Odriiu cum îi zicea atunci, să sărute mâna împăratului turcesc ca un supus ce-i este. Vodă Brâncoveanu s'a dus, dar rostul poruncii nu era ca să-și arate supunerea ci ca să-i stoarcă bani mulți, fiindcă acolo a trebuit să dea daruri de scule și de bani mai mult de un milion de lei ca să fie primit de împărat și ca să nu fie părât că e hain. Și pe deasupra au mai mărit și birul rării căci lăcomia păgânească n'are sațiu și nu se uită niciodată la neputința supușilor. Și nu era an dela Dumnezeu, în care să nu vie câte două, trei porunci împărătești ca să dea țara bani.

plocoane, vite, care, lucrători, și orice aveă gust stăpânirea turcească. Iar slujitorii turcești, care veniau cu aceste porunci, trebuiau primiți ca niște stăpâni și dăruiți ca niște domni. Chiar Vodă Brâncoveanu se plânge de asupririle turcești și zice într'o scrisoare a lui: «ne-au încărcat cu dările, cât este peste puțința săracilor și nu mai contesc cu cerutul». Cu toate acestea țara și cu Vodă Brâncoveanu s'au străduit cum au putut și au făcut mereu față la toate cererile nedrepte ale Turcilor. Răsplata la toate aste strădanii va veni dela Dumnezeu căci dela Turci a venit numai omorârea lui Vodă Brâncoveanu.

Este o poveste veche românească, care zice că odată un topor fără coadă s'a apucat să taie o pădure bătrână. Toți copacii erau îngrojiți de moarte dar un stejar bătrân îi întreabă dacă toporul este ajutat de vreunul din ei. Copacii răspunseră că nu și atunci bătrânul stejar le zise să fie pe pace, căci toporul singur nu le va putea face nimic. Dar mai târziu se găsi un copac, care se făcu coadă de topor și atunci vai de pădure, căzu întâiu bătrânul stejar. Așa s'a întâmplat și cu Vodă Brâncoveanu. Câtă vreme Turcii nu fură ajutați de nici unul dintr'ai noștri, ei nu putură să doboare decât crângi și frunze dar, când fură ajutați de câțiva Români, ei putură doborî la pământ falnicul stejar, care eră Vodă Brâncoveanu. Eră un neam de boeri în țară, care erau rudă de aproape cu Brâncoveanu și văzuseră mult bine dela el că îi socotea ca pe cei mai credincioși sfetnici ai săi. Acești boeri vroiau să ajungă ei domni în Țara Românească și ca să-și umple voia începură să pârască pe Brâncoveanu la Turci că s'a înțeles cu Nemții și cu Muscali să se dea de partea lor și să nu mai fie supus Turcilor. Grozăvie mare, căci lucrul nu era adevărat, dar Turcilor atâta le a trebuit și au și făcut planul să prinză pe Brâncoveanu să-l omoare. Și așa, când a fost în anul 1714 în luna Martie, au trimis Turcii

în ascuns pe un slujitor al lor anume Rechiap să prinză pe Vodă Brâncoveanu și să-l aducă cu toată casa lui și cu toți ginerii lui la Țarigrad. Costandin Vodă Brâncoveanu eră atunci în București și nu știă nimic de toate acestea, ba chiar se pregătea de nunta fiului său Radu cu fata lui Antioh Vodă, ce a fost domn în Moldova. Deci în ziua de 24 Martie, Miercurea cea mare din săptămâna Patimilor, a venit pe neașteptate turcul Mustafa Aga în palatul domnesc și a spus lui Vodă Brâncoveanu că l-a mazilit împăratul, adică l-a dat jos din domnie. La aceste vorbe tot palatul s'a cutremurat, slugile au început să fugă, doamna Maria și cu fetele au început să se jelească și să se roage lui Dumnezeu de îndurare, iar Vodă a rămas încremenit și n'a putut să se împotrivescă, căci îl luaseră fără veste și apoi Turcii trimiseseră și oștire cu Rechiap ca să-l înfrângă dacă s'ar împotrivi. Oștirea țării iarăși nu putea face nimic, căci mai mari peste ea erau tocmai boerii, care îl părăseră și care acum se bucurau că văzuseră ceea ce le eră pe pofta lor. Deci Mustafa Aga a început să pecetluiască cămărilor cu averi ale lui Vodă, iar pe el l-a dat în paza boierilor să nu fugă. A doua zi în Joia Mare a sosit în București și Rechiap cu oștirea lui iar boierii părăși l-au primit bine, i-au dat bani și l-au înduplecat de a pus domn nou pe unul din neamul lor chiar în acea zi. Iar în Vinerea Mare a Patimilor a fost ridicat cu mare urgie nefericitul Brâncoveanu împreună cu doamna sa Maria cu toți copiii și cu toți ginerii precum și cu o mare parte din averea lui și l-au trimis la Țarigrad însoțit de Mustafa Aga cu mulțime de Turci. Este în Țarigrad o temniță grozavă numită Edicule, adică Șapte Turnuri; acolo în partea cea mai întunecoasă au închis pe Brâncoveanu cu toată casa lui. Boierii părăși și cu Domnul cel nou au început apoi să caute averea lui Brâncoveanu, care mai rămăsese în țară și să facă jalbe la împărăția turcească că Brâncoveanu

a fost hain și jăfuitor de țară, că a pus biruri grele și că a sărăcit pe toți iar el s'a îmbogățit peste măsură. Toate lucruri neadevărate dar scornite de pârâși ca să facă pe Turci să-l omoare.

La judecata turcească Vodă Brâncoveanu s'a apărut spuiind adevărul cum era. Dacă l-au învinuit că de ce și-a cumpărat moșii în Ardeal, el a răspuns că o parte din moșii le avea acolo moștenire dela părinții lui i-ar altele le-a cumpărat așa cum au cumpărat și alții domni români și chiar pârâșii lui, deci nu cu gândul să se lepede de împărăția turcească și să treacă de partea Nemților, cari stăpâneau atunci în Ardeal. La învinuirea că a pus biruri grele pe țară Brâncoveanu a răspuns că el este singurul domn, care a micșorat birurile nenumărate pe care le plăteau țaranii. Aceasta eră foarte adevărat căci înainte țaranii trebuiau să plătească bir pe fiecare lună, ba câte odată și de mai multe ori pe lună, iar Brâncoveanu a dat o lege ca țaranii să plătească ca și boierii numai patru biruri pe an; lege foarte dreaptă căci până aci țaranii erau mai încărcăți la dări decât boierii. Apoi a mai hotărât ca unul din aceste biruri să fie plătit după capetele de vită, pe care le are fiecare. Această lege s'a numit vâcărit și eră iarăși foarte dreaptă, ca să plătească adică fiecare om după averea pe care o are. Turcii dacă au văzut că nu pot să-l dovedească de vinovat, au început să-l pue la casne cumplite atât pe el cât și pe teciorii lui ca să spue, unde îi sânt banii. Se răspândise la Turci vestea că Vodă Brâncoveanu are avere neînchipuit de mare și îi dăduseră chiar numele de Altin Bei adică Prințul Aurului. Este adevărat că Vodă Brâncoveanu a fost foarte bogat, dar bogăția asta a lui stă nu atât în bani ca astăzi ci mai mult în sate, moșii, case, odoare și scule prețioase. Averea nemișcătoare nu o puteau lua Turcii; odoarele și sculele prețioase fuseseră mai toate luate și

duse la Țarigrad, unde puseseră pe toți în uimire prin mulțimea și frumusețea lor. La doamna Maria s'a găsit într'o cutie podoabe de aproape un milion de lei și un inel cum nu se mai văzuse altul la Țarigrad. Se umpluse orașul de haine și scule brâncovenesti și ajunseseră până și prin Moldova să le vândă Turcii. Dar bani n'au găsit Turcii cu toate cercetările lor și nici nu erau, căci Brâncoveanu pusese banii, pe care îi avea, la o bancă din Veneția în sumă de două sute zece mii de galbeni. În chinurile la care a fost pus Brâncoveanu a mărturisit acești bani. Turcii i-au cerut dar banca n'a voit să-i dea. Trei luni și jumătate au chinuit Turcii cu fel și chip de munci pe Vodă Brâncoveanu și când au văzut că numai pot scoate nimic dela el, au hotărît să-l omoare, mai ales că pârâșii din țară nu încetau să întetească pe Turci la acest lucru.

Eră în ziua de Sântămăria Mare, 15 August. În țară credincioșii înălțau rugăciuni în bisericile Brâncoveanului pentru mântuirea ctitorului și binefăcătorului lor, iar la Țarigrad în temnița Vodă Brâncoveanu și cu toată casa lui rugau fierbinte în genunchi pe Maica Domnului să-i scape din chinuri și urgie. Dar iată că porțile grele ale temniței se deschid și mai mulți slujitori turci le poruncesc să i urmeze. Istoviți de chinuri și de suferințe și încărcăți cu lanțuri Vodă Brâncoveanu cu doamna Maria, feciorii patru la număr, fetele, ginerii, nepoții și boerul Enache Văcărescu, sânt duși pe malul Bosforului în fața unui chioșc împodobit. În acel chioșc împăratul turcesc Sultan Ahmed ședeă tolănit într'un scaun scump înconjurat de boierii săi, iar în fața lor stă un călău cu sabia scoasă. Când Brâncoveanu cu ai săi au ajuns acolo, împăratul îi zise: Ghiaur Brâncovene, ești pedepsit la moarte cu toți feciorii tăi; dar te iert dacă spui unde ți-e averea și dacă te lași de legea ta și treci în legea turcească. Când auziră aceste

grozave vorbe, doamna Maria și cu toate fetele începură să plângă cu amar dar Vodă Brâncoveanu răspunse cu hotărîre. Împărate, averea mea câtă a fost tu ai luat-o și alta, cum am mai spus, nu mai am. Iar de legea mea creștinească nu mă las; în ea m'am născut și am trăit, în ea vreau să mor; pămîntul țării mele l-am umplut cu biserici creștinești, și acum la bătrînețe să mă închin în geamiile voastre turcești? Nu, împărate. Moșia mi-am apărut, credința mi-am păzit, în credința mea vreau să închiz ochii eu și feciorii mei. Dumnezeu să plătească fecăruia după faptele lui. Când auzi aceste vorbe, păgânul de împărat porunci să taie întăiu băieții ca să fie chinul tatălui lor și mai mare. Întăiu luară pe Costandin feciorul cel mai mare și îl urcară sus pe scaunul de tăere. Tănărul se închină de trei ori cu credință și puse liniștit capul pe tăietor. Sabia călăului îi reteză gâtul, iar Vodă Brâncoveanu zise: Doamne, fie voia ta. Apoi tăiară capepetele lui Ștefan și lui Radu. Când veni rândul lui Mateiaș, cel mai mic fecior, el începù să plângă și să se ascunză la sânul mamei sale. Atunci Brâncoveanu îi porunci să urmeze pe frații săi și copilul puse liniștit gâtul supt sabia călăului. Patru feciori ca patru brazi tineri, fala lui Vodă Brâncoveanu și nădejdea casii lui, zăceau acum în nesimțire la picioarele obiditului lor părinte. Păgânii tăiară apoi capul lui Enache Vacărescu, boerul de încredere al lui Vodă. La urmă veni rândul lui Brâncoveanu. Liniștit și hotărît Costandin Vodă Brâncoveanu se închină, zise: Doamne, fie voia ta, și puse gâtul pe tăietor. Capul îi sări în balta de sânge a copiilor săi. Așă se sfârși casa lui Brâncoveanu, Domnul Românilor, cel bogat, credincios și drept, în anul 1714, luna lui August în 15 zile, când biserica noastră prăznuește Adormirea Maicii Domnului. Ca mucenicii cei vechi s'a sfârșit Brâncoveanu și copiii săi și ei sânt adevărați mucenici ai neamului no-

stru românesc. Apoi păgânii târără trupurile în fața palatului împărătesc și le lăsară acolo până seara ca să le vază lumea, iar a doua zi le aruncară în mare. Niște credincioși pescari le euseră din mare și le îngropară pe ascuns.

Mult chinuita doamnă Maria împreună cu fetele și cu nepoatele ei fură închise într'un oraș turcesc din Asia și abia după doi ani putură să scape și să vie în țară, dupăce plătiră sume mari de bani. Iar când a fost în anul 1720 Doamna Maria a adus în țară oasele lui Costandin Vodă Brâncoveanu, le-a îngropat cu cinste în biserica sfântu Gheorghe-nou din București, și a pus deasupra mormântului candelă să lumineze veșnic locul, unde odihnesc oasele slăvitului domn al Românilor Costandin Vodă Brâncoveanu. Iar noi să ne rugăm cu credință Domnului Dumnezeu și Mântuitorului nostru Iisus Hristos ca să-i dăruiască cununa cea neveștejită a muceniciei, pe care a gătit-o celor ce ș'au vărsat sângele pentru slava numelui lui, căruia se cuvine cinste și închinăciune în vecii vecilor. Amin.

Diaconul Niculae M. Popescu.

PROFESORUL N. DOBRESCU

În primele zile ale acestei luni s'a stins din viață în fragedă vârstă, N. Dobrescu, profesorul dela Facultatea noastră de teologie.

Cine ar fi crezut vre-o dată că tânărul acesta voinic și plin de viață, să se ducă așa de repede dintre noi? E păcat, dar nu putem să intrăm în tainele Providenței.

N. Dobrescu eră un distins profesor la facultatea de teologie și un mare cunoscător al trecutului nostru bisericesc. A muncit zi cu zi, căci viața lui n'a fost decât muncă și a biruit. E dureros numai, că n'a putut nici el, nici noi să ne bucurăm de plenitudinea roadelor muncii lui pe terenul istoriei bisericii naționale.

Mi-a fost școlar și am apreciat însușirile lui intelectuale și morale. L'am avut câtăvâ vreme și secretar al meu la școalele Societății pentru Învățătura Poporului Român. S'a retras, spunându'mi frumos, că i se iă prea mult din timp și că el trebuie să muncească numai pentru cultura lui personală.

Da, a muncit și eră o podoabă a corpului profesoral dela facultatea de teologie. Academia română îl alesese membru corespondent și cu siguranță, că ajungeă și membru activ.

N. Dobrescu a publicat destul pe terenul istoriei bisericii noastre și eră pregătit să publice neincetat. În timpul din urmă publicase și un manual de istoria bisericii universale pentru seminarii. E cea mai concisă și științifică din câte s'a publicat până acum. Mi-a adus-o personal și o păstrez ca cea mai frumoasă amintire.

Cu câteva zile înainte de-a și da sfârșitul am primit o carte de vizită din parte-i cu 6 rânduri, prin care mi recomandă cu toată căldura, să ajut tipărirea unei lucrări a tânărului licențiat în teologie D. Furtună. L'am satisfăcut și consider și aceasta pe lângă multe altele, ca o pioasă amintire.

Iată acum câteva rânduri publicate de d-l D. Furtună în «Neamul Românesc» No. 28 anul al IX-lea. Le public, fiindcă d-l Furtună i a cunoscut sufletul, priceperea și activitatea, fiind în apropierea lui.

„N'am crezut niciunul, acum o lună în urmă, cu prilejul vizitei de rămas bun ce'i făceam în calitate de licențiați în teologie, că profesorul bun, profesorul erudit, profesorul nostru tânăr, în floarea vârstei, N. Dobrescu, ne va părăsi în curând. Cuvinte drepte și sincere și pline de nădejde s'au rostit atunci, și din partea noastră, cari îl priviam cu ochi îndurerați cum stă pe patul durerii crude, și din partea lui — inimă superioară și curată, — care ne mângăia cu aceeași energie, însemnând, cu mâna-i îngălbenită, departe, în zare, calea pe care credeă mai bine că trebuie să apucăm. Nu s'a ținut de cuvânt: acela care impunea prin statura lui uriașă, prin puterea lui de muncă neobișnuită, ca și prin tăria construcției fizice, a trebuit să se plece înaintea unei netrebnice și necruțătoare boli (cancerul la stomah) care i-a și pus capăt zilelor, după ce un an întreg l-a chinuit fără milă.

Un an și jumătate în urmă, la moartea regretatului istoric C. Erbiceanu, când, printre alții, eră de față, petrecându-și înaintașul în specialitate și în bunătatea sufletului, și N. Dobrescu, — oare ar fi putut crede cineva că așa de curând pământul liniștii de veci îl va cere și pe dânsul? Nu, căci așa este judecata omnească:

ea nu poate merge decât foarte puțin mai departe de ce vede. Și, totuși nu s'a așezat bine țărâna care a căzut peste sicriul lui Gârleanu, și alt rând de țărână face să sune sicriul unui alt muncitor harnic, pe alt tărâm, dar din aceeași generație, — sicriul care depărtează pentru totdeauna dintre noi pe profesorul N. Dobrescu, dela Facultatea de Teologie, membru corespondent al Academiei Române.

Un om cult, energic, de autoritate, având în urma sa greutăți mari, pe care le-a biruit, și o trudă fără samân, pusă în slujba științei, bucurându-se în timpul din urmă de mare vază în fața oamenilor noștri învățați, cari îi admirau contribuțiile, de o reală valoare în domeniul obiectului său, — N. Dobrescu a înălțat din praf Istoria Bisericii Române la Facultatea de Teologie din București E, prin urmare, cazul unui profesor care își creează și își dezvoltă necontenit obiectul pe care îl predă studenților. Și, astfel, muncind zi de zi, clipă de clipă, fiind înarmat cu toate cunoștințele și însușirile necesare în ramura sa, mai mult decât oricine la noi, având un spirit critic fără pereche și o seninătate nepărtenitoare, cum se găsește numai la istoricii fruntași; unător real al școlii d-lui N. Iorga în istorie, care eră pomenit de către dânsul, cu pietate, și în ultimele clipe, — nu-i de mi are că N. Dobrescu, de și încă așa de tânăr, eră privit drept cel mai autorizat cunoscător și dezvoltător al Istoriei Bisericii Românești la noi. De aceia eră considerat în lumea științifică. De aceia il iubiau studenții săi. De aceia, cred, toată lumea intelectuală mai nouă, care l-a cunoscut, se cutremură în clipele ace-tee, primind vestea haină și neașteptată a morții aceluia care a stabilit originile Mitropolilor noastre, a urmărit istoricul Bisericii noastre în secolul al XV-lea, a schițat un plan nou în ceiace privește acest studiu, a lămurit istoria Bisericii Române în Oltenia, ca și în epoca mai nouă, contemporană și altele, precizând în toate rolul mare, național, pe care l-au avut în trecut ierarhii noștri valoroși — cititori de limbă artiști, luptători, cuvântători, oameni de moralitate superioară, — ca și umilii preoți din orașe și sate, oameni simpli și puțin cărturari, dar totdeauna credincioși sinceri și înfățișind atata lumină, în graiul lor către Dumnezeu, ca să arunce măcar o rază peste întunerecul ce domniă în neamul nostru pe atunci. Cu astfel de cercetări s'a ocupat N. Dobrescu: nu e locul aici să arătăm mai amănunțit valoarea pe tărâmul Istoriei Bisericii noastre, care — sunt sigur — și-ar fi aflat în el omul de știință pe care'l doria d. V. Pârvan, când vorbea în discursul de recepție la Acadmia Română.

Dar un lucru țin să amintesc celor în drept: N. Dobrescu, în timpul din urmă, când de pe patul de moarte își întindea mâna tremurândă spre a sfârși și corecturile la cutare carte didactică de Istorie a Bisericii universale pentru seminarii, eră dintre acei oameni, puțini, cari, ocupându-se cu știința, aduc lucruri nouă, — și de aceea știu bine că lasă unele materiale istorice și studii neisprăvite, de valoare.

Măcar Consiliul profesoral al Facultății de Teologie ar trebui să vegheze ca să fie încredințate toate acestea ori Academiei Române ori unei persoane înțelegătoare. Iar, dacă frumoasa, interesanta bibliotecă a lui N. Dobrescu, strânsă cu atâta jertfă de un om pornit de jos și trăit în sărăcie, ar ajunge, ca și valoroasa bibliotecă a lui Erbiceanu, dăunăzi, pe mâini impie de streini—, ce am avea dreptul să zicem? Cursurile sale, supt controlul unei persoane indicate, vor trebui tipărite. Ne oprim aci. Căci lacrima unuia dintre mulții elevi ai lui N. Dobrescu devine din ce în ce mai fierbinte, când și acela citește din nou, cu durere, notița întristătoare din ziare și când mai ales, începusem a vorbi de gânduri și scrieri neisprăvite, care astăzi se uită cu jale la stăpânul lor neînsuflețit, blând și palid, cu luminările aprinse la căpătâiu—, primul semn poate al nemuririi și veșnicei pomeniri. . . .

Suflet mare și bun! Fiindcă n'am gândit că viața noastră de acum o lună va fi ultimul rămas-bun ce ți l-ai luat, fără vreme și fără îndurare, dela studenții cursurilor tale, de aceea iartă-ne că suntem în colțurile noastre depărtate cine știe unde, tocmai acum când în sunetul trist al clopotelor pe care atât de mult le-ai iubit și le-ai descris, fugi dintre noi, vai, pentru totdeauna, trecând în sfântul lăcaș al umbrelor.“

*

Nu eram în țară, când și-a dat sfârșitul N. Dobrescu și am aflat tocmai târziu. L'am plâns însă cu lacrimi calde pentrucă i-am apreciat cultura și activitatea, pentrucă l'am iubit. Pierderea lui lasă un mare gol în rândul teologilor anume pregătiți ca el. Să i fie țărâna ușoară și să dea Dumnezeu, să aibă un urmaș vrednic de el.

G...

DONAȚIUNI.

Se aduc mulțămiri d-lui Dr. I. Țaranu, proprietarul moșiei Todirești care a dăruit 20 juguri de nuele pentru îngrădirea curței bisericicii filiale respective din cotuna Cotic, jud. Vaslui.

Se aduc mulțumiri d-lui Gh. Ghibănescu profesor din orașul Iași care a donat bisericicii «Inălțarea Domnului» din acest oraș, un stihar diaconesc în valoare de 200 lei. De asemenea d-lui Alexandru Ionescu, comerciant din Huși, care a donat o cruce mare pentru procesiune, un chivot și o candelă de argint, toate în valoare de 500 lei.

Se aduc mulțumiri d-nei Aneta Cepescu și d-lui Gh. Cepescu proprietar în orașul Bârlad, județul Tutova, cari au donat bisericicii «Sf. Nicolae leșanu» un rând complet de veșminte preoțești în valoare de 400 lei.

Se aduc mulțumiri locuitorului Grigore Chel riu și soției sale Elena, cari au cumpărat un rând de vestminte în valoare de 220 lei, pe cari le-au dăruit bisericicii parohiale Schitu Ducăi din com. Poeana Cârnelui jud. Vaslui; și locuitorul Ipatî Dorofte și soția sa Elena două perdele la icoanele împărățești de burangiuc mătase.

Se aduc mulțumiri d-nei Cristina I. Theologhide, din comuna Munteni de Jos, județul Vaslui, care a donat bisericicii din aceea comună un rând de minee legate în pânză și piele în valoare de 130 lei. De asemenea, d-na Ioana I. Baruno, a donat suma de 40 lei, pentru procurarea de cărți pentru ritualul bisericesc.

Se aduc mulțumiri d-lui Pavel I. Brezeanu și soției sale Frosina cari au dăruit bisericicii din comuna Portari, jud. Vaslui, un rând

de Minee legate în piele în valoare de 160 lei 70 bani. De asemenea Elisabeta I. I. N. Popa a donat două perdele în valoare de 10 lei.

Se aduc mulțumiri d-lui Ștefănică I. Gbeorghiu din orașul Huși, care a donat bisericii Sf. Nicolae din Huși, un felon și epitrabil în valoare de 1000 lei, precum și un rând de vesminte diaconești în valoare de 400 lei. Economul Șt. Andriescu parohul parohiei Moșna Fâlcu, a dăruit o îmbrăcăminte de postav pentru sf. Masă în valoare de 85 lei. D-nul Gh. Baciu, din Huși, a dăruit o îmbrăcăminte pentru sf. Masă în valoare de 75 lei.

Se aduc mulțumiri publice d-nei Chirichița Caranfil, care a donat bisericii Buna Vestire din Galați, un rând complet de vesminte preoțești în valoare de 500 lei.

Se aduc mulțumiri d-lui Criste Mungiu și soției sale Nastasia, cari au dăruit Bisericilor din parohia Blăgești, jud. Tutova următoarele obiecte: Bisericei filiale din Igești: un dulap în valoare de 60 lei; un sfeșnic cu cinci lumini în valoare de 40 lei, un dulap pentru proscomidie în valoare de 60 lei; un coliver în valoare de 50 lei; un sfeșnic de lemn în valoare de 25 lei și un serafim în valoare de 100 lei. Bisericei filiale Sf. Nicolae și Sf. Pantelimon: un dulap în val. de 60 lei; un coliver în valoare de 20 lei și un sfeșnic în valoare de 25 lei. Bisericei filiale Sf. Nicolae din Crețasca: un dulap de lemn în valoare de 60 lei și un sfeșnic de lemn în valoare de 25 lei.

Se aduc mulțumiri locuitorilor din parohia Banca, jud. Tutova, cari au dăruit pentru biserica din acea comună, mai multe obiecte și anume: d-l Mihai Rășcanu cu soția Natalia au dăruit: două sfeșnice de alamă în valoare de 130 lei; d-na și d-l Constantin Tacu, au dăruit un felon de adamască cu fir în valoare de 40 lei; d-na și d-l Ioan Cosma, d-na și d-l Constantin I. Enciu au dăruit un stihar, o pereche rucaviți de adamască cu fir în valoare de 52 lei; d-nii Dumitru Brăila și Gavril Zaharia au dăruit un epitrabil în valoare de 10 lei.

Se aduc mulțumiri d-lor Ilie D. Climis, Leon Climis și d-na Elena N. Dr. Mauri născută Climis, cari au binevoit să doneze suma de 2000 lei pentru spor rea fondurilor destinate construirii bisericilor din sutele Stoicani și Fântânele, comuna Foltești, județul Covrului, câte o mie lei de fiecare biserică; precum și un loc în mărime de 7 arii și 77/00 în vatra satului Stoicani, pentru construirea unui local de biserică.

TIPOGRAFIA CĂRȚILOR BISERICEȘTI

Strada Principatele-Unite No 60. Kuvorști.

CATALOG

Cartile (tipărite cu litere latine) ce se pot procura dela această Tipografie. Cele da ritual sunt aprobate de Sf. Sinod al Sf. Biserici Autocefale Ortodoxe Române.

NO. CĂRȚII	TITLUL CĂRȚII	VALOAREA					
		Broșată		Legată în piele		Legată în piele și păisă	
		L	B	L	B	L	B
1	Acatister	1 50	4 50	3 —	—	—	80
2	Arhieraticon	4 —	9 —	6 50	—	—	80
3	Al doilea Paraclis al Născătoarei de Dumnezeu.	— 50	—	—	—	—	50
4	Autocefalia Bisericii Române	— 50	—	—	—	—	50
5	Biblia de Buzău (cu litere vechi)	6 —	—	—	—	1 30	—
6	Canonul, Acatistul și Vieța Sf. Ecaterina.	— 50	—	—	—	—	50
7	Carte de Rugăciune ed. II. 1911.	1 30	—	—	—	—	50
8	Cauzele urei creștinilor contra Armenilor .	1 —	—	—	—	—	50
9	Didahii (Invățăturii) de Ilie Meniat.	3 —	9 —	5 50	—	—	80
10	Cazanie	8 —	14 —	11 50	1 30	—	—
11	Evanghelia ed. IV.	12 —	19 —	—	—	1 30	—
12	Evhologiu.	8 —	13 —	11 —	—	—	80
13	Evanghelia în 16 limbi (dela a doua înviere).	1 —	—	2 —	—	—	50
14	Expunerea Doctrinei.	1 —	—	2 —	—	—	50
15	Iconografia	4 —	—	—	—	—	60
16	Legea organică și Regulamentele Sf. Sinod .	1 —	—	—	—	—	50
17	Liturghia Sf. Ioan Gură-de-Aur	— 50	—	1 50	—	—	50
18	Liturghia	4 —	9 —	6 50	—	—	—
19	Mărturisirea ortodoxă	1 25	—	—	—	—	50
20	Mineele (un corp).	100 —	100 —	130 —	6 —	—	—
21	Un volum din Minee	10 —	—	—	—	—	80
22	Monastirile și Bisericele din România . . .	2 —	—	—	—	—	60
23	Orologiul cel mare	20 —	27 —	25 —	1 30	—	—
24	Orologiu mic	3 50	7 50	6 —	—	—	80
25	Panihidă (Rânduiala Parastasului)	1 —	—	2 —	—	—	50
26	» Sf. Dumitru Izvoritorul de Mir	1 —	—	—	—	—	50
27	» Sf. Filoteia.	1 —	—	—	—	—	50
28	Penticostar	7 —	12 —	9 50	—	—	—
29	Predicator fragment de In. Moisiu	— 50	—	—	—	—	50
30	Prohodul Domnului	1 —	—	2 —	—	—	50
31	Psaltirea mică ed. III	1 —	—	—	—	—	80
32	Pâinea spre ființă (fără rabat).	— 10	—	—	—	—	—
33	Rânduiala Proscomidiei (tablou)	— 50	—	—	—	—	30
34	Služba Învierii	2 —	5 —	3 80	—	—	60
35	Služba Sfințirii steagului.	— 50	—	—	—	—	35
36	Studiu despre Ierarhie	— 50	—	—	—	—	50

No. curent

TITLUL CĂRTEI

	VALOAREA								
	Brosat		Legat în piele		Legat în piele și pânză		Cheltuieli de Transport		
	L.	B.	L.	B.	L.	B.	L.	B.	
37	Tipic Arhieresc	—	50	—	—	—	—	—	—
38	Tipic bisericesc	3	50	7	50	—	—	—	—
39	Vieța Repausașilor	2	—	—	—	—	—	—	—
40	Cele patru sprezece trimiteri ale sf. Apostol Pavel, tălăcuite de Teofilact (3 volume)	6	—	—	—	—	—	—	—
42	Carnet cu certificate de botez	2	50	—	—	—	—	—	—
43	Carnet cu certificate de cununie	2	50	—	—	—	—	—	—
44	Evangelisti pe satin	3	—	—	—	—	—	—	—

Statele pentru plata personalului bisericilor urbane se vînd cu **5 lei sută.**

Au eșit dela tipar icoanele: *Sf. Treime, Sf. Gheorghe, Sfinții Impărați, Maica Domnului, Sfinții Voevozi, Sf. Nicolae, Sf. Dumitru, Sf. Trei Ierarhi, Cuv. Paraschera, Domnul nostru Iisus Hristos și Sf. Ioan Botezătorul*, format mare și mic, lucrute artistic și aprobate de Sf. Sinod, și cari se vînd numai „Societăților Clericale“ din țară. Icoanele mari se vînd în cont, 100 exemplare lei 22.50%. Icoanele mici se vînd în cont, 100 exemplare lei 15. Icoanele mari se vînd cu bani gata 100 exemplare lei 18.75%. Icoanele mici se vînd cu bani gata 100 exemplare lei 12.50%.

Cheltuelile de transport sunt calculate pentru fiecare carte în parte, potrivit tarifului postal, și numai pentru *persoanele particulare*, care doresc să-și cumpere cărți bisericești dela această Tipografie.

Expediția cărților și a tuturor imprimatelor, proprietatea acestei Tipografii cerute sau comandate numai de *P. C. Protoierei sau Cucernicii Preoți*, este scutită de cheltuelile de transport, potrivit legii de reorganizare a Ministerului Cultelor și Instrucțiunii, și a Administrației Cassei Bisericii. — lege ce sa publicat in Monitorul Oficial No. 16 din 21 Aprilie 1906; deci Cucernicii Preoți ce doresc a-și procura cărți de ritual, sunt ținuți a trimite pe adresa P. S. Director al Tipografiei, costul cărților, fără cheltueli de transport.

Persoanele particulare nu pot beneficia de această scutire.

La Mandatele postale care au o valoare mai mare de 10 lei se va adăoga 10 bani în plus, sau 20 bani la mandatele ce trec de 100 lei, cu plată de factagiu. Cărți cu ramburs nu se expediază, afară de cererile ce ne vin din streinătate.

Mărci poștale și timbre fiscale nu se primesc.

Odată cu efectuarea comanda, fiecare cumpărător va primi și chitanța de primirea costului cărților, care chitanță este de asemenea scutită de timbru, tot în baza sus menționatei legi.

Comandele să se noteze pe cușonul mandatului poștal, spre ușurință de corespondență.

La comande se va indica neapărat Oficiul Poștal, ori Gara c... niată

De luat în seamă.